

KONUK

İzmir'in Günü 9 Eylül Kutlu Olsun

9 EYLÜL'ÜN İZMİR İÇİN ANLAMI

ZEYBEKLER

KEMERALTI

UNESCO LİSTESİNDE

SMYRNA'DA KÖLELİK

TİN PAN MÜZİK GRUBU

ORUÇ ARUOBA

İŞ BANKASI'NIN KURULUŞU

İZMİR'İN RAYLI DURAKLARI

Onlar...

Bir anıt düşünün ki yapımını milyonlar üstlensin. 19 Mayıs 1919 günü başlasın inşa süreci ve 9 Eylül 1922 günü bu şehirde vücuda ersin Kuvayımilliyeye Anıtı! İzmirli'nin, Gündoğdu Meydanı'nda yer alan anıtı önündeki hissiyatıdır; Nazım Hikmet'e ait, "Kuvayı Milliye Destanı"nın satırları ve tüm İzmirli'lerden haberdar eder! Onlar mı?.. Toprakta karınca, suda balık, havada kuş kadar çok diye tanımlandılar; Nazım Hikmet'in yazdığı "destanlarında".

'Korkak, cesur, cahil, hakim ve çocuktular' diye bilindiler... Süleymaniyeli Şoför Ahmet, kendisine teslim edilen üç nomralı kamyonetin lastiği patladığında, soyundu da çırılçıplak dış lastiğin içine girdi, yol aldılar. İzmirliydi, Ali Onbaşı. Ne korktu ne de kaçtı. Erzurumluydu, arkadaşları yerine nöbete kalktığından adı, "Deli Erzurumlu"ya çıkmıştı". Biricik silahsız adamları, tabur imamıydı. Vatan uğrunda, toprak ve hürriyet için ölme kabiliyetindeydi her biri. Bu destan onların!

Nurettin Eşfak baktı saatına: Beş otuz...

Ve başladı topçu ateşiyle büyük taarruz...

Sonra... Sonra, 30 Ağustos'ta esirler arasında General Trikopolis? Yaralı bir düşman ölüsüne takıldı Nurettin Eşfak'ın ayağı. Nurettin dedi ki: "Seni biz değil, buraya gönderenler öldürdü seni..."

Solda ilerleydi Ali Onbaşı. Kan içindeydi yüzü gözü. Haykırdı türküsünü: "Dört nala gelip Uzak Asya'dan/ Akdeniz'e bir kısrak başı gibi uzanan/bu memleket bizim. Bilekler kan içinde, dişler kenetli, ayaklar çıplak/ve ipek bir halıya benzeyen toprak,/bu cehennem, bu cennet bizim". Serseri bir kurşunla vuruldu Deli Erzurumlu. Devrildi. Arkadaşları o ölürken, kederlerinden yüzlerini toprağa döndüler. Sonra... Sonra, 9 Eylül'de İzmir'e girdiler".

Merhaba

Bir şehri şehir yapan anıdır biraz da...

Yaşanmışlıklar ve deneyimlerdir!

Değerlerine sıkı sıkıya sarılmak; o bağlanan yerden alınan enerji ve beraberindeki aidiyet hissidir şehri yaşanması kılan.

Bizlerin aidiyet hissi ise olağanüstü bir zenginlik içeriyor.

Mustafa Kemal Atatürk ve beraberindeki arkadaşlarının

açtığı yolda, ait olduğumuz muazzam bir enerji

kaynağımız var. Her bir kilometre taşıda bağımsızlık

ve cumhuriyet yazan, uygarlıktır bunun adı.

İzmir alayı ile katıldık bu korteje. Tüm benliğimizle, olanca coşkumuz ve heyecanımız ile yürüyoruz ve yürüyeceğiz.

19 Mayıs 1919'da Samsun'da başlayan aydınlık yolculuğunun, bir 9 Eylül günü bağımsızlıkla taçlandığı ve ivme aldığı şehrin yaşayanlarıyız biz. Ne kadar gönensek azdır!

Kuvayimillie geleneğinin temsilcileriyiz biz! Yazgımız özgürlüğe tutkudur. Bağımsızlık uğruna topyekün kendisini ortaya koyan bir milletin, 9 Eylül 1922 günü, İzmir'den özgürlüğünü haykırdığı şehrin insanlarıyız. Bu bakımdan biz İzmirli için, 9 Eylül'ün anlamı bir başkadır.

Dergimizin sonbahar sayısında Anadolu'nun emperyalist işgalden kurtuluş günü olan 9 Eylül'ü dosya konusu olarak işledik. Kuvayimillie geleneğinin çekirdek kadrolarını, zeybek geleneğini, Ege Efeleri'ni, kurtuluş gününün anlamını ve 9 Eylül'deki İzmirli coşkusu saygularımıza taşıdık.

Sonbaharı karşıladığımız Eylül ayında, doğanın girdiği dönüşümü paylaşıyoruz sizlerle. Şehrimiz ve çevresindeki sonbahar hallerinin iyiye ve güzele doğru olan dönüşümü getirmesi dileğimizdir.

Dergimizin sayfaları yine birbirinden ilginç hayatlardan ve kültürden haberdar eder nitelikte. Gözbebeğimiz Kemeraltı'nın, UNESCO'nun, "Dünya Mirası Geçici Listesi"ne dahil edilmesi dikkatleri yine eşsiz çarşıımıza çekti. Kemeraltı'nın tarihinden bölümleri satırlara döktük. Kültürpark üzerine anı biriktiren yetişkinlerimiz anlattı, genç kuşaklar o anıları resmetti. Bizler de bu ilginç deneyimi sayfalarımıza taşıdık. İzmir'in çiçeği Selluka'yı yaygınlaştırmak için yapılan çalışmalar, şehir merkezimizdeki raylı durakların estetiği, şehirdeki caz kültürü ve birbirinden ilginç konular, yine dergimizin sayfalarında.

Kültür ve sanatın yolumuzu daha da aydınlatacağına olan inancım, esenlikler dilerim.

Abdül BATUR

Mimar

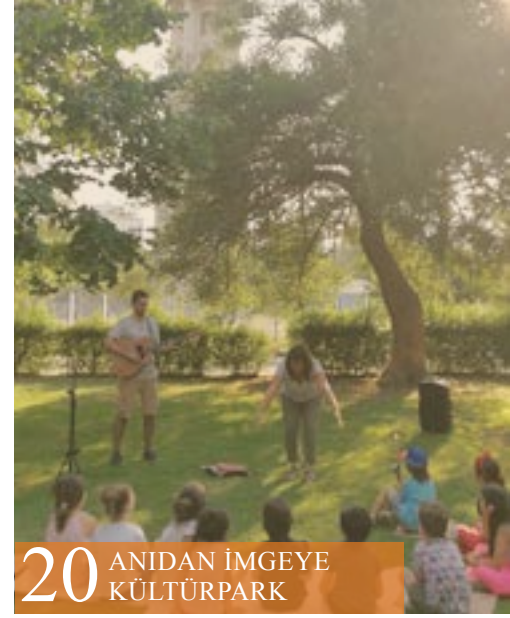
Konak Belediye Başkanı

8 SONBAHAR

14 GÜLÜMSEYEN EYLEM

20 ANIDAN İMGEYE KÜLTÜRPARK

24 GÖLGENİZ DÜŞSÜN ŞEHRE

30 BİZİM OLANI GERİ ALDIK

34 9 EYLÜL

38 ZEYBEKLER

44 ÇINLATIRDI SESLERİ

48 EFE YÜREKLİLERİN BAYRAMI

KNK 2020 Sonbahar

Konak Belediyesi Adına Sahibi
ABDÜL BATUR
Mimar
Konak Belediye Başkanı

Yayın Koordinatörü
OZAN YAYMAN
(Sorumlu Yazı İşleri Müdürü)

Editör
İPEK YAŞAR
Teodora HACUDİ

Görsel Tasarım
BİRGÜL ARICA

Halkla İlişkiler
EMİNE KALABALIK

Kültür Sanat
ABDULLAH TUNALI

Hukuk Danışmanı
MİNE GENÇ

Yönetim Yeri: İzmir Konak Belediyesi
Dokuz Eylül Meydanı No:6 Basmane / İZMİR
Tel: +90 232 484 53 00
www.konak.bel.tr
knkdergi@konak.bel.tr
Basım: Hürriyet Kağıt Ürünleri Dergi Ofset Mat. San. ve Tic. LTD. ŞTİ.
Tel: +90 232 435 69 69
Yayın Türü: Yerel Süreli – Üç ayda bir yayımlanır, para ile satılmaz
Yayımlanan yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir.

Baskı Tarihi: Eylül 2020

Kapak Fotoğrafı: Erol Özdayı

50 KURTULUŞUN
BAYRAMI

56 İZMİRİN GÜNÜ
"9 EYLÜL" KUTLU OLUN

i ç i n d e k i l e r

60 SELLUKALAR SARSIN
DÖRT BİN YANIMIZI

64 AGORA'DAN
VİYANA'YA

68 KEMERALTI'NA
UNESCO İLGİSİ

74 BİR ZAMANLAR
KÖLELİK VE İSYANLAR

82 OLASILIĞI SEVENLERE
İYİ GELİR

86 ORUÇ
ARUOBA

88 İŞ BANKASI'NDA DA
İZMİR İZİ

92 TEMAŞA
DURAKLARI

98 BİR KİTAP
BİR TANITIM

Sonbahar sizi çağırıyor! Duyuyor musunuz? Güzele yönelmeye ve o güzelde kendinizi tamamlamaya davetlisiniz! Bu çağrıya kulak vermeyecek misiniz? Şakacı bir ağaç, dalından bir yaprak düşürsün üzerinize istemez misiniz? Ya binbir renge karışmak! Kendi rengini ona da bırakmak! Ne dersiniz? Doğanın yenilenmek için zarif reflekslerle kostüm değiştirme anına tanıklık; o muhteşem estetiğe karışıp doğanın kendisi olmak... Ne de hoş olur! Şehrimizi ve yakın çevremizi saran sonbahar hazır. Büyülemek için sizi bekliyor...

*Gerçek Olamayacak Kadar Güzel
Rengarenk Bir*

Sonbahar

**“ Alır gider beni,
sarı rüzgarlarıyla
sonbahar
Gelir anılardan
bir davet,
çocukluğum
canlanır”*

Yazın kavurucu günleri, nefes aldırılmaz gecelerinden sonra serin sonbahar hep iyi gelir...
Başımı göğe çevirdiğimde gördüğüm kuş sürülerine, curnatalara hep hayranlık duymuşumdur. Umuttur onların gökteki ahengi. Direniştir. Muazzam bir varoluş halidir kanat çırpışları. Çocukluğumda onları izlerken dilek tutardım. Gökteki yönlerini doğru tahmin edebilirim dileğim olacak diye heyecandan deli olurdum. Kuşlara inancımı, dilek tutmaya olan sevdami kaybetmemek için de neredeyse kesin olan şeyler dilerdim, zaten ne yöne uçtukları belli kuşlarımı izlerken.
Mesela babamla Fuar’a gitmeyi, Karşıyaka vapuruna binebilmeyi, annemle babamın iş çıkışında Büyük Efes Oteli’ne gidip, birlikte Kordonboyu’nda yürümeyi...
Her mevsim güzel olan şehrimin sonbahar albenisi ayrı olurdu. Varyant’tan Konak’a doğru inerken yeşile, kızıla, turuncuya, sarıya çalan ağaçlar, mavi körfezime zemindi; seyrine doyum olmayan...

**“Bir varmış, bir yokmuş diye başlardı bütün masallar”*

*“Bir varmış, bir yokmuş diye”
Doğa en güzel, en renkli masalını
sonbaharda anlatırdı bana. Güneş
bulutların, ağaçların arasından “elim
sende” derdi. Ağaçlar da yorulur
, dinlenmeye geçmeden önce son
mevsimlik oyununu oynar, uykuya
hazırlanır diye düşünürdüm.
Şakacı ağacım vardı mesela ne
zaman altından geçsem pıt diye bir
yaprağını kondururdu kafama. Yere
düşen yapraklarına basamazdım,
küser de bir daha şaka yapmaz diye
korkardım. Düşen her bir yaprağın

yeniden canlanacağı mevsime kadar
sabırla ve hayranlıkla beklerdim.
Altında oyun oynayacağımız,
yağmurda sığınacağımız, güneşten
korunacağımız canım şakacı ağacımın
yaprakları bir var olur, bir süzüle
süzüle yok olurdu.
Sonbahar bana, hüznü değil bir
durup soluklanmayı, ahengi bozan
anılarla yüzleşmeyi, içsel bir
yolculuğu hissettirir. Öyle büyük
laflar söyletmeden tazelenmem
gerektiğini anımsatır. Konup
göçmenin, vazgeçmenin, sahip

olmaktansa tadını çıkaracak kadar
beraber olmanın kıymetini fısıldar.
Bazen bunu sarmaşıklarla rengarenk
boyanarak yapar, bazen bildircin
göçüne heveslenen bir kumru sesini
kullanarak. Ama hep anlatır derdini,
umudun daim olması gerektiğini,
döngünün muhteşemliğini.
Efkarlanmak isteyene de karışmaz
sonbahar. Ağaç altlarındaki masalara
yapraklardan örtü, toprağın bağrına
sarılı, yeşilli efsunlu bir halı serer.
Yalnızlığın renkli olabileceğini
de anlatır, toptan sararıp solmanın

mümkünlüğünü de.

Derelerin, dalgaların, sesiyle iç sesini bastırmak isteyeneye de ilişmez, çağlayıp coşana da...

Aslında kendini bahane ettirmez hüzünlenmek için. Kimsenin işine karışmadan ihtişamını yaşar ve yaşatır.

Canım şehrimin telaşa düştüğü mevsimdir aynı zamanda sonbahar.

Bereketli topraklarında farklı lezzetlerin, kokuların tarlalardan, bağlardan, bahçelerden emek emek toplandığı, işlendiği mevsimdir.

Önce Urla' da bağ bozumu coşkusu yaşanır. Dionysos gibi önce ölüp

sonra yeniden canlanan yapraklar döngüyü bir kez daha yaşatır bize. Hemen sonrasında başlar Bayındır'da zeytinin erken hasadı.

Zeytin ağacı, barıştır, umuttur. Bolluğun, adaletin, sağlığın, bilgeliğin, aklın, arınmanın, yeniden doğuşun sembolüdür. Kendimize bir bakıp yolumuza devamımızı kolaylaştırır gün günden renk değiştiren taneleri.

Karaburun' da canım nergislerin kokusu usuldan duyulmaya başladı mı hayranlığımız artar toprağımızın bereketine de yaşama inadımıza da...

Şölendir toplanıp tezgahlarda yerini bulması, şarabın, zeytinin, yağın, çiçeğin...

Her yıl Murathan Mungan'ın, *"Eylüle girdim, eylüle girdim..."*

Her ömrün bir eylülü vardır...

Onca yaşadım.

Şimdi bildim"

diyene o güzel dizeleriyle karşılarım sonbaharı, dalarım anılarıma. Yeni gelene tazelenme, yaşadıklarına hürmeten...

** Aysel Gürel - Sonbahar*

Sema
GÜR

Tarih Öğretmeni
Süslü Kadınlar Bisiklet Turu Organizatörü

İzmir'den başlayan ve dünya geneline yayılan Süslü Kadınlar Bisiklet Turu'nda pedallar, Otomobilsiz Kentler Günü'ne katkıda bulunmak, daha fazla kadını bisiklet sürmeye özendirmek, bisikletin günlük yaşamın bir parçası olabileceğini ve insanı özgürleştireceğini hatırlatmak için çevriliyor.

Gülümseyen Eylem

Fotoğraf: Özkan Dokuzlar

Bisiklete herkesin binebildiği, hatta çok güzel bindiğini, o da yetmezmiş gibi süslü püslü bindiğini göstermek için, her yıl Dünya Otomobilsiz Kentler Günü'nde kadınlar bisikletleriyle meydanlarda oluyor. Kadının görünürlüğü, kamusal alanda hakkını talep edebilmesinin anahtarıdır. Bisiklete binmek, kadınların toplumda görünür hale gelmesi ve özellikle şehirde etkileşime girmesinin tamamen yeni bir yoludur. Süslü Kadınlar Bisiklet Turu, bisiklet sürmenin özgürleştirdiğini hatırlatmak ve şehirlerde daha fazla kadının bisikletli ulaşımı seçmesini özendirmek için, kadınlar tarafından, kadınlar için gönüllülük esasında düzenlenen bir etkinliktir. Şehirlerdeki yoğun trafiğin alternatifini olarak bisikletli ulaşım dikkat çekmek amacıyla, 2013 yılında başladığımız Süslü Kadınlar Bisiklet Turu, kısa bir süre içerisinde aynı yöne doğru pedal çeviren büyük bir gönüllü kadın topluluğuna dönüştü. Ülkemizde ve dünyada birçok kadın bisikletlerini eş zamanlı olarak, "Başka bir şehir tasarımı mümkün" söylemine doğru sürüyor. İklim krizine karşı ve Avrupa Hareketlilik Haftası kapsamında yapılan, Otomobilsiz Kentler Günü'ne katkıda bulunmak için başladığımız turumuzun, özgürlük ile en fazla eşleştirdiğimiz şehrimiz İzmir'den başlaması ise bizler için ayrı bir mutluluk kaynağıdır.

1997 yılından bu yana İzmir'de tarih öğretmenliği yapıyorum ve bu süre içerisinde çok sayıda sosyal sorumluluk projesinde yer aldım. Bisiklete binmeyi geç öğrendim ve bu öğrenme süreci bana yepyeni kapılar açtı. Bu açılan kapılarda bazı eksikler vardı. Örneğin bisikletin şehir içinde ulaşım aracı olarak değil, tam formalı spor aracı olarak görülmesi, bisikletli

dünyanın erkek egemen hali gibi. İşte 2013 yılında yakın dostlarımla bir sohbet sırasında başlayan bu turun bu kadar büyüyebileceğini hiç düşünmemiştik. Geride bıraktığımız yedi yılın sonunda binlerce kadına ulaştık ve dünyadaki birçok şehrin sokaklarında, farkındalık yaratmak için pedal çevirmeye başladık. Her yıl Eylül ayında düzenlediğimiz etkinliğimiz otomobilsiz kentlere, bisiklete, bisikletin sunduğu özgürlük ortamına, kadınların hayata değer katmasına ilişkin perspektif sunuyor. İlk turu 22 Eylül 2013 günü İzmir sokaklarında gerçekleştirdik. Geldiğimiz noktadaki katılımcı sayısına baktığımızda, az denilebilecek sayıda kadının bir araya gelerek, 2013'te başladığı tur, şimdi binlerin pedal çevirdiği bir etkinliğe dönüştü. İzmir Konak Meydanı'nda, 200 kadın bisikletliyle başlayan etkinlik, geçen yıl tüm dünyada eş zamanlı olarak 115 şehirde, 20 binin üzerinde kadının katıldığı bir tur haline geldi. Etkinliğimiz tamamen gönüllü kadınlar tarafından organize ediliyor. Katılım için kayıt şartı ve para istemiyoruz.

Kadınlar tura bireysel seçimlerini kullanarak diledikleri kıyafetleriyle, tarzlarıyla ve süsledikleri bisikletleriyle geliyor. Herhangi bir kuruluş, siyasi grup veya bisiklet grubu simgesi taşınmamasına özen gösteriyoruz. Tur sırasında bizleri izleyenlere el sallayıp, tebessüm ediyoruz. Biz gülümseyen eylem yapıyoruz.

Ben bisiklet sürmeyi 38 yaşında öğrendim ve istedim ki bisiklete binmeyi gözlerinde büyüten kadınlara yol açabileyim. Bu tur kadınlara, bisikletin günlük hayatın

bir parçası olduğunu, bisiklete binmek için çok profesyonel bir ekipman gerekmediğini, dolayısıyla ulaşım için pratik ve kolay bir araç olduğunu da kanıtlamaya yaradı. "Elbiseyle ve topuklu ayakkabı ile binilebiliyorsa, rahatlıkla günlük kıyafetle de binilebilir" duygusu yaratmak, bisikleti ulaşım aracı olarak kullanmaya teşvik etmek temel amaçlarımızdan birisidir.

KADIN SOKAĞA ÇIKARSA

Kadının sokağa çıkmasıyla dünyanın değişeceğine inanıyoruz. Kadın sokakta bisikletiyle olursa, çocuğu da o eylem haline katılır. Onlar binerse, evin babası da bisiklet kullanır. Şehirdeki bisikletli kadın ile erkeğin çoğalması bisiklet kültürünü de yaygınlaştırır.

Böylelikle yerel yönetimler bisikletlileri teşvik edecekler ve bu yöndeki talepleri ön sıralara alacaklardır. Bisiklet yolları arttıkça daha çok insan bisikleti ulaşım ve özgürlük aracı olarak kullanacaktır. Bizler bu saydıklarımın gerçekleşmesine katkı sunuyoruz ve bundan çok mutluyuz.

ÖZGÜRLÜĞÜN SİMGESİ

Pandemi süreci de gösterdi ki otomobillerin, otobüslerin kuşattığı şehirlerimiz bu nedenle daha çok kirleniyor. Araçların yollara çıkmamasıyla şehrin havasının ne kadar da temizlendiğini hep birlikte deneyimledik. Çevre ve iklim dostu olan bisikletin otomobillerin, otobüslerin yerini alması gerektiğini bir kez daha dile getiriyoruz. Ayrıca unutulmasın ki bisiklet özgürlüğün simgesidir. Türkiye’de de kadınların özgürlük simgesi neden bisiklet olmasın? “İstediğim kıyafetimle, istediğim zaman bisikletimle sokağa çıkabiliyim. İnsanlar bu görüntüye alışmalı” diyebilmeliyiz. Biz bu hareketi İzmir’den başlattık ve Süslü Kadınlar Bisiklet Turu’nun, başlangıç için en uygun yerden start aldığını düşünüyorum. Şunu da belirtmeliyim ki bu tur kadınların daha dezavantajlı olduğu bölgelerde de yapılıyor ve bu bizi gururlandırıyor. Örneğin İran’da da yapılmış olması çok önemlidir. İç Anadolu şehirlerinde de bu tura ilginin büyümesi, bizim, “taban hareketiyiz” söylemimize oldukça uygundur.

EYLÜL SONU ÇÜNKÜ...

Avrupa Hareketlilik Haftası kapsamında, “Otomobilsiz Kentler Günü”ne dikkat çekmek istediğimiz

için o güne uygun olması düşüncesiyle, “Otomobilsiz Kentler Günü”nü aynı zamanda Süslü Kadınlar Bisiklet Turu günü olarak belirledik.

İVME ALDI

Etkinliğimize başladığımızda büyük ve iddali cümleler kurmadık. Tamamen kadın ve bisiklet olgusuna odaklanmayı amacımız. Geldiğimiz noktada bazen ufak ve yaratıcı bir hareket, büyük çılgınlardan daha etkili oluyormuş; onu anladık. Turlardan sonra hiç tanımadığımız kadınlar bize ulaştılar ve artık hayatlarına bisikleti dahil ettiklerini, kendi aralarında toplanıp lokal turlar düzenlediklerini aktarmaya başladılar. Katıldıkları bisiklet etkinliklerinde çektiikleri fotoğrafları bizimle paylaşıyorlar. Türkiye’nin birçok şehirden bisikletli kadın fotoğrafları gelmeye başladı. Örneğin Adıyaman’da onlarca kadın süslü bir şekilde bisiklete bindi ilk kez.

ULUSLARARASI BOYUT

Geçen yıl Milano, Bern, Köln, Washington, Berlin, Londra, Tahran gibi şehirlerde de kadınlar süslenerek, bisikletlerine çiçekler takarak bizlerle eş zamanlı olarak pedal çevirdiler. Yurt dışındaki organizasyonları, o ülkede yaşayan ve göçmen statüsündeki Türk kadınları üstlendi. Her biri buldukları ülkedeki diğer ülke vatandaşı göçmen kadınlarla bu yolla bağlar kurdu. O ülkenin yerli halkının kadınları da turlara eşlik etti.

BİSİKLETTEKİ GÜÇ

Organizasyona katılan kadınlarımız yavaş yavaş şehirlerindeki diğer konulara da el atmaya, şehirlerinin paydaşı olmaya başladılar. Avrupa Birliği delegasyonu turumuza gelerek bizleri destekledi. Accell Bisiklet de bizim adımıza EÇEV'e kız çocukları için burs yatırdı. Ayrıca Süslü Kadınlar Korusu yarattılar. Yaşlı bakım merkezlerinden gelenlerimiz için de özel bisikletler getirdiler. Toplumun her kesiminden katılımcılarımız var artık. Kadınların dezavantajlı olduğunu bildiğimiz mahallerden gelenler, mülteci kadınlarımız ve statü farkı gözetmeden, her kesimden kadın bir arada pedal çeviriyoruz. Biz çoğaldıkça dikkat çektik, dikkat çektikçe medyanın ilgisi de artmaya başladı. Uluslararası haber ajanslarında, BBC ve New York Times' ta haberlerimiz çıktı. İzmir'in ve ülkemizin dünyaya tanıtımına da katkıda bulduk. Birçok bisiklet grubunun yıllardır verdikleri çabalar ve Süslü Kadınlar Bisiklet Turu'nun da etkisiyle şehirlerde daha çok kadının bisiklete binmeye başladığını ve çoğaldıklarını görmek bizi çok mutlu ediyor. Turlarımızdan sonra bazı şehirlerde ve İzmir'de kadınlar kendi bisiklet gruplarını oluşturdu.

Etkinlik ile ayrıntılı bilgi için:
www.suslukadinlarbisikletturu.com

Kültürpark için yetişkin anılarının, çocukların imgelerinde nasıl görüldüğüne dair Şehir Plancıları Odası İzmir Şubesi'nin yaptığı "Kültürpark Hikayeleri" adlı çalışmada, büyükler anlattı küçükler anlatılanları resmetti. Tabloya, her yaşta İzmirli'nin şehirlerine yönelik aidiyet duygusu yansdı.

Kültürpark kentin belleğinde tarihsel, kültürel, ekolojik ve daha pek çok açıdan yer alan önemli bir alan. Bu değerli alanın geleceğinin meslek alanımızın kamu yararı doğrultusunda belirlediği ilkeler çerçevesinde gelişmesi, kültürel öneminin sürmesi ve doğal değerlerin korunması gerekmektedir.

Odamızın Öğrenci Komisyonu 2018 dönem toplantısının gerçekleştirildiği günlerde Kültürpark'ın geleceği konusundaki tartışmalar kentlinin gündemindeydi.

Kültürpark'ın mevcut planları, mevzuatına uygun olarak onaylanmış bir koruma amaçlı imar planı olmadığı için yasal bağlayıcılığı da bulunmamaktaydı. Kültürpark platformu ve meslek odaları alanın hem doğal hem de tarihi sit alanı olması nedeniyle yapılması zaten

Anıdan İmgeye: Kültürpark

yasal bir zorunluluk durumunda da olan, detaylı bilimsel analiz ve araştırmalara dayanan, “koruma amaçlı imar planı” hazırlanarak korunması gerektiğini dile getiriyorlardı.

KÜLTÜRPAK’A SAHİP ÇIK

Odamız Öğrenci Komisyonu, Kültürpark’ın korunmasını ve yaşatılmasını hedefleyen Kültürpark Platformu’nun yaptığı etkinliklere katılarak, sürece destek olmaya çalışıyordu. Dönemin şehir plancısı adayları olarak İzmir, hatta ülke ölçeğinde önemli bir kültürel ve doğal alan olan Kültürpark’ın geleceğinin doğru adımlar izlenerek planlanması gerektiğini savunuyor ve bu konuyu önemsiyorduk. O dönem ana sloganlardan birisi “Kültürpark’a Sahip Çık”tı. Öğrenci Komisyonu’nda Kültürpark değerlerine dikkat çekerek etkilerinin neler olabileceği görüşülüyordu. Koruma eylemi kültürel önemin sürdürülmesini ve doğal değerlerin korunmasını hedefler ancak bu hedeflerin gerçekleşebilmesinde asıl kritik nokta alan kullanıcılarının sürece katılımları ve bölgeye sahip çıkmalarıdır. Alan kullanıcılarının bölge hakkındaki duygu ve düşünceleri çok değerlidir. Özellikle Kültürpark gibi kentin kimliğinde önemli bir yeri olan bölgelerin anı değerleri yüksek olmaktadır.

Jetonlar

Büyük Ağaç

KOLEKTİF ÇALIŞMA

Öğrenci Komisyonu da bu anı değerinden yola çıkarak Kültürpark'ın yetişkinlerin anılarında nasıl yer aldığını ve bunları gelecek nesillere nasıl aktarabileceğimiz konusunda bir etkinlik yapmayı düşündük. Çocuklar ve yetişkinler olmak üzere Kültürpark'ın iki önemli kullanıcı grubunun duygu ve düşüncelerini bir araya getiren bir etkinlik tasarlandı. Bu süreçte şehir ve bölge planlama eğitimi kapsamında öğrenilen yöntemlerle etkinliğin sosyal ve mekansal kurgusunu oluşturmaya çalışıldı. Sürecin devamında bu çalışmaya katkı

koymak isteyen meslektaşlar ve kültür sanat alanında çocuklarla çalışmalar yürüten metin yazarı, pedagoğ olan arkadaşlarla odamız çatısı altında Öğrenci Komisyonu ile bir araya gelmiş olduk.

Bu noktada çalışmanın amacını tam aktarmak adına, biraz mekanın fiziki boyutunun dışında, psikolojik ve sosyolojik bir içerik de taşıdığından da bahsetmek isteriz. Mekan aidiyetler, anı değerleri bir mekanı “yer” haline getirir ve o “yer” artık bizim için farklı bir anlam kazanır. Hafıza mekanları; hatırlama, anı, bellek, kimlik, buluşma, tarihsel katmanlar, çok kültürlülük vb. kavramların bir anlamda mekânsal karşılığıdır. Kültürpark da İzmir için tam da bu kavramların pek çoğunun birden karşılığı olan bir alandır.

KENTİN BELLEĞİ

Tarihsel olarak bakıldığında İzmir Fuarı'nın modern Cumhuriyetin iktisadi kalkınma sürecinde, ülke ölçeğinde önemli bir değer olduğunu biliyoruz, bunun da ötesinde süreç içerisinde bölgenin en yeni teknolojilerin izlendiği bir alan olarak anlam kazandığını, yine sanatsal etkinlikler, eğlence ve spor fonksiyonlarıyla kentlinin belleğinde yer edindiğini görüyoruz. Elbette yoğun bir kentsel doku içerisinde yeşil bir vaha özelliği taşıması ve sahip olduğu eşsiz peyzaj özellikleri de, her dönemde ön plana çıkan değerlerinin başında geliyor. Kültürpark'a sit statüsü kazandıran da bu tarihsel, kültürel ve doğal değerleri olmaktadır. Burada sorunsal, kentin kaçınılmaz değişim süreçleri

içerisinde bu değerlerin gelecek nesillere aktarılmasının sağlanmasıdır.

GENÇ PLANCILAR

Bizler genç plancılar olarak doğru planlama yaklaşımlarıyla geçmişin değerlerinin geleceğe aktarılmasının sağlanabileceğini ve alanın doğal değerlerinin korunabileceğini düşünüyoruz.

HAFIZA MEKANI

Kültürpark'ın her bölgesi yapılışından bu yana çok fazla hikaye içeriyor, burası çok öyküsü olan, çok güçlü imgeleri olan, çok yönlü bir hafıza mekanı. Bu hikayeleri gelecek nesillere aktarmak, hafızayı canlı tutmak, kentlilik bilinci ve kimliğin gelişmesi için gerçekten önem taşımakta. Bu yüzden çalışmamızın adı da “Kültürpark Hikayeleri” oldu. Yaptığımız çalışmada yetişkinlerden öğrenmek istediğimiz, Kültürpark'ın geçmişi düşünüldüğünde, hangi mekan ve imgelerin ön plana çıktığını görmektir. Sosyal medya üzerinden bir çağrı ulaştığımız yetişkinler, bize Kültürpark ile ilgili en belirgin anılarını ilettiler. Yetişkin anılarında sadece kişisel deneyimler değil, Kültürpark'ın kentle ilişkisini de görüyoruz. Örneğin bir kişi Karşıyaka-Basmane treni ile Kültürpark'a geldiğinden bahsediyor. İzmir'in en önemli rekreatif alanının erişilebilirliğiyle ilgili bir anı. Hızlıca “o günlere dönsek keşke” demek olmaz. Planlamada nostaljiden yola çıkamayız ancak, korunması gereken değerleri bahsi geçen Koruma Planı ile saptayabiliriz. Diğer yandan aynı bilimsel yöntemlerle bugünün koşullarına ve ihtiyaçlarına dönük bir planlama mantığı kurmamız gerekir.

Uçan Balon

Nil Timsahu

YETİŞKİNLER ANLATTI ÇOCUKLAR RESMETTİ

Çocuklarla çalışma sebepimiz de, bugün oranın en yoğun kullanıcılarından gruplarından birisinin çocuklar olmasıydı ve Kültürpark'ın mevcut güncel dinamiklerinin onların hayal gücünü nasıl etkilediğini anlamak istememizdi. Çocuklarla da etkinlik öncesi duyurular aracılığıyla, etkinlik günü Kültürpark'ta buluştuk. Hazırladığımız Kültürpark'ı keşfetme oyunları, çocuklarla alanı gezdikten sonra, yetişkinlerin anılarını onlara okuyup, resmetmelerini istedik. 2. gün ise, yine alanı dolaştığımız oyunların ardından, çocukların hem birlikte hem de bireysel olarak Kültürpark'a dair hikayeler uydurmalarını sağlamaya çalıştık.

Çocukların öykülerinde, büyüklerin de anılarında hep Kültürpark'ta geçirilen güzel zamanların olduğunu görüyoruz. Ağaçlar, atlama kulesi, piknik, balonlar, lunapark gibi imge ve mekanların anılarda ve çocukların hayallerinde tekrarlandığını gördük.

YEŞİL DOKU OLMAZ İSE OLMAZ

Bu güzel zamanlarda özellikle ağaçların her dönemde Kültürpark'ın

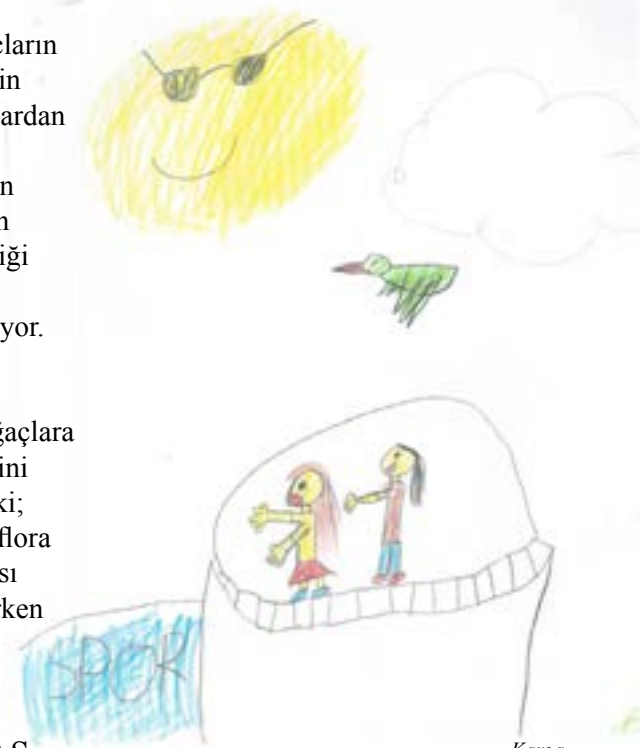

Balonu Gökyüzüne Bıraktı

en etkileyici unsurları olduğu anlaşılıyor. Bu da, alandaki ağaçların ve yeşil dokunun sürdürülmesinin Kültürpark için en önemli konulardan birisi olduğunu bize gösteriyor. Özellikle yeşil alanlardan yoksun yapılaşan kentlerde çocuklar için Kültürpark'ın; yeşilliği, serbestliği ve pek çok alanda trafikten arındırılmışlığı büyük değer taşıyor. Onların burası ile daha özel bir bağ kurmalarını, burada doğayı düşünmelerini, çimlere basıp, ağaçlara sarılarak doğayla bütünleşmelerini sağlıyor. Şunu dile getirebiliriz ki; Kültürpark'ın yeşil dokusunun, flora ve fauna özelliklerinin korunması ve sürdürülmesi geleceğe taşınırken olmazsa olmazların başında gelmektedir.

ÇOCUKLARIMIZA MİRAS

Asıl amacımız Kültürpark'ı, kentin geleceği olan çocukların hayallerine dahil etmek, gündelik yaşantısına sanat yoluyla daha kalıcı bir şekilde girmesini sağlamak ve bu konuda kalıcı bir materyal bırakmak oldu. Bu yüzden kitapçığı odamızın internet sitesine, indirilebilir bir durumda koyduk. Çocuklara ulaştırmak da, çocuklarla Kültürpark'ı konuşmak da artık biz yetişkinlerin sorumluluğunun da diye notumuzu düşelim. Kültürpark Hikayeleri kitapçığında

Karga

yetişkin anıları ve çocukların hikayelerinin yanı sıra, Kültürpark'ın tarihine ve içerisindeki ağaçlara dair bilgiler ile içinde yer alan heykellerden yola çıkarak hazırlanan bir harita oyunu da mevcut. Anı ve imgeleri çocukların hayalleri ile birleştiren ve bu hayaller ile geleceğe taşınmayı hedefleyen atölye çalışmaları, Şehir Plancıları Odası'nın çocuklara yönelik olarak kent belleğine sunmaya çalıştığı bir küçük katkı olarak görülebilecektir.

Ekin

AKA

Fotoğraf Sanatçısı

Sonbaharla beraber ışık bir başka bırakıyor kendisini şehrimizin sokaklarına. Tam da bu sırada düzenliyoruz fotoğraf yarışmamızı. Konak Belediyesi olarak gerçekleştirdiğimiz, “Konak’ta Yaşam” konulu fotoğraf yarışmasıyla sizleri ışığı kutsamaya ve o kutsananla birlikte, şehrimize iz bırakmaya çağırıyoruz! Davetimize icabetinizde, insanlık ailesinin milyonlarca yılla biriken mitlerini ve mitolojisini beraberinizden eksik etmemenizi dileriz!

Gölgeniz Düşsün Şehre

Konak Belediyesi düzenlediği fotoğraf yarışmasıyla sizleri yaşadığınız kentin belleğine katkı koymaya çağırıyor. Haydi, çıkın sokaklara; bakmaktan öteye geçin ve yaşanmışlıkların izini sürün. Şimdi tüm estetik kaygılarınızla şehrimizi görme zamanı. Bir şehir düşün içinde yaşadığın! Bir şehir ki sokaklarını arşınladığın. Gecesini de gündüzünü de sevdiğin. Bir şehir, her gün yeniden umutla uyandığın. Işığını yakalayıp, gölgesinde bulduğun. Bir şehir ki geçmişinde güzel, gelecekte umutlu... Bir şehir seni, senin gibi anlayan; buradayım, buradaydım diyebildiğin bir şehir... 8 bin 500 yıllık geçmişiyle sayısız medeniyete ev sahipliği yapan hafıza mekanımız, İzmir. Suyu, havası ve toprağında ilhamını gizli bir iksir gibi barındıran; isteyene sorgusuz akıtan bilgeliğini, mavi kıyılarıyla ve yeşil dokusuyla harmanlayıp insanlığa sunan kadim bir güzel. Topraklarını bir zamanlar adımlamış antik çağ ozanı Homeros, bir yanda ikonalarımız Amazonlar... Maviliklerin efendisi Poseidon’un eşliğindeki yosun kokan İzmir Körfezi. Mitoloji ve felsefenin hüküm sürdüğü, yüzlerin hala gülebildiği, yüreklerin sınırsız olduğu topraklar.

İNSANLIK ATLASIMIZ

Bu muhteşem güzellikler içinde yaşanmışlıkları, insan izlerini tortul tortul damıtan, anıları ve hatıralarıyla katmanlar oluşturan ve binlerce yıllık öykünün ardından hala karşımızda dimdik durabilen zengin bir yerleşim. Unutmamak için ilk önce çizen, ardından ortaya koyduğu metinlerle varım, vardım diyen insanın geçmişi... Yaşadığı dönemde iz bırakma eylemi... Yazarak, çizerek ve yontarak ortaya koyulan yapıtlar. Kültürü ve sosyal dokusuyla, kent ve kültürel belleğimizi oluşturan deneyimler! Anılarımız ve hatıralarımız! İz bırakma eylemiyle katman katman dokunan kentsel ve kültürel belleklerimiz! Kısacası izimizi sürebildiğimiz insanlık atlasımız!

DANS

Yüz binlerce yıl önceydi ve atalarımızın avcı-toplayıcı olduğu dönem yaşanıyordu. Ve ne olduysa günlerden bir gün oklarla vurdukları avın başında toplanarak dans etmeye başladılar. O ana varıncaya kadar milyonlarca yıl geçmiş ve tarihin imbiği süzölmüştü de süzölmüştü. Haznede birikenler çoğalmaya başlamıştı. Avın cansız bedeni başında dans eden atalarımız, hayatta kalabilmek için yemek zorunda oldukları avlarının kendilerine yüce ruhlar tarafından gönderildiğine inanmaya başlamışlardı. Yüce ruhlara, atalarına ve kendisini sunduğu için avlarına şükran için dans ediyorlardı artık. Bu ritüel binlerce yılla gelişti, gelişti ve şimdi gezegenin dört bir yanında insanlar bir sanatsal ifade biçimi olarak dansı seçmiş durumda. İnsanlar o günden bu yana hayatta kalmak için buldukları kaynaklar karşısında şükranlarını göğe doğru ellerini kaldırarak yansıtıyor. Ruhlarımız antik mitlere o kadar çok şey borçlu ki...

TİYATRO

Ve o avın başındaki dansın ardından içsel sesine daha fazla kulak verdi atalarımız. Doğanın parçası olmaktan daha çok doğanın kendisi olduğuna inandı. Bundandır bizden binlerce sene önce yaşayanların Pagan tanrıları! Panteona sıralanan tanrıların suretine bürünüp, ayınler düzenlemeleri! O ayınlerin tiyatro sanatına evrilmesi.

RİTÜELİN ÇAĞRISI

Sözün özüyle mitler, ritüeller ve mitoloji aracılığıyla sanat bir başka ifadeyle; birikmiş duygularını dile getirmenin iç zorunluluğu binlerce yıldan bu yana sürüyor. Yazılı olmayan kurallar olarak niteleyebileceğimiz ritüeller aracılık ediyor bu iç yolculuğa.

BÜYÜCÜ!

Kültürel yaşam ve bu ekseninde şekillenen hayatlar farkında olunsun ya da olunmasın büyülere ve mistisizme dayanıyor. Bu büyücüler de pek tabi ki sanatçının ta kendisidir. Gombrich'in dediği gibi : "Sanat yoktur, sanatçı vardır!" İşte bu sanatçılar ya da büyücüler, geleneksel toplumu ait oldukları köklerinde tutuyorlar ve yaşamın bir deneyim olduğunu aktarıyorlar ki şüphesiz en büyük işlevleri de budur!

ŞİİR, RESİM, MÜZİK VE FOTOĞRAF

Büyücünün ya da bir başka ifadeyle sanatçının öznel gerçekliği ile o geleneksel toplumun çatışma alanlarında ise nevrotik haller gözlemleniyor. Ve bu binlerce yıldan bu yana hep gözleniyor. İşte tam da o sırada şiir başlıyor, resim farklı formlara bürünüyor, müziğin döküldüğü notalar çeşitleniyor, fotoğrafın dili zenginleşiyor.

SANAT İLE BAŞKA BİR HAYAT

Bambaşka bir hayat tasarımı sunuyordu artık sanat bu haliyle. Böylelikle ağır ve bir o kadar da iddialı bir işlev üstlenmişti bu büyücüler! Büyücülerin bir başka ifadeyle sanatçıların giydikleri bu yeni kostüm, yerleşik değerlere karşı çıkış sergiliyordu yer yer... Tabi ki sanatın doğal karakteri olan karşı duruştan alıyordu büyücüler bu cüreti! Artık işlev hanelerinde bir de "asi" yazıyordu... Biriktiği yerde her şeyden önce kendisi için var olmayı öğrendi. Kendisi için var olacaktı ki varlığı diğerlerine ulaşabilirdi. Öyle de oldu! Hem de zincirleri kıra kıra oldu bu! Binlerce yıldan bu yana farkında olsun ya da olmasın sanatla birlikte yaşayan geleneksel toplum yapısı, doğasından getirdiğini haykırıyordu. "Sanat sanat içindir" diyerek. Bu kavramın hayata aktarımına sonsuz olanak sunan geleneksel toplum yapısına bir başka ifadeyle mitlere, ritüellere ve mitolojiye sonsuz selam olsun!

İZ BIRAKMAYA DAVETLİSİNİZ

Çıkın sokaklara; bakmaktan öteye geçin ve yaşamışlıkların izini sürün. Şimdi tüm estetik kaygılarınızla şehrimizi görme zamanı... Konak Belediyesi düzenlediği fotoğraf yarışmasıyla sizleri yaşadığımız kentin belleğine katkı koymaya çağırıyor. Şimdi şehrine bir de sen bak(ma), gör!.,

Yarışma ile ilgili ayrıntılı bilgi :
www.konakbel.tr

Ve Bir 9 Eylül Günü *Bizim Olanı Geri Aldık*

Kentler Kraliçesi Smyrna, tarihin emekleme çağlarından bu yana birçok toplumun iştahını çekti. Büyük tarihçi Ord. Prof. Dr. Mükrimin Halil Yinanç (Elbistan 1900 – İstanbul 1961) bir araştırması sırasında “Düsturname-i Enveri” adlı kitabın adını görür. Eser ünik (tek nüsha) ve Paris Biblioteque National’dadır. En kısa zamanda fırsat yaratır, soluğu söz konusu kütüphanenin kapısında alır. Şansızlığa bakın ki; o gün pazardır ve kütüphane kapalıdır. Hocamız: -“Bugün niçin Pazar”, diye hayıflanmaktan kendisini alamaz. Ertesi sabah, açılıştan önce kütüphanenin kapısındadır. Yetkili, Yinanç tanınmış bir bilim adamı olduğu için, anılan kitabı verir. Gelgelelim, fotoğrafı fotokopiyi bir yana bırakın, eserden not almak bile yasaktır. Tek umar vardır; eseri bölüm bölüm ezberleyip, kütüphane dışında yazıya dökmektir. Hocamız da öyle yapar. Bu nadir kitabın Türkiye’de basılmasını sağlayacaktır. Tam o tarihsel anda Yinanç Hoca öğrenir ki; bu paha biçilmez eserin daha geniş bir nüshası İzmir Milli Kütüphane’nin koleksiyonundadır. (Ben şanslı yazarınız, Milli Kütüphane Müdür odasında kasada korunmakta olan değerli kitabı gördüm ve uzaktan sevdim.)

DÜSTÜRNAME-İ ENVERİ

15. yy.'da yaşamış bir şair olan Enveri'nin, "Düsturname"si genel anlamda Aydınöğulları Beyliği'nin son yüzyıllarıyla Osmanlı İmparatorluğu'nun ilk yüzyıllarında, özellikle İzmir'in Türkler tarafından fethedilmesini manzum (şiirli) olarak anlatıyor. Bizanslı tarihçi Dukas'ın yazdıklarıyla birlikte, bu konudaki bilgileri özetleyelim. Birgi'yi başkent tutan Aydınöğlü Beyliği, zaman içinde Ayasuluk'a (Selçuk) indi. Birliğin kurucusu Aydınöğlü Mehmet Bey, üst kalesini (Kadifekale) fethettiği İzmir şehrini, 18 yaşına giren oğlu Umur'a verdi. Daha sonra "Umur Bey" veya "Gazi Umur Paşa" diye anılacak olan bu komutan ve devlet adamının adı bugün İzmir'de "Gaziemir" olarak yaşıyor. Yaşadığı çağın olanakları içinde kuvvetli sayılabilecek donanma kuran Umur Paşa'nın hedefi, İzmir'in Aşağı Kalesi'ni (bugünkü Hisar Cami civarı) ele geçirmektir. Enveri yazıyor:
"İki kale idi İzmir o zaman
Birini Mehmet Bey almıştı nihan
Biri anın dopdoluydu Frenk
İşleri dün ü gün İslam ile cenk.

Bahirdir üç yanı bir yanı kara
Kaleyi kılmışlar ana dara
Yanına bir kimse anın varamaz
Kuş olup uçursa ana giremez."

UMUR PAŞA'NIN RÜYASI

Verin elinizi sanal olarak
o günlere dönelim:
Umur Paşa, 1348 yılı başlarında hayli düşünceliydi. Rüyasında ağabeyi Hızır Paşa'nın hasta olduğunu görünce, hemen Ayasuluğ'a koştu. Odada onun

sağ olduğunu görünce çok sevinmiş ama bu kez kendisini melekler arasında gördü. Rüyasını anlattığı kardeşleri onun şehit olacağına işaret olduğu konusunda anlaştılar. Bütün Türkler'de olduğu gibi, Aydınöğulları'nda da şehit olmak çok yüksek bir merteye olarak kabul ediliyordu. "Türk İzmir" in bulunduğu Pagos (Kadifekale) elinde bulunan Gazi Umur Paşa'nın derdi günü, "Gavur İzmir" in kalbi olan Aşağı Kale'yi beyliğine bağlamaktı.

Hisar
Cami

Bayraklı
Smyrna

İKİ KAŞIN ARASI

Bu amaçla, kaleyi çeviren hendekleri doldurtan Umur Paşa, genel taarruz (tiplu saldırı) buyurdu. Paşa, askerlerinin en önünde bulunuyor, cesaretiyle oblara örnek oluyordu. Kaleye önce girmek şerefini kimseye bırakmak istemeyen Umur Bey, surlara dayattığı merdivene herkesten önce atıldı. Çıkmaya başladığı basamakların ortasına gelince, tepeye ulaşmak için ne kadar mesafe kaldığını görebilmek için miğferini çıkardı... (Anladınız değil mi?) İşte tam o anda, kaledekiler tarafından atılan bir ok, iki kaşı arasına isabet ederek onu şehit etti. Doğaldır ki girişim akim (sonuçsuz) kaldı ve paşanın naaşı önce Kadifekale'ye çıkarıldı. Orada gerekli hazırlıklar yapıldıktan sonra Birgi'ye götürülerek, orada toprağa verildi. Birgi'de Ulu Cami haziresinde, babası Mehmet Bey'in yanındaki mezar taşında şu kitabe (yazıt) vardır: "Haze revzat-i Hazret-i Gazi Umur Bey ibn Mehmet" (Bahçeler sahibi Mehmet oğlu Gazi Umur Bey)

Büyük İskender

İKİNCİ TUFAN

1402 Ankara Savaşı'nda Yıldırım Beyazıt'ı bozguna uğratan Timur, zaferden sonra Aydın iline geldi. İzmir'i tümüyle Latinlerden almayı kafasına koydu. Timur önce, Hıristiyan şövalyelerine haber göndererek, ya Müslümanlığı kabul etmelerini ya da teslim olarak vergi vermelerini önerdi. Aksi takdirde hepsinin kılıçtan geçirileceği uyarısında bulundu. Öneri geri çevrilince, şiddetli bir mücadele (savaşım) başladı. Timur, İzmir Limanı'nı taşlarla doldurttu. Böylece limanın iki ucu birleşmiş oldu. Limandaki gemiler kaçmasalardı, hepsi de mahvedilebilirlerdi. Bu küçük limana binlerce kazık çakılarak, üstleri kalaslarla döşendi. Böylece kale, denizden de sarılmış oldu. Bir yanda güller, koç başları kaleyi döverken, yukarıdan Rum ateşi denilen nefit yağı kapları fırlatılıyordu. Taş ve ok sağanağı, ara vermeden yağyordu. Bunlara ek olarak, yağmur şiddetini olağanüstü derecede artırmıştı. Hani derler ya; gök yarılmıştı. Yağmur damlaları, makinelerle fırlatılan güllerle boy ölçüşüyordu. Deyim yerindeyse, İzmir ikinci bir tufan yaşıyordu. Buna rağmen Timur, savaştan askerlerinin önünde cenk ediyordu. Kale sakinlerinin bir kısmı Türk kılıçları altında can verirken, büyük bir kısmı da atladıkları denizde boğuluyordu. 9 Aralık 1402 Perşembe günü, Aşağı İzmir Kalesi, Timur kuvvetlerinin eline geçti. Türklerin sevinç çığlıkları ile dua sözleri, İzmir göklerini çınlatıyordu. Bundan sonra beylikler ile Osmanlı arasında gidip gelen güzel İzmir, 1424 yılında 2. Murat tarafından kesin olarak Osmanlı topraklarına katıldı.

SÖYLENCEDEN GERÇEĞE

İzmir'in çektiği çile,
Tepekule'deki (Hacı Muço)

yerinde kurulmadan önce başladı. Genellikle İzmir'in orada, Amazonlar tarafından kurulup, onların kraliçesi Smyrna adının verildiği bilinir. Neymiş efendim, bu savaşçı kadınlar, çıplak ata çıplak biner, iyi ok atabilmek için, birer göğüslerini kızgın demirle dağlatırlarmış. Aralarında erkek barındırmayan, karşı cinsten kişileri sadece zevkleri için kullanırlarmış. Karadeniz kıyısındaki Terme'den çıkıp, Ege'deki birçok kenti fethetmiş veya kurmuşlar. Peki, tam şehir kurulacak yer olan İzmir, Amazonlar geldiğinde boş muydu? Hayır! Smyrna'dan önce, Yamanlar sırtlarında, efsanevi Kral Tantalos tarafından kurulmuş olan Tantalos veya Naulukhno (Naldöken adı oradan gelir) var imiş. Demek ki İzmir'e ilk baskın, o zaman başlıyor.

GÖZLER HEP İZMİR ÜZERİNDE

Antik çağda dağlar ve ırmaklar erkek, ovalar ve şehirler dişi sayılırdı. İzmir dişi, üstelik pek güzel olduğu için, tacizcisi eksik değildi. Sıfırdan (Milat) önce yedinci yüzyılda, İyonya'nın doğusundaki Lydia'nın (Lidy) gözü İzmir'de idi. Ülkenin büyük Kralı Alyattes, son derece güçlü ordusuyla İzmir'in üstüne yürüdü. Felaketin geliyor olduğu haberi, kara bir bulut gibi, Belkahve'den Bayraklı surlarına ulaştı.

Böylece Lydia'nın Ege sularına ulaşmasını sağlayan bu dönemi pek uzun sürmedi. Nitekim sıfırdan önce 546 yılında Kroisos'un (Krezüs) Kyros'a (Kurus) yenilmesiyle Pers (İran) eline geçti. Persler, tüm Anadolu'da olduğu gibi, İzmir dolaylarında da kayda değer bir eser bırakmadı. Özgürlüklerine düşkün olan İzmirliler, 4 yüz yıl kadar, güzelim şehirlerini terk ederek, körfeze tepeden bakan yamaçlarda kurdukları kaleciklerde yaşamak zorunda kaldılar. Ne zamana kadar? Sıfırdan önce 324 yılında, Granikos'ta

Persleri yenilgiye uğratan Büyük İskender'in Anadolu'ya geldiği tarihe kadar.

BÜYÜK İSKENDER ETKİSİ

Genel olarak kabul edildiğine göre İskender, zengin Lydia'nın bayındır başkenti Sardeis'ten (Sardes, Sart) Efes'e giderken İzmir'e uğradı. Bir İzmir sikkesinde resmedildiği gibi, Pagos'ta (Kadifekale) avlanırken, bir ara uykuya daldı. Düşünde İzmir'in tanrıçası çifte Nemesis'ler kendisine, İzmir'i burada kurmasını söyledi. Düşlere pek düşkün olan Makedonyalı komutan, rüyasını Klaros (Menderes/ Ahmetbeyli) Apollon tapınağı kahinine yorumlattı. İskender'in buyruğu üzerine şehrin bu kutsal dağda kurulması, onun generallerinden Lysimakhos tarafından yerine getirildi. İskender'in ölümünden sonra onun generallerinden Lysimakhos'un payına düşen İzmir ve dolayları, bunun ardından kurulan Pergamon (Bergama) Krallığı hakimiyetine girdi. Son Pergamon Kralı 3. Attalos'a atfedilen vasiyetle Roma'ya bırakılması öngörülen koca krallık, Anadolu'daki ilk sosyalist ayaklanmayı gerçekleştiren Aristonikos'un (MÖ. 133-129) elinde kalan İzmir ve çevresi Roma'ya bağlandı. Bundan sonra, Anadolu'nun koşut tarihçesini izledi. Biraz yukarıda değindiğimiz gibi, MS 1324'ten sonra Osmanlı İmparatorluğu sınırlarında kaldı.

VE BİR 9 EYLÜL GÜNÜ...

Güzel İzmir, taa kal ü beladan (en eski tarihten) bu yana, tam bir kavimler ve dinler Babil Kulesi olagelmiştir. 72 ulusun ve yedi dinin mensupları kol kola yaşıyordu. Ne var ki; kimilerine rahat battı. Hani derler ya : "Denizler durulmaz dalgalanmadan". Dalgalanmadan ileri, çalkalanma oldu. Şehirde her daim Türk unsur çoğunluk olduğu halde önce İtalyanlar, sonra da Yunanlılar göz dikti iki gözüm İzmir'e. Kendilerini "ileri" sayan bazı

devletlerin iteklemesiyle, 15 Mayıs 1919'da Yunan postalları İzmir karasına ayak bastı. Ama o postalin sahibi olan Yunan bayraktar, gazeteci Hasan Tahsin'in attığı ilk kurşunla, İzmir toprağına düştü. Böylece (benim hesabıma göre) bin 209 gün sonra, yani o kutsal 9 Eylül 1922 Cumartesi günü, Başkomutan Mustafa Kemal'in askerleri, bizim

olan İzmir'i geri aldı. Öyle bir bahçe ki iki gözüm İzmir, herkes onu her gezişinde başka başka çiçekler derler. Halkın dediği gibi:

"Aman aman İzmir'im
İzmir'im alın beni gezdirin"
Türküler yalan söylemez...

Nemesis Adak Heykeli ms 2. yy Louvre Müzesi

Prof. Dr.
**Engin
BERBER**

Ege Üniversitesi İİBF,
Uluslararası İlişkiler Bölümü,
Siyasi Tarih ABD

İzmirliilerin Mutlu ve Kutlu Günü: 9 Eylül

Akademik yaşamındaki üretkenliğinin önemli bir bölümü genelde İzmir; özelde Yunan İşgali döneminde bu kent ve art bölgesine odaklanarak süre geldi. Ve böylesi bir tarihçinin 9 Eylül 1922 gününün İzmir ve İzmirli için anlamı üzerine sözü olsa gerekir. Bayraklı'nın Hacı Muço Tepesi'nde yerleşik Smirna antik kenti ile fonunda mevcut İzmir Körfezi'ni, Yamanlar Dağı (Amanara) eteklerinden seyreden bir Rum evinde doğmuş benim, bunu yapmamı kimse yadırgayamaz. Nereden başlamalı söze? Aklıma ilk gelen, adeta bir medeniyetler kuluçkalığı olan Anadolu'nun tarım, orman ve maden ürünleriyle Ankara tiftiğini dünya pazarına çıkardığı, Doğu Akdeniz'in incisi bu liman kentinin, işgalden kurtulmazdan önceki birkaç gününü anımsamaktı. Gelin, bu günlerin görgü tanığı olup artık aramızda olmayan İzmirli Türklerin yaşayıp hissettiklerini, duyumsamaya çalışalım hep birlikte. İzmir-Kasaba hattının başlangıç istasyonu olan Basmene Garı'na, yaralı Yunan askerleriyle dolu trenler giriyor peş peşe. İstikbal endişesindeki yerli Rumlar, taşıyabildikleri eşyaları ve yürüttükleri hayvanları beraberlerinde olduğu halde, bulabildikleri her vasıta ile İzmir'e akıyorlar. Seli andıran bu mahşeri kalabalığın içinde, paçavra görünümlü uniformaları ve bazılarının henüz atmadıkları tüfeklerinden, asker olduğu anlaşılan perişan yüzler seçiliyor. Bunlar arasında başta kundakçılık olmak üzere, haneye ve ırza tecavüz, yağma ve darp ile cana/canlara kıyanların bulunduğu şüphe yok. Rumca gazetelerde okunan suya sabuna tirit Yunan askeri bültenlerinin söyledikleri değil, söylemediklerine bizzat tanık olan İzmirli Türkler cephenin çöktüğünü hemen anladılar. Her milletten tüccar ve denizcilerin eğlence, şatafat ve lüksünü dilinden düşürmediği, İzmir rıhtımına paralel ana cadde ve o caddeye çıkan ara sokaklar, kendilerini Yunanistan'a

geçirecek deniz vasıtalarına binmeyi uman on binlerce Rum'un beklediği açık bir otel, çiftlik, antrepo ve kamp görünümündeydi. Yunan siyasetçileri ile Trakya Tümeni'ni getirip ayrılmak isteyenleri götüren gemilerin yığıldığı limandaki hareketlilik, duracak gibi değildi. Emir-komuta zincirinden çıkmış Yunan Ordusu kalıntılarının hışmına uğramaktan korkan binlerce Türk'ü cami, medrese ve kahvelerinde ağırlayan İzmir'de, ekmek kıtlığı da baş göstermişti. Bazı devletlerin kendi tebaasını kentten tahliye ettiği, Venizelist subaylar yönetimindeki

bir yandan, bugünkü Fevzi Paşa Caddesi'nden Tepecik'e uzanan hattın batısında kalan ve daha çok Türklerle Yahudilerin oturduğu mahalleleri koruyup kollayacak bir savunma hattı oluşturulmaya çalışılıyorlar; öte yandan, Türk Ordusu'nu karşılamak için evlerde cumba, balkon, sokak araları ve cadde girişlerine asılacak irili ufaklı yüzlerce Türk Bayrağı dikmekteydiler. Akademik çalışmalarımın süzdüğüm bu kısa betimleme, 9 Eylül 1922'nin İzmir ve İzmirli için taşıdığı anlamı bir parça açıklar

Küçük Asya Savunma Örgütü'nün, Nif Dağı'nda savunma hattı oluşturmak için gönüllü topladığı bir sırada, korku ve sevincin açığı bastırıldığına şüphe yoktur. Yerli Rumlar ve Yunan Ordusu ile işbirliği yapanlar için İzmir'e her an girmesi beklenen Türk Ordusu; İzmirli Türkler için ise, kentteki Yunan yönetiminin kapısına kilit vurması nedeniyle başıbozuk Rum/Yunan silahlı güçleri korku kaynağıydı. Bu amaçla Türkler

sanırım. Biz İzmirlilerin Mustafa Kemal'e olan sevgi ve minnettarlığı ile cumhuriyet kazanımlarına olan bağlılığımız bundandır. Bu mutlu gün aynı zamanda, İzmir'i ülkeye ve Türk halkına yeniden kazandırmış Ankara merkezli yönetim odağı için kutlu bir gündür. Kutludur, çünkü sadece İzmir ve İzmirli için değil, ulusal bir devletle yurttaşların omuz verdiği çağdaş bir toplumun inşası için mübarek bir fırsat kapısı aralamıştır. Vurgulamak istediğim, İzmir'in

kurtuluşunun sadece İzmirli Türkler için değil, tüm halkımız için öneminin büyük olduğunu.

Bilindiği üzere Musul ve İskenderun, Yunan Ordusu'nun İzmir'e çıkmasından aylar önce işgal edilmişti. Mondros Ateşkes Antlaşması hükümlerine aykırı bu haksız işgallere halkın tepkisi zayıf kalırken, Yunan Ordusu'nun İzmir'e çıkması/ çıkarılması deyim yerindeyse kıyameti koparmıştır. Anadolu'nun dört bir yanından İstanbul Hükümeti'ne yağdırılan telgraflar, düzenlenen gösteriler, toplanan kongreler bir yana; daha 15 Mayıs 1919 günü işgalcilere sıkılan kurşunlar, Türk halkının durumu kabullenmeyeceğinin açık işaretiydi. Gazeteci Hasan Tahsin'in işgalden tam üç ay önce gazetesinde yazdığı gibi İzmir namustur, el uzatılamazdı.

Geçtiğimiz yıl içinde önce Konak, ardından İzmir Büyükşehir Belediyesi için açılmış, küratörlüğünü yapmaktan

onur duyduğum iki farklı sergide vurguladığım üzere, Türk Kurtuluş Savaşı, 15 Mayıs 1919'da İzmir'de başlayıp 9 Eylül 1922'de İzmir'de bitmiştir. Aynı ayın 18'ine kadar, Yunan Ordusu'nun Anadolu'da boşaltmadığı yerler varken böyle kabul edilmesi, İzmir'in nihai hedef yapılmasıyla ilgilidir. Nitekim Mustafa Kemal Paşa, "Ordular ilk hedefiniz Akdeniz'dir" komutunu verdiğinde işaret ettiği, hiç kuşkusuz İzmir'di. Emir Çaka ile Aydınöğlü Umur Bey'den yadigar bu güzide kenti kurtarmanın Ankara'daki yönetim için önemi de, sonraki eylemlerinden bellidir. Toplanacak barış konferansı için muhataplara İzmir'in teklif edilmesi, yeni Türkiye'nin izleyeceği

iktisadi siyasetin belirlendiği kongrenin İzmir'de yapılması ve her şeyden önemlisi, daha cumhuriyet ilan edilmemişken, devleti ve ulusunu inşa edecek fırkanın (Halk) kuruluşunun, İzmir'in kurtuluşunun birinci seneyi devriyesine (9 Eylül 1923) denk getirilmesi bu eylemlerin belli başlılarıdır.

Dolayısıyla 9 Eylül 1922'nin İzmir ve İzmirliyi aşan bir anlamı vardır. Resmen bayram yapılmasa da, erken cumhuriyet döneminde 9 Eylül günlerinin, başta İstanbul olmak üzere Türkiye'nin batısındaki bazı kentlerde törenlerle kutlandığını biliyoruz. Biz İzmirlilerin her yıl çok sayıda kültür, sanat ve spor etkinlikleri eşliğinde coşkuyla kutladığımız, farkında

olalım/olmayalım yaşamımızın parçası olmuş bir semboldür 9 Eylül. Bir dönem Karşıyaka- Konak hattında mekik dokumuş, 9 Eylül Vapuru'nu bilmeyen İzmirli yoktur. İzmir'de kurulmuş ve bazılarımızın mezun olduğu kamu üniversitelerinden biri, "9 Eylül" ismini taşımaktadır. İzmirli her gün, kentın işgal edildiği veya kurtarılması sırasında şehit edilmiş askerlerimizin anıt ve/veya anıt mezarlarının önünden geçer. Bunların en bilineni, Halkapınar'da bir elektrik firmasının içine yerleştiği tarihi binanın arkasında bulunan ve İzmir Büyükşehir Belediyesi'nce restore ettirilip çevre düzenlemesi yaptırılmış Dokuz Eylül Anıtı'dır. Aynı ismi taşıyan bir diğer şehitlik ve anıt, Bornova'da Ege Üniversitesi, Tıp Fakültesi'ne açılan ana nizamiye kapısının solunda bulunmaktadır . Dünyaca ünlü bir cumhuriyet projesi

olan İzmir Enternasyonal Fuarı'nın, Basmane'deki giriş kapısının ismi de 9 Eylül'dür. Bunlar benim bir çırpıda anımsadıklarım. Uzun lafın kisası, küresel güçlerin hiç utanıp sıkılmadan, dünyayı istedikleri gibi şekillendirecek projelerini (BOP gibi) açık ettikleri bir dönemde, bizi birbirimize ve ülkemize kenetleyecek sembol tarihleri, maddi kültür ürünlerini özenle muhafaza etmemiz gerekir. Bunu yapmanın ulusal bir görev olduğu çok açıktır.

KAYNAKLAR

- * Baykal, Bekir Sıtkı, İzmir'in Yunanlılar Tarafından İşgali ve Bu Olayın Doğuşu Anadolu'daki Tepkileri, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1969.
- * Berber, Engin, "Büyük Yangından Hemen Önce İzmir'in Güvenliği İçin Yapılmak İstenenler", Türk Polis Tarihinin Kökenleri,

Editör Yücel Yiğit, Ankara: Polis Akademisi Yayınları, 2017, ss. 543-558.

* Berber, Engin, "İzmir'deki Bazı Kurtuluş Savaşı Abideleri ve Bunların Türk Turizmindeki Yerine Genel Bir Bakış", Dr. Eren Akççek'e Armağan, Hazırlayan: Gökser Gökçay, İzmir, 2010, ss. 29-57.

* Hukuk-u Beşer, 19 Şubat 1919.

* Özkaya, Yücel, "İzmir'in İşgalinin Anadolu'daki Tepkileri", <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/20835> (2 Haziran 2020).

Nazım Hikmet'in destanında belirttiği gibi: "Onlar ki toprakta karınca suda balık havada kuş kadar çokturlar. Korkak, cesur, cahil, hakim ve çocukturlar"...

Hikaye kahramanlarının en renklilerinden olan zeybeklerin, Unesco'nun, kültürel miras listesine girmesi gerekliliğinin altı çiziliyor.

Kılıcı, Sabana Yeğ Tutanlar : *Zeybekler*

Asırlardır önemini ve değerini kaybetmemiş ve her daim merak konusu olmuş Zeybekler, Türk kültürünün yapıtaşlarından, hatta en önemli halk kahramanlarındandır. Bu yazımızda hem size yaptığımız sihirli yolculuğumuzu hem de zeybekliğin bir halk dansından öte olduğunu, Kuvayımillie dışındaki tarihsel boyutunun, İzmir ve Dünya mirasındaki öneminden söz etmek istiyoruz. Biz iki lise öğrencisi olarak bu yolculuğumuzu zeybekliğin kökeninin en başından başlayarak sizlere anlatmak isteriz. Bunun için, "İzmirden Bakışla Kılıcı, Sabana Yeğ Tutanlar; Zeybekler" projemizi gerçekleştirdik. Çalışmamızı, danışman öğretmenlerimiz tarihçi Pınar Sözer ve Takev Lisesi öğretmenimiz Ayşegül Metin önderliğinde, 2 yıl boyunca kütüphane taraması yaparak, sempozyumlara ve zeybeklerin yaşadığı yerlere giderek yürüttük. Şimdi maceraya başlamamızın tam vaktidir!

FOLKLORİK DAMGA

Zeybeklik kurumu, Batı Anadolu merkez olmak üzere Marmara Bölgesi'nin güneyi ve Akdeniz Bölgesi'nin, batı ve kuzey kesimlerini kapsayan geniş bir bölgeye yayılmış Türk tarihine damga vurmuş en önemli folklorik öğelerdendir. Hatta öyledir ki zeybek kelimesi hakkında birçok bulguya rastlanmıştır. Zeybekliğin kökenlerini anlamının en önemli yollarından bir tanesi, kelimenin anlamını bilmektir. 'Zeybek' kelimesiyle ilgili bir çok bulgu olsa da en önemli bulgulardan bir tanesi, Ödemişli Halk Bilimci Halil Dural'a göre Farsça Ziyi-Bekk tir. Ziy kılık kıyafet anlamına gelirken 'Bek' kelimesi ise 'Bey' demektir. Bu bağlamda zeybek, "Bey gibi giyinen aşiretin kahramanı" anlamına gelir. Dilimize ise Anadolu Selçuklu Türkleri ile girmiştir. Bunun gibi daha birçok bulgu ve görüş olsa da belgelere dayanarak anlatmamız gerekir ise karşımıza çıkan tarih ve mekân, XIV. yüzyılda İzmir ve çevresindedir.

İZMİR KÖKENLİ

Zeybekler her ne kadar Aydın iliyle bağdaştırılıp, içselleştirilmişse de aslında İzmir kökenli bir kurumdur. Çıktığı yer yer Ödemiş, Küçük Menderes Havzası'dır. Bu bağdaştırılmanın, İzmir'in bu konuda daha az tanınması sebebi ise 1826 yılındaki Osmanlı idari teşkilatlandırma sistemidir. Bu idari teşkilatlanmayla Aydın, Teke, Hamit, Saruhan Sancakları neredeyse bütün batı Anadolu'yu içine alan Aydın Vilayeti oluşturulmuştur. Bu büyük vilayetin merkezi de Aydın kentiydi. 1867'de vilayet merkezi İzmir'e taşındı. Aydın kenti, merkezi İzmir olan Aydın Vilayeti'ne bağlı bir sancak olarak kaldı. Ancak şöyle bir durum var ki, İzmir'in içinde bulunduğu bölge, Aydın Vilayeti

bünyesindeydi. Dolayısıyla İzmir'e bağlı pek çok yerleşimdeki olaylar, arşiv belgelerinde, "Aydın Vilayeti" üst başlığıyla yer almış, bu da "Aydın Zeybeği" ifadesinin yaygınlaşmasına sebep olmuştur. Aynı zamanda Küçük Menderes Havzası Aydın Dağları ve Bozdağlar arasında bir bölgedir. Osmanlı İmparatorluğu zamanında burası Aydın Vilayeti'ne bağlıydı. Bu sebeple burada faaliyet gösteren zeybeklerin adı Aydın Dağları, Aydın Vilayeti ile anılmıştır.

ERKEN DÖNEMİN İZLERİ

Zeybekler hakkında derin bir araştırma yaptığımızda zeybekliğin kökenin erken dönemlere kadar dayandığını iddia eden pek çok bulgu görebiliriz. Tabi bu konu hakkında kesin bir yargı bulunmamaktadır. Fakat Ödemişli Halk Bilimci Halil Dural'a göre erken dönemlerde zeybekliği yapan isim, İzmir fatihi Aydınoğlu Umur Bey'dir. Umur Bey, 1331 yılında İzmir'i fetih ettikten sonra, iki yıl içerisinde yaptırdığı 300'e yakın yelkenli gemiyle, İzmir ve çevresinden topladığı gençlerle, o yıllarda sefere çıkardı. Bu seferlere İzmir ve Efes olmak üzere iki önemli merkezden yola çıkılırdı. Bizim bu araştırmada

dikkatimizi çeken en önemli nokta ise sefere çıkan deniz askerlerinin giydiği kıyafetlerdir. Çünkü dikkatli bir şekilde incelediğimizde giydikleri kıyafetlerin zeybek kıyafetine ne kadar benzediğini görebiliriz. Zeybek kıyafetlerinin baldır-bacak kısmı açıktır aynı şekilde deniz askerlerin kıyafetleri de böyledir. Bu konu üzerine düşündüğümüzde aslında tasvir ettiğimiz kıyafet tipi dağda yaşayan zeybekler için uygun bir giyim tarzı değildir. Peki neden bu kıyafetleri bu zor koşullarda giymeyi tercih ediyorlardı? İşte bu noktada bütün oklar bize erken dönem zeybeklerinin varlığını gösteriyor. Aslında zeybeklik kavramı, Milli Mücadele ile bir anda ortaya çıkmadığını, kendi içindeki dönemsel ve evrimsel değişimlerle zaman geçtikçe günümüzde ve hepimizin kafasında canlanan zeybek tiplemesini oluşturduğunu bize gösterir.

TIMAR SİSTEMİNİN ÇÖKÜŞÜ

Kanuni Sultan Süleymanın ölümünden sonra tımar sisteminde bozulmalar meydana geldi. Bununla birlikte dirlikler paşalara, ayanlara satılıp özelleştirilmeye başladığında

çiftçiler toprak ekemez, ürün elde edemez hale gelmişlerdir. Beraberinde, çiftbozan vergisine tabii tutulup borçlarını ödeyemeyince sabanı bırakıp kılıçları ellerine alıp, paralı asker olarak orduya yazılanlar görülmüştür ve bu kişilere “sekban” denir. Yeniçeri Ocağı dağıtıldıktan sonra Osmanlı asker ihtiyacını karşılayabilmek için “Asakiri Mansureyi Muhammediye Ordusu”nu kurdu. Bu ordu içinde zeybekler de vardı. Bu ordunun askeri İzmir ve İstanbul’dan toplanıyordu. Orduyla Yunan Harbi, Kırım, Karadağ Savaşları’na katılmıştı. Zeybekler ise bu savaşta kendi kıyafetleriyle yer almışlardı. Böylelikle karşı tarafın askerlerinin de ilgisini çekmişler, bu Avrupa’da tanınmalarına ve o

dönemin gazetelerinde yer almalarına ön ayak olmuştu. Devlet halkını ezdiği ve yardım etmediği için bunun sonucunda Osmanlı Devleti’nin gözünde zeybeklere karşı beş bakış açısı oluşmuştur. Bu beş bakış açısı kısaca şöyledir: “yol kahveciliği yapan zeybekler, kapıaltı zeybekleri, eşkıyalar, kır serdarları ve sekbanlar”.

CEZAYİR HANI VE GARP OCAKLARI

Osmanlı Devleti Akdeniz hakimiyetini sağlayabilmek için 16. yüzyılda Kuzey Afrika topraklarında bulunan Fas, Cezayir, Tunus’u himayesi altına almıştı. Osmanlı Devleti o dönemde buradaki asker ihtiyaçlarını karşılayabilmek için Batı Anadolu’dan

eşkıya olabilecek potansiyel taşıyan kişileri tehlike arz etmesinler diye buraya yani Garp Ocakları’na göndermiştir. Bu askerlerin içerisinde, Osmanlı’nın Tımar Sistemi çöktüğünden, paraya ihtiyacı olan zeybekler de vardır. Bu işin merkezinde İzmir olduğunu gösteren bir diğer nokta ise; Batı Anadolu’nun farklı kesimlerinden gelen askerler, sadece İzmir Kemeraltı’nda bulunan Cezayir Han’da toplanıp, buradan Garp Ocakları’na sefere çıkmalarıdır. Günümüzde ise Cezayir Han’ın olduğu yerde bir otopark bulunmaktadır. Bu da kültürümüzü iyi koruyamadığımızı bir başka kanıt olarak önümüzde durmaktadır. Bu askerlerin İzmir ve çevresinden toplanmalarına en büyük kanıtı ise

ocaklardaki askerlerin belgelerinde bulunan kayıtlarında yazan Ödemişli, Tireli, Bayındırlı gibi lakaplardan anlıyoruz.

AVRUPA İLGİSİ

19. yüzyılda İzmir’de turistik amaçlı basılan kartpostallarda zeybekler de vardır. Bu dönemde İzmir ve İstanbul’da turistik amaçlı kurulmuş fotoğraf stüdyoları açılmıştır. Avrupalılar’ın ilgisini çeken zeybekler için stüdyolarda zeybek kostümleri bulunur, gelen Avrupalı seyyahlar burada fotoğraf çekilirdi. Hatta, Hacı Simon isimli bir kişi İzmir stüdyolarında zeybek kıyafetiyle resim çektirdiği,

“Smyrna Hatırası”, “Smyrna’da Zeybekler”, “Smyrna Başibozuklar” gibi isimlerle, İzmir’in reklamını yapan kartpostal kahramanıydı. İzmir kartpostallarında kenti simgeleyen önemli yerler olan Kordon, liman ve bir çok etnik yapının beraberinde zeybekler de kullanılmıştı.

TABLOLARA KONU

Levantenlerin Avrupa ile bağlantıları sonucu dilden dile gezen zeybek hikayelerini birçok sanatçı eserlerinde konu etmiştir. Zeybekler, o dönemde bir çok yağlı boya tablosunda, “baschi bozouk” adıyla ünlenmiş, evrenselleşmişlerdir.

KUVAYİMİLLİYE’DE ZEBEKLER

Milli Mücadelemizin yapı taşı olan Kuvayimilliyenin gelin bir de bizden dinleyin. Biz ilk olarak İlk Kurşun Köyü’nde bulunan Kurtuluş Savaşı’nda milli mücadelenin başladığı ve ilk kurşunun atıldığı tepeyi ziyaret ettik. Maneviyatını gittiğimizde içimizde hissedebildiğimiz bu küçük tepede bu destansı direnişe neden şaitlik etmişti? 30 Ekim 1918 yılında yapılan Mondros Ateşkes Antlaşması sonucunda ordunun ve halkın elindeki tüm silahlara ve iletişim araçlarına itilaf devletleri tarafından el konulmuştu. Yunan

Le héros Zeybek turc „Hacı Simon“ de son retour de Chicago.
Souvenir de Smyrne.
Editeur: J. Kofka, Agent de change, Smyrne - Quai, Local Héroïque, 1115.

Taburları İzmir ve İstanbul'a ayak basmışlardı. Halk yağmalanıyor, hor görülüyor, kendi vatanlarında istenmiyorlardı. Bunun üzerine devlet çaresiz, halkı mağdur ediliyordu. İş başa düşmüştü. Artık halkın ümidi Zeybeklerdi. Son kez ellerine silahlarını alıp dağa çıkmışlardı. Bu kadar farklılığa rağmen tek bir amaç için örgütlenebilmişlerdi. Hatta öyle bir direnişti ki bu İşgal Kuvvetleri Komutanlığı bile şu sözleri dile getirmişti: "Efeler yolumuzu kesmeseydi. Ankara toparlanmaya vakit bulamazdı".

SARI ZEYBEK

1922'de Aydede Dergisi'nin 78. sayısında ressam Münif Fehim, Atatürk'ü zeybek kıyafetleri içinde bir dağa yaslanmış olarak tasvir etmiş ve kendisi için sarı zeybek tabirini kullanmıştır. Atatürk yapılan bu tabirden rahatsız olmamış hatta bu adlandırma onun hoşuna bile gitmiştir. Zamanla da bu tabir artık Atatürk'ün lakabı haline gelmiştir. Halk kahramanı olarak bilinen zeybekler ile Atatürk'ün özdeşleşmesi, zeybeklik kurumunu zenginleştirmiştir.

KURTULUŞUN DANSI

Zeybeklik, Türk kültürünün önemli yapıtaşlarından biri olmaya devam edecektir. Bu konuda en büyük duyarlılığı gösteren kişilerin başında Mustafa Kemal Atatürk'tür gelir. Atatürk zeybek oynamayı çok seviyordu, hatta o kadar sever ve önemserdi ki özel günlerde, toplantılarda ve uluslararası resepsiyonlarda oynanmasını

Çakırcalı Mehmet Efe. Ali Özçelik arşivi

isterdi. Atatürk, zeybeğin Türklerin kurtuluşunun dansı olduğunu belirtiyor ve kadınlı erkekli olarak oynamasını istiyordu. Bunun içinde bir beden eğitim öğretmeni olan Selim Sırrı Tarcan'ı görevlendirdi. Selim Sırrı Tarcan bu hareketleri anlamak ve kolaylaştırmak için İzmir'deki bir zeybek taburunu izledi. 3 yıl süren uzun çalışmasının ardından bu hareketleri kolaylaştırarak, kendisinin çıkarmış olduğu 'Terbiye' dergisinde yayınladı.

UNESCO LİSTESİNE GİRMELİ

Zeybekler dansları, kahramanlık hikayeleri, efsaneleri ile zihinlerde yer edinmiş, Türk tarihine damga vurmuş önemli bir kültür birikimi, folklorik ögedir. Biz bu projeyi yaparken, bu kültürü bozulmamış bir şekilde gelecek nesillere aktarabilmeyi amaçladık. Zeybeklik geleneği, Unesco'nun somut olmayan kültürel miras listesine girmeye uygundur. Bununla ilgili gerekli kuruluşlar bir çalışma dosyası hazırlayarak başvuru yaparlarsa başarılı olacağına inanmaktayız. Biz biliyoruz ki öğrendiğimiz şeylere özel bir ilgimiz olmasaydı,

öğrenemeyecektik. Bilemeyecek ve kendi tarihinden habersiz yaşayan toplum kişileri olacaktık. Bize bu bilgileri öğreten, bir çok şeye ışık tutan, sadece bilgilerle değil içselleştirilmiş bir şekilde hayatı ve tarihi kavramımıza yardımcı olan danışmanımız tarihçi Pınar Sözer'e ve danışman öğretmenimiz Ayşegül Metin'e, Takev lisesi öğretmenlerine teşekkürü borç biliriz. Bu bağlamda daha iyi anladık ki tarihimize ve kültürümüze sahip çıkmak istiyorsak bunu bir borç bilip yaşatmalıyız. Zira yaşatmak yaşayanlara has duygular ve maneviyatla olur. Saygı ve minnetle anıyoruz... Yaşatıyoruz!!

Sol taraftaki yapı
Kemeraltı Cezayir Han.
Tarkem Arşivi

Smyrne

Bande de brigands zéibecks capturés

Smyrne 18/4/19
A. Z. Zach

Şahin Efe YILMAZ

Anka Enstitüsü
Stratejik Araştırmalar
Merkezi

*Milli Mücadele döneminin efsane figürlerinden Kuvayımiliye Efeleri onlar!
İzmir çevresinde başlayan hareketleri tüm Ege Bölgesi'ne yayıldı ve 9 Eylül'e giden
yolun yapı taşları, el birliğiyle örüldü.*

Çınlatırdı Sesleri

İtilaf Devletleri izni ile 15 Mayıs 1919 Perşembe günü Yunan askerleri tarafından İzmir işgal edilince, 19 Mayıs 1919 Pazartesi günü, işgali protesto için İstanbul Fatih'te yapılan mitingde söz alanlardan birisi olan gazeteci Hüseyin Ragıp Bey, on binlerce Türk evladı karşısında şöyle diyordu: "Vatandaşlar! İzmir'in ne yutulmaz bir lokma olduğunu

anlamak için Ödemiş kazasından devesini önüne katarak yemiş çarşısına gelen zeybeğin iri bir çam bölmesini andıran vücudunu seyretmek kâfidir. Aydın efesi ve onun asabiyet-i kavmiyesi, öyle bir usturadır ki onu yutmak isteyenlerin gırtlakını parçalar!"
Bu sıralarda Ödemiş ve Tire bölgelerinde efelerden oluşan gizli

bir milli teşkilat kurmak için çalışan eski İttihat ve Terakki İzmir Kâtip-i Mesulü Celal Bey (Bayar) "İlyas Efe, daha sonra da Galip Hoca olarak" ve eski Jandarma Yüzbaşısı Edip Bey de "Sarı Efe olarak" efeleri örgütlemeye başlamışlardı. Böylelikle Mursallı İsmail Efe, oğulları Alim Efe ile Hüseyin Efe, İsmail Efe'nin kardeşi Ali Efe, Gökçen Hüseyin Efe,

Poslu Mestan Efe, Karaerkek Mehmet Efe gibi namlı efeler ve kızanları kurulan bu teşkilata katılmışlardı.

Ödemiş ve Tire civarında başlayan işgalcilere karşı ilk efe akınları neticesinde daha sonra pek çok efe kendi bölgelerinde subaylar ile birleşerek mücadeleye girişmişlerdi. İşgalciler ile savaşımaya başlayan zeybekler arasında, eskiden efelik yapmış ve af ile köyüne geri dönerek sakin bir hayat yaşamaya başlamış efeler de vardı. Yaşlarının ilerlemiş olmasına rağmen, vatan ve millet söz konusu olduğunda, Çaylılı Koca Mehmet Efe gibi bu yaşlı efeler ailelerini geride bırakarak, eski arkadaşları ile bir araya gelmişler ve işgale karşı savaşımaya başlamışlardı. Bu efelerin arasında Kayıkçıoğlu Molla Hüseyin Efe Fatih Mitingi'nde Hüseyin Ragıp Bey'in tarif ettiği efelerdendir. Gençliğinde Çakırcalı (Çakıcı) Mehmet Efe ile de zeybeklik yapmış olan bu kahraman Türk evladı, elli yaşında olmasına rağmen İlk Kurşun Savaşı'nda kızanları ile birlikte işgalcilere karşı ayakta savaşmış, gerçek bir kahramandır.

Efelerden kurulan bu teşkilatlanmaya Kuvayımillie Efeliği süreci diyoruz. İzmir'de başlayıp Ödemiş, Tire ve daha sonra da Germencik, Aydın, Nazilli ve daha sonra da tüm bölgeye yayılan bu hareket Yörük Ali Efe, Demirci Mehmet Efe, Danişmentli İsmail Efe, Dokuzun Mehmet Efe, Poslu Mestan Efe, Sökeli Ali Efe, Çete Emir Ayşe Efe gibi daha pek çok efenin katılımı ile zamanla güçlenmiş ve Milli Mücadele'nin başarılı olmasında çok büyük hizmetlere imza atmıştır.

Mursallı İsmail Efe ve kızanları, kurtuluş kutlamalarında İzmir Kordon'da.

Zeybekler Cumhuriyet Meydanı'ndaki kutlamalarda

Demirci Mehmet Efe

Millî Mücadele'nin en önemli zeybek reislerinden birisi olan Demirci Mehmet Efe, işgal günlerinde 57. Tümen Kumandanı Miralay Mehmet Şefik Bey (Aker) ile birlikte görev yapmıştır. Demirci Efe ve kızanları, cephelerden kaçışları engellemişler, milli kuvvetlere asker, erzak, gıda, silah ve cephane sağlanmasında görev yapmışlar, iç isyanları bastırmışlar, direniş karşıtlarının faaliyetlerini sonlandırmışlar ve mücadelenin başarılı olmasında büyük hizmetlere imza atmışlardır.

Şehit Gökçe Hüseyin Efe

Tire ve çevresinde işgalcilere karşı kahramanca savaşan Şehit Gökçen Hüseyin Efe, diğer zeybekler arasında en çok sevilen efelerden birisiydi. Şehit olması tüm zeybeklerde büyük üzüntüye sebep olmuştur. Gökçen Hüseyin Efe, Yörük Hacı Halil Efe ve kızanlarının 16 Ağustos 1919'da yaptığı Fata Baskını ile diğer baskınlar, bölgede işgalcileri uzun süre durdurmuş ve halk arasında direnişin güçlenmesini sağlamıştır.

Kahya Hasan Oğlu Koca Mustafa Efe

Ödemiş yöresinin namlı zeybeklerinden birisi olan Kâhya Hasan oğlu Koca Mustafa Efe, kızanları ile birlikte işgalcilere karşı akıncı olarak görev yapmış ve kahramanca savaşmıştır. Koca Mustafa Efe; Demirci Mehmet Efe, Poslu Mestan Efe, Mursallı İsmail Efe ve Karaerkek Mehmet Efe ile İzmir ve Aydın havalisinde önemli hizmetlerde bulunmuştur.

Yörük Ali Efe ve Kılıoğlu Hüseyin Efe ile Kızanları

16 Haziran 1919'da Yörük Ali Efe Müfrezesi tarafından gerçekleştirilen Malgaç Baskını, Batı ve Güney Anadolu'da düzenli, teşkilatlı ve milli şuurla yapılmış ilk baskın olarak kabul edilmektedir. Bu önemli baskının kahramanları 57. Tümen subayları, Yörük Ali Efe Müfrezesi ve gönüllü köylülerdir. Yapılan bu baskın sonrasında bölgede direniş hareketleri güçlenmeye başlamış ve milli kuvvetlere katılım da artmıştır.

Dikkulak Halil Efe

Gökçen Hüseyin Efe'nin kızanlarından olan Dikkulak Halil Efe, Gökçen Efe emrinde işgalcilere karşı savaşmış, efesinin şehadetinden sonra ise Yörük Hacı Halil Efe ile birlikte görev yapmıştır.

ÖVÜNÇ KAYNAğI

Türkiye Cumhuriyeti Devleti 1.
Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk:
"İstanbul'da şurada burada mitingler yapıldı. Devletlere Yunan işgali protesto edildi. Fakat sizin Aydın Kuvayımilliyeli Cephesi'nde patlattığınız silahların sesleri Versay Sarayı'nı çinlattı."
Türkiye Cumhuriyeti Devleti 2.
Cumhurbaşkanı İsmet İnönü:
"Milli Mücadele'de düşman karşısında efelerle beraberdik. Hizmetleri unutulmaz."
Türkiye Cumhuriyeti Devleti 3.
Cumhurbaşkanı Celal Bayar:
"Zeybeklerin çoğu Kuvayımilliyeli'de çalışmışlardır... Milli Mücadele'de çalışanları saygı ile anmak, şehit olanlara rahmet ve mağfiret dilemek önde gelen milli borcumuzdur sanırım."

Kaynaklar:

- * Celal Bayar, Ben De Yazdım – Milli Mücadele'ye Gidiş, Baha Matbaası İstanbul 1968, c. 6, s. 1869.
- * Engin Berber, Taner Bulut, Tülay Gül, Ödemişli Bir Özgürlük Savaşçısının Kaleminden İlk Kurşun ve Sonrası, Ali Orhan İlkurşun'un Anıları, Ödemiş Belediyesi Yıldız Kent Arşivi ve Müzesi Yayını: 4, Efe Ofset Matbaa, Ödemiş-İzmir 2013, s. 112, 133, 136.
- * Ahmet Akif Tütenk, Milli Mücadele'de Denizli, Denizli Öğretmenler Yardımlaşma Derneği, Ahenk-İzmir, 1949, s. 33.
- * Şeref Üsküp, Hey Gidinin Efesi, Hür Efe Matbaası, İzmir 1988, s. 8.
- * Celal Bayar, Ben De Yazdım, Baha Matbaası, İstanbul 1968, c. 6, s. 1750.

Milli Mücadele dönemindeki “efelerin” ağızından o yılları dinleyen ve kalemiyle bu anıları aktaran, efe geleneğini İzmir merkezindeki gazetesi Hür Efe etrafında toplanan siyasetçi, ebebiyatçı, sanatçı ve aydınlar ile yaşatan Şeref Üsküp’ün anısına saygıyla...

Böyle Olur Efe Yüreklilerin Bayramı

Babam merhum Şeref Üsküp, 1923 doğumlu ve Ödemişli’dir. İlk ve orta öğreniminden sonra Kabataş Lisesi’ne devam etmiş, ardından İstanbul Bab-ı Ali ‘de gazeteciliğe adım atmış, “İkdam” ve “Kurun” gazetelerinde muhabirlik yapmıştır. Ardından Ödemiş’e döndüğünde Demokrat İzmir’in, Küçük Menderes muhabirliğini üstlenmiştir.

Ödemiş yıllarında efe ve zeybek kültürü üzerine eser veren ilk araştırmacılardan olan Şeref Üsküp, Yörük Ali Efe’ye on gün konuk olmuş, “Efe”nin ağızından Milli Mücadele dönemini dinleyip, aktarmıştır. Ayrıca, Çaylılı Koca Mehmet Efe, Ödemişli Kara Erkek Mehmet Efe gibi namlı efeler ve o günlerin diğer şahitlerinin de tanıklıklarını eserlerinde aktarmıştır. 1948 yılında İzmir’e, Kemeraltı’na gelmiş ve halen yayın hayatını sürdüren Hür Efe Gazetesi’ni yayınlamaya başlamıştır. Bu tarihten sonra da Beyler Sokağı’ndaki gazetematbaası, her daim Ödemiş, Aydın, Nazilli ve diğer ilçelerden gelen efelerin merkezi olmuş ve onlara ev sahipliği yapmıştır.

9 EYLÜL COŞKUSU...

Şeref Üsküp'ün Kemeraltı, Beyler Sokağı'ndaki gazete-matbaasının olağan misafirlerinin en mühim günü kuşkusuz 9 Eylül'lerdi... 1950 'li yıllardan vefat ettiği 2006 yılına kadar her 9 Eylül sabahı gazete idarehanesi ve sokak bayraklarla süslenir, gerekli masa düzeni ve ikramlar hazırlanırdı. Ayrıca matbaanın girişinde asılı olan Gazi portresi defne yaprakları ve çiçeklerle özenle süslenirdi. Çünkü Üsküp ve tüm efeler için; Sarı Zeybek hepsinin gönlünde, "Baş Efe, Efelerin Efesi" idi.

DAVUL İLE ZURNA İLE

Tüm bu hazırlıkların ardından, Vilayet Konağı'nda saat 10.00 da gerçekleştirilen bayrak çekme merasimine iştirak eden efeleri ve misafirlerini, törenin ardından gazetesinde, elinden ömrü boyunca düşürmediği Marmara Purosusu olduğu halde karşılar ve bir çoğunu bir yıl aradan sonra görme mutluluğunu yaşırdı. Çaylar söylenir, hal hatır sorulduktan sonra Milli Mücadele günleri yad edilirdi. Gaziler anılarını paylaşırken, şehitler ve yitirilen dostlar rahmetle anılır, karanlık günlerin ve mezalimin tekrarı olmaması için dualar edilirdi. Sonrasında artan katılım ve davul zurna eşliğinde meclis şenlenir, coşku artar böylece İzmir'in tek sivil 9 Eylül kutlaması efelerin patlayan silahlarının altında ve zeybeklerin görkemli figürleri gölgesinde sürerdi. DOST MECLİSİ

Bu bayram gününde yalnız Efeler yoktu elbette. Tüm İzmirli davetliydi. İzmir'in fikir, edebiyat, sanat, siyaset hayatında yer etmiş nice dostları 9 Eylül'lerde, Şeref Üsküp'ün yanında olurlardı. İhsan Alyanak, Enver Dünder Başer, Muzaffer Özdağ, Rıfat Baykal, Kaya Bengisu gibi siyasetçiler... Cevat Şakir Kabağaçlı, Besim Akımsar, Özdemir Hazar, Nihat Paykoç, Şinasi Revi, Necdet Öklem, Turgut Çarıklı,

Nebahat Büke, Kamuran Kumral, Reşit Sönmez, Hüseyin Sadruleştari, Akın Kıvanç, M. Ali Keskin, Altay İşcen ve daha birçok gazeteci, yazar... Safiye Ayla, Rüştü Şardağ, Fuat Edip Baksı, Avni Anıl, Şeref Bigalı, Macit Aray, Turgut Pura gibi namlı sanatkarlar dönem dönem katılan dostları idi...

TÜM İZMİRLİLER DAVETLİ

Yıllar içinde bu kutlamalara katılan Milli Mücadele kahramanlarının yerlerini önceleri oğulları şimdilerde ise torunları aldı. Onlar Ege'nin her köşesinde, her sene, yine efe

kıyafetlerini giyiniyor yine Vilayet Konağı'ndaki merasime katılıyor. Sonrasında yine sokağımızda gelenekselleşen bu kutlamalarda yer alıyorlar. Şeref Üsküp'ün evlatları olarak biz de her sene ev sahipliği yapmaya devam ediyoruz. Hayatta olan "babadostlarımız" ağabeylerimiz sevgili Sancar Maruflu, Okan Yüksel, M. Ertuğrul Perim, Gündüz Kapancıoğlu ve Celal Öcal da bizleri yalnız bırakmıyor. Bu ve tüm 9 Eylül günlerinde İzmirli'leri coşkuyla ortak olmaya davet ediyor, tüm efeleri ve efe yüreklileri, bayramımızı kutlamaya bekliyoruz.

Kemeraltı'nda yer alan Hür Efe Gazetesi'nin bulunduğu sokaktaki Dokuz Eylül kutlamaları

Umut Uğur

DİKÇAM

Çiğli Fen Lisesi

Müdür Baş Yardımcısı

Ulusal Kurtuluş Savaşı'nın son bulduğu ve şehrimizin işgalden kurtulduğu gün olan 9 Eylül 1922, tarihe yazıldığı İzmir'de, ilk günden bu yana olanca coşkusuyla kutlandı ve kutlanıyor. 1923 yılıyla birlikte başlayan kurtuluş törenleri o yıldan bu yana bir heyet gözetiminde gerçekleştiriliyor. İlk kutlama törenindeki heyecanı ve takip eden yıllarda şehrimizde oluşan görünümünü sizler için derledik.

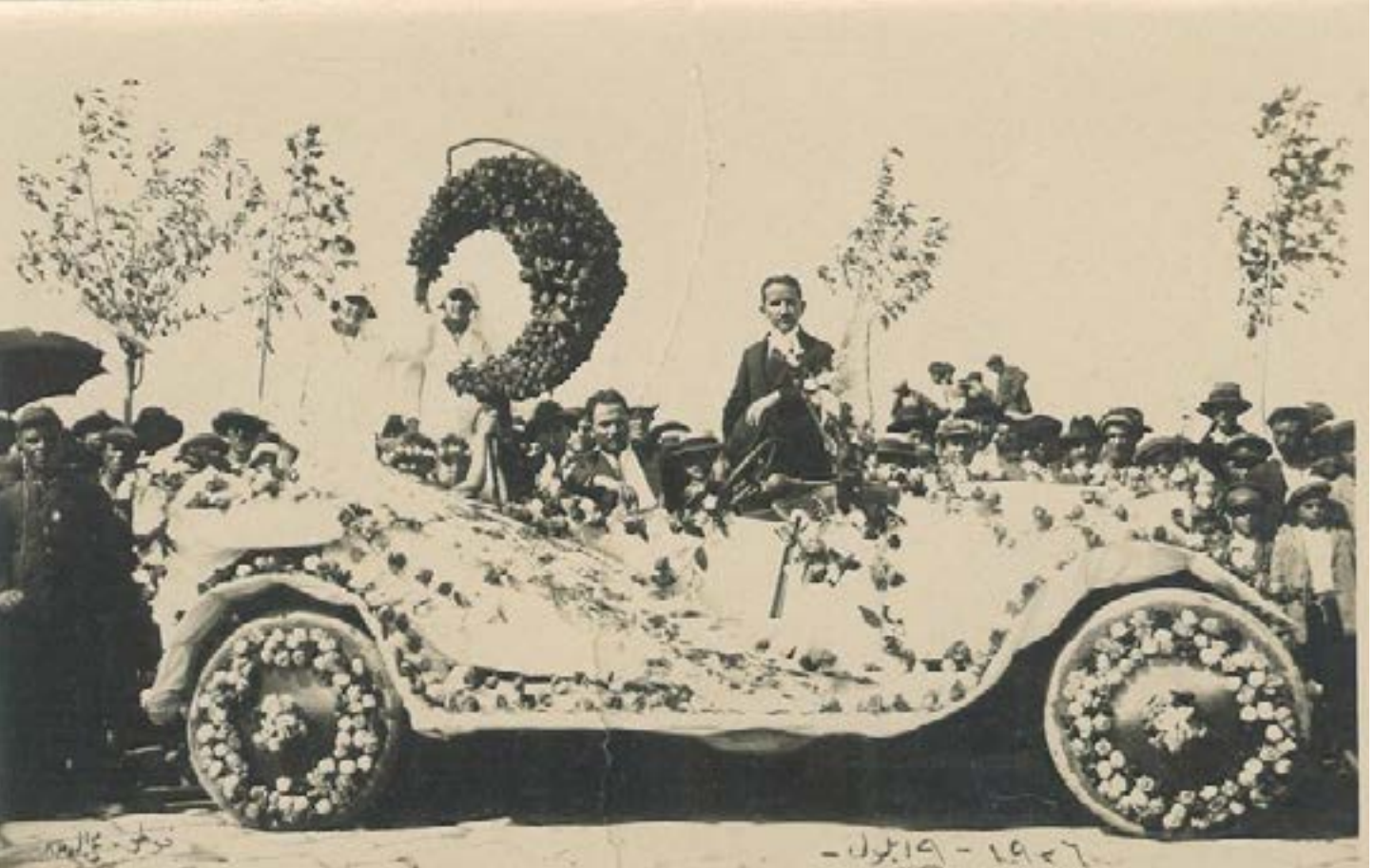
Kurtuluşun Bayramı

I. Dünya Savaşı'ndan yenilerek çıkmış bir devletin, silahları elinden alınmış bir ordunun, içerde ve dışarıda türlü hainliklere uğramış bir milletin tüm bu olumsuzluklara rağmen kazandığı bağımsızlık savaşı, 9 Eylül'de son bulmuş, İlk Kurşun'un atıldığı 15 Mayıs 1919'dan, al sancağın İzmir'e dönüş tarihi olan 9 Eylül 1922'ye

kadar geçen, 1213 gün, tam bağımsız bir devletin harcının karıldığı, temellerinin atıldığı, sıkıntılı fakat gurur kaynağı günler olarak tarihe kazanmıştır.

Bu anlamda 9 Eylül hem bir sonu, hem de bir başlangıcı ifade eder. İşgal ile kanayan yara, bir daha açılmamak üzere kapanmış ve o kutlu gün İzmir

için asla unutulmayacak bir bayram günü halini almıştır. İşte bu nedenle, kurtuluştan tam bir sene sonra bu şanlı ve şerefli günün kutlanması için İzmir'de büyük şenlikler yapılmış ve her sene aynı tarihte bu şenliklerin tekrarı milli bir görev haline gelmiştir.

HEYET ÖNCÜLÜĞÜNDE

Her yıl 9 Eylül'de İzmir'in Kurtuluş Günü'nü bayram olarak kutlamak için atılan ilk adım, bir heyet kurmak sureti ile çalışmalarına başlamak olmuştu. Kutlama hazırlıklarına erkenden başlayan bu heyetlerin öncelikli amacı, Kurtuluş Bayramı'nı taşıdığı milli ve tarihi anlamına ve değerine uygun bir törenle kutlanmasını sağlamaktı. Kurtuluş Bayramı'nın şerefine çarşı, pazar, sokaklar, evler, dükkânlar ve mağazalar muhteşem bir şekilde donatılır, İzmir'in üzeri adeta al sancaklarla örtülürdü. Hükümet, belediye ve diğer bütün resmi binalar, ayrıca tüm kara ve deniz araçları aynı şekilde süslenirdi. Basmane, Tilkilik ve Hükümet Konağı önünde zafer takları kurulur, hükümet ile kışla binalarında aydınlatma yapılır, tüm İzmir şehri rengârenk bir hal alırdı.

TÜM EGE BÖLGESİ İZMİR'DE

9 Eylül kutlamaları sadece İzmir'i değil, çevre halkını da hareketlendirirdi. Bu mutlu güne katılmak ve yaşanan sevinci paylaşmak için birçok kişi İzmir'e akın ederdi. Aydın, Söke, Ödemiş, Bayındır, Torbalı, Kemalpaşa ve çevre illerden binlerce ziyaretçi, bayrama katılmak için İzmir'e gelirdi. Kutlamaların tatil günlerine isabet ettiği yıllarda ise bu yoğunluk daha da artardı.

Bu miktarda bir kalabalığın barınma ve beslenmesi büyük bir sorun olduğu için önceden önlem alınarak telgraf ve mektuplarla yer ayırılır, bayram günü ise otel ve pansiyonlarda tek bir oda dahi kalmazdı. Pek çok kimseler de tanıdıklarının evlerinde misafir olur; parklar, Kordonboyu ve mahalle araları birer seyyar yatakhane halini

alırdı. Belediye halkın mağdur olmaması için bütün kahvehanelerin sabaha kadar açık kalmasını temin eder, bu işletmelerin bazı kısımlarına bölmeler konularak yatak yerleştirilir ve halkın barınması sağlanırdı. Kurtuluş Günü'nden bir gün önce şehrin her yerinde inanılmaz bir kalabalık ve hayat değişikliği gözlenir, sokaklar adeta insandan geçilmez bir hale gelirdi. Akşamüzerine doğru Kemeraltı Caddesi ve Kordonboyu'nda yürümek dahi zorlaşırdı. Tramvayların basamaklarında dahi yer kalmazdı. Düzgün giyimli yabancı kalabalıklar sürekli olarak gezinti yapar, eğlence yerleri dolar dolar boşalır ve kapıların yanlarına dahi masalar atılırdı. Ekonomik durumu iyi olmayan orta halli insanlar ise Gazi Meydanı'nı ve çevresini mesken tutar, satıcılar da buradaki mahşeri kalabalığı fırsat bilirdi.

İEF İLE ARTAN ÇOŞKU

İlerleyen senelerde panayırın açılması, bunu fuarlı yılların takip etmesi ve her ikisinin de uluslararası bir boyuta sahip olması nedeniyle, İzmir'e gelen ziyaretçi sayısında büyük bir artış gözlemlendi ve seneler bir önceki yılın ziyaretçi rekorunu kırarak birbirini takip etti.

GAZİ'NİN HEYECANI

İzmir'in Kurtuluş Günü olan 9 Eylül 1922'de, Türk Orduları İzmir'e girerken, Mustafa Kemal Paşa ve beraberindekiler aynı günün akşamı Nif'e varmışlardı. Gazi Paşa, İzmir'in Belkahve'den rahatlıkla görülebildiğini öğrenince yerinde duramayarak bir an önce bu noktadan İzmir'e bakmak istemiş, Kadifekale'ye çekilmiş olan şanlı Türk Bayrağı'nı ve son düşman döküntülerinin İzmir Limanı'nı terk etmekte olduğunu dürbünüyle görünce de, yanındaki İsmet ve Fevzi Paşalara dönerek; "Hitamuhu misk*" demişti. Bayram günü sabah erken saatlerde Belkahve'ye doğru yol alan otomobil ve kamyonlar, törene katılacak heyetleri işte bu tarihi yerde toplardı. Gazi'nin İzmir'e girerken ilk defa su içtiği çeşme başında ve dinlendiği tarihi çınarın altında bir konuşma yapılır, bando tarafından çalınan

İstiklal Marşı'nın ardından heyetler otomobillerle Belkahve'den hareket ederek Halkapınar'daki şehitliğe doğru yola çıkarlardı.

HATİM DUASI İLE

Başta vali olmak üzere tüm askeri ve mülki erkân ile bütün derneklerin ve diğer kuruluşların temsilcileri, gazeteciler ve halk şehitlikte toplanır, hafızlar tarafından okunan hatim duası dinlenirdi.

Dil devriminin bir gereği olarak düşünülen ve 1932 yılında Diyanet İşleri Başkanlığı'nın bir genelgesiyle yasaklanan Arapça ezan ile birlikte, Halkapınar'da okunan dualar da Türkçeleşti. O sene şehitlerimiz için Türkçe olarak okunan dualar ile bir ilk yaşanıyor, ayrıca bu durum orada yapılan kutlamalar açısından da bir sonu ifade ediyordu. Ertesi yıldan itibaren şehitlikteki törenlere askeri bandonun çaldığı İstiklal Marşı ile başlandı.

Daha sonra günün anlam ve önemini belirten konuşmalar yapılır; parti, belediye ve diğer kuruluşlar adına çelenklerin konulmasının ardından komutanının işareti ile birlikte atlı müfreze havaya üç el ateş eder ve şehitler bu şekilde selamlanarak saygı görevi tamamlanırdı. Şehitlikteki törenlerin ardından otomobiller ile Birinci Kordon'u takiben kışla önüne gidilirdi.

KORDON'DAN DÖRTNALA

Süvarilerden oluşan bir kıta ise şehrin kurtuluşunu temsil ederek Birinci Kordon'dan dörtnala yine kışla önüne doğru ilerlerdi. Bu ilerleyiş tıpkı Kurtuluş Günü'nde olduğu gibi üç koldan gerçekleşir; Eşrefpaşa, Tepecik ve Halkapınar yönlerinden gelen üç askeri birlik kışla önünde birleşirdi. Bu esnada şehrin çeşitli yerlerindeki (Çorakkapı, Hatuniye, Şadırvanaltı, Hisar, Kemeraltı, İkiçeşmelik, Eşrefpaşa, Damlacık, Karantina, Kokaryalı) camilerde mevlitler okunur, minarelerden salalar yükselir ve bu salalar Türk Ordusu'nun İzmir'e girişini simgelerdi. Ancak ilerleyen yıllarda bu müjdeyi İzmir'e verme görevi fabrikaların, trenlerin, deniz taşıtlarının, otomobillerin düdüğü ve kornalarına düşmüştü.

Kışla ve Hükümet'e sancak çekme töreninden önce Müstahkem Mevki Kumandanlığı balkonundan, hükümet binasının karşısındaki Saathane Meydanı'nı dolduran halka hitaben, günün anlam ve önemini belirten konuşmalar yapılırdı.

KADİFEKALE'DEN TOP ATIŞLARI

Saat 10.00'da Kadifekale'den top atışı yapılır ve bütün halk, vapurlar, arabalar, trenler, otomobiller buldukları yerde bir dakikalık saygı

duruşunda bulunarak memleket için canlarını feda eden şehitleri takdirle anarlardı. Bu esnada Süvari Müfrezesi Komutanı tarafından önce kışlaya, sonra Hükümet Konağı'na bayrak çekilir, Kadifekale'de de al sancak göğe doğru yükselirdi. Hükümet önünde toplanan binlerce kişi, şanlı bayrağın İstiklal Marşı eşliğinde gökyüzüne süzülüşünü gözyaşları içinde izlerdi.

SÜVARİLER HER YERDE

Bayrak çekme merasiminden sonra süvariler gene dörtnala Göztepe Tramvay Caddesi'ni takip ederek Kokaryalı yönüne doğru bir yürüyüş yapar, önceden ikiye ayrılan bir kolun Kadifekale'ye doğru yöneldiği de olurdu. Bu esnada süvariler cadde

üzerinde ve evlerde bulunmakta olan halk tarafından sürekli olarak alkışlanır, Karantina ve Reşadiye'de askerlere mendiller, limonatalar ve şerbetler ikram edilirdi. Süvarilerimiz halkla olan bu kucaklaşmanın ardından geri dönerlerken, Tilkilik ve Kemeraltı gibi şehrin kalabalık yerlerinde halka 9 Eylül hakkında konuşmalar yapılırdı. Bu esnada uçaklar İzmir semalarından şehrin üzerine 9 Eylül Kurtuluş Bayramı'nı tebrik eden kâğıtlar atarlardı.

TEBRİKLERİN KABULÜ

Buradaki törenlerin sona ermesinin ardından Beyler Sokağı'ndaki CHP merkezinde tebrikler kabul edilir, daha sonra belediyeye gidilerek İzmir'i temsil eden belediye heyeti ziyaret

olunurdu. Önceden seçilen dernekler ve örgüt temsilcileri ile belediye heyeti buradan kışlaya giderek ordu namına Müstahkem Mevki Kumandanı'nı ve hükümet adına vilayet makamında, valiyi tebrik ederlerdi. Akreditasyon için her temsilcinin kolunda kol bantları bulunur ve kutlama törenine katılan kişilere incir, badem, şekerleme ve sigara ikram edilirdi. Böylelikle kutlama törenlerinin ilk evresi sona ermiş olurdu.

ZAFER ALAYI

9 Eylül Kurtuluş Bayramı için yapılan törenlerde belki de en renkli anlar, Zafer Alayı'nın geçişi sırasında yaşanır, saatler süren bu geçiş kutlamaların öğleden sonraki kısmını oluştururdu.

Zafer Alayı'na katılacak tüm temsil, okul ve kurumların yerleri, önceden İhtifal Heyeti tarafından flamalarla veya numara tablolarıyla belirlenir ve o gün herkes düzgün bir şekilde yerini alırdı. Bütün dernek ve kuruluşların 9 Eylül'ün şerefine layık bir şekilde hazırlanmış olduğu Zafer Alayı önünde halk temsilcileri, sonunda ise asker olur; Halk Partisi mensupları, Kurtuluş Savaşı'nda bulunan efeler, ticaret, sanat, esnaflık ve işçilik ile meşgul olanların temsilcileri, bütün okulların öğrencileri, izciler, sporcular, şimendiferciler, Kızılay, Türk Hava Kurumu ve Esirgeme Kurumu adına heyetler, çiçeklerle süslenmiş arabalarda bu örgütleri temsil eden zarif elbiseli büyük, küçük kız ve erkek çocuklar, önlerinde yer alan askeri ve sivil bando takımları ile birlikte alayın başlama saatini beklerdi.

Zafer Alayı, hareket noktası olan Basmane'de hazırlıklarına son şeklini verirken; Birinci Kordon, Hükümet Meydanı, Kemeraltı Caddesi ve Basmane'ye kadar olan bütün yollar, alayı görmek isteyen on binlerce kişi ile dolardı. Bir kısım halk Konak Meydanı'na yerleştirilmiş olan tahta tribünlerde yerini alırken, birçokları ise Dolma'ya yanaşmış olan ve üzerleri süslenmiş gemilere para ile kabul edilir, cadde üzerindeki dükkânların üst katları ile otellerin balkon ve pencereleri yüksek ücretlerle kiralanırdı. Bir kısım halk ise cadde üzerindeki binaların üstüne çıkar ve öğleye yakın alayın geçeceği caddeler tıklım tıklım olurdu. Fakat ne mahşeri kalabalık, ne de İzmir'in yakıcı güneşi hiç kimseyi rahatsız etmezdi. Saat 15.00'da Kadifekale'den atılan top, Zafer Alayı'nın hareket emri

anlamına gelirdi. Halkın coşkun sevgi gösterileri ve alkışları arasında, Basmane'den hareket eden Zafer Alayı; Tilkilik, Keçeciler, Arasta, Başdurak, Kemeraltı ve Hükümet Caddesi'ni takip ederek, yaklaşık bir saat içinde kışla önüne varır, alayın geçeceği yolu açmak için bir takım emniyet tedbirleri alınır. Basmane'den hareket eden Zafer Alayı, Kışla önüne geldiği zaman, burada günün anlam ve önemini belirten bir konuşma yapılırdı. Ardından alay Birinci Kordon'a doğru ilerlemeye başlar, bu sırada limanda bulunan bütün vapurlar düdük çalarak alayı selamlardı.

GAZİ HEYKELİ DE EKLENİR

1932 senesinden itibaren kışla önünde yapılan konuşmalar ve Zafer Alayı'nın tören geçişi için adres

değişirken, hareket noktası hep aynı kaldı. Gazi Meydanı'ndaki Atatürk Heykeli'nin o yıl yapılan açılışı ile birlikte alay, bayram günleri kışla önünde duraklama yapmadan ve Birinci Kordon'u takip ederek buraya gelir, tören geçişi ve konuşmalar burada yapılırdı. Daha önceki yıllarda askeri ve mülki erkân için Kışla Meydanı'ndaki Saat Kulesi'nin önüne kurulan platform bu kez Gazi Heykeli'nin karşısına yerleştirilmeye başlanmıştı.

Öğleden sonra Zafer Alayı, Atatürk'ün heykeline konmak üzere hazırlanan büyük çelenkleri ile kışlada toplanır ve Cumhuriyet Meydanı'na giderdi. Büyük bir coşku ile söylenen İstiklal Marşı'nın ardından Gazi Heykeli'ne zafer çelenkleri konulurdu. Ayrıca konuşmalar yapılır, şiirler okunur ve buradaki törenler son bulunca Zafer Alayı yoluna devam ederek Kültürpark önüne kadar gelir ve burada dağılırdı.

GÜNDÜZDEN GECEYE KUTLAMA

İlk kutlamanın yapıldığı 1923 senesinde dahi gece yapılan kutlamalar, gündüz yapılan törenlerin gösterişinden aşağı kalmazdı. İlk kutlamadan başlayarak takip eden her kutlama senesinde gece şenlikleri, halk

için ayrı bir önem taşımaya başladı. Gündüz yapılan törenlerde yer yer sıcaklardan bunalan vatandaşları ılık eylül akşamları ferahlatırdı. Kendileri için İzmir'in çeşitli semtlerinde düzenlenen şenliklere katılan halk, yapılan gösterileri sevinç ve heyecan içinde izlerdi. Askeri kıtaların iki buçuk saat süren resmi geçidinden sonra başlayan fener alayları, sabaha kadar devam ederdi.

1937 senesinden itibaren fener alayları sadece karada değil denizde de yapılmaya başlandı. Özellikle 1938 yılında donanmanın da İzmir limanında olması nedeniyle denizde düzenlenen fener alayı, bilhassa Yavuz Zırhlısı'nın etrafında saatlerce devam etti. Ayrıca gece ve gündüz halkın ziyaretine açılan savaş gemilerini binlerce kişi gezmişti.

KÜLTÜRPARK'TA BÜYÜK ŞÖLEN

Panayırılı ve fuarlı günlerin 9 Eylül geceleri bir başka olurdu. İzmir halkı ve gelen misafirler, 9 Eylül'ün şerefine

mükemmel bir şekilde donatılan fuarda, sabaha kadar büyük bir neşe ve heyecan içinde vakit geçirirdi. İzmir'deki bütün caddelerde ve fuardaki geniş meydanlarda halk, omuz omuza vaziyette sabahı ederek büyük günü birlik halinde kutlardı.

BİRLEŞTİREN ANLAM

Sıkıntılı geçen uzun bir sürecin ardından İzmir'in, 9 Eylül'ü kutlamak en doğal hakkıydı. Tarihine ve kültürüne saygısı olan her Türk, o anlamlı günü hak ettiği anlam içerisinde anarak, gelecek nesillere bir miras bırakıyor ve tüm Türkiye bu anlam etrafında birleşiyordu. Osmanlı topraklarında yüzyıllarca iç içe yaşamış iki milletin ortak kaderini tayin eden Kurtuluş Savaşı'nın noktalandığı tarih olan 9 Eylül'ün, tıpkı ilk gün olduğu gibi bundan sonra da büyük bir coşku ile kutlanmaya devam etmesi temennisiyle...

*Hitamuhu misk : Sohbetin sonunu hoş ve güzel sözle bitirmek.

Kurtuluş Savaşı'nın zaferle sonlandığı ve şehrimizin işgalden kurtulduğu gün olan 9 Eylül 1922 tarihi İzmir için yılın diğer günlerinden farklıdır.

İzmir'in Günü "9 Eylül" Kutlu Olsun

İzmirli'nin günü saydığımız 9 Eylül'ün, bize ve ülkemize şenlik olduğu bilinciyle adımlıyoruz, o kutlu gün şehrimizin sokaklarını. Salt İzmir'den değil başta Ege Bölgesi olmak üzere yurdumuzun farklı yerlerinden kurtuluş coşkusuna ortak olmak için sokaklarımızı dolduran yurttaşlar hep bir ağızdan, "İzmir Marşı"nı söylediklerinde, çınlayan Cumhuriyet sevgisi ve ona bağlılık andı oluyor. Gün erken başlıyor 9 Eylül'de İzmir'de. Hazırlıkları çok önceden yapılan kutlama programı Zafer Yürüyüşü ile perdesini açıyor. Binlerce yurttaşın katıldığı yürüyüş sırasında, yüzlerce metrelik Türk

Bayrağı açılıyor. Türk Ordusu'nun, 9 Eylül günü şehre girdiği güzergah kullanılarak, Basmane Karakolu önünden Cumhuriyet Meydanı'na kortej oluşturuluyor. Bandonun ardında adımlayan yurttaşlar, marşlar eşliğinde meydana girdiklerinde coşkunun ivmesi artmaya başlıyor.

RENKLİ TÖREN ALAYI

Atatürk Anıtı'na çelenk sunulmasının ardından geçit törenine sıra geliyor. Geçmiş yılların geleneği olarak meslek odaları, sivil toplum kuruluşları, okullar, esnaf, askeri birlikler ve zeybeklerin kortej oluşturduğu tören renkli görüntülere

sahne oluyor. İlköğretim ve lise öğrencilerinin birbirinden farklı dansları alanı dolduranlar tarafından alkışlara boğuluyor.

SÜVARİLER YİNE KORDON'DA

Tam da bu sırada beliriyor süvari birliği... 9 Eylül 1922 gününde olduğu gibi atlarıyla Kordon'a çıkan süvariler, takvim yapraklarına bakmaksızın, "Her zaman ve daima, bağımsızlığımızın ve özgürlüğümüzün peşi sıra buradayız" söyleminin karşılığı oluyorlar.

Türk Yıldızları

TÜRK YILDIZLARI

Geçit töreninin ardından sahneye, dünyada isimleri olan, “Türk Yıldızları” çıkıyor. Gökyüzünü delen bir sesle semada beliren uçakların gösterisi, alanda toplanan binlerce İzmirli’nin alkışları eşliğinde gerçekleşiyor.

FENER ALAYI

Şehir geneline yayılan zafer coşkusu, Milli Mücadele dönemini yansıtan sergiler, tiyatro oyunları, 9 Eylül ruhuna uygun düşen paneller ve söyleşilerle devam ederken, binler coşkunun doruk noktasına çıktığı akşam saatlerini bekliyor. Havanın kararmasıyla birlikte Kordon’da düzenlenen Fener Alayı’nda yüz binlerce İzmirli tek vücut halinde kortej oluşturup şehrin sokaklarında aktığında, dillerdeki “İzmir Marşı” etrafı çınlatıyor. Kalabalık kitlenin Gündoğdu Meydanı’da toplanmasıyla beraber Körfez’e doğru ışık gösterisi başlıyor ve gecenin karanlığı renkgarek bir hale bürünüyor. Hemen sonrasında gerçekleştirilen ışık gösterisi ise etkisini her geçen yıl daha da artırıyor. Son olarak düzenlenen geleneksel 9 Eylül Konseri’nde binler şarkılara eşlik edip zaferlerini doyusya kutladıklarında hissiyat, “Böyle olur İzmirli’nin günü” yönünde oluyor.

**Pelin
UĞUR**

Selluka Kùltür Sanat Bilim ve
Edebiyat Derneği Başkanı

İzmir'in kentsel dokusunda bahçeli evlerin baskın olduğu dönemlerde, sokaklara çok farklı ve etkileyici bir koku yayılırdı. Şehrin imbatıyla birleşen bu hoş koku selluka çiçeğinden çıkıyordu. İzmir Sarmaşığı olarak da bilinen sellukanın, şehirde yeniden baskın doku olması için sürdürölen girişimler, şimdi dernek çatısı altında bütünleşti

Sellukalar Sarsın Dört Bir Yanımızı

Latince adı “Vigna Caracalla” anavatanı Güney Amerika ve Orta Amerika olan sarmaşık bitkidir. Türkiye’de nam-ı diğer “Zülfüarus” ve eğri motiflerden oluşan Osmanlı bezemesi anlamında kullanılmış. Aynı zamanda gelin perçemi ismiyle anılan, kent belleğine sahip kültürel mirasımız olan bir çiçek. Milas yöresinde salyangoza benzeyen görüntüsünden ötürü “Goglongoz” diyenler de çoktur. İzmir’de ise selluka olarak bilinen bitki, muhteşem kokusunun yanı sıra dekoratif görüntüsüyle bahçelerimizin vazgeçilmezidir. Mor ve eflatun tonlarından sarıya ulaşan beyaz helezonik yapısıyla görsel bir şölen sunar. Sellukayı Akdeniz iklimine sahip bütün şehirlerde yetiştirmek mümkün.

Selluka çiçeğini İzmir’de yeniden yaygınlaştırma fikri, çiçekleri çok sevdiğim için aklıma düştü. Selluka, şehrimize Girit’ten gelme bir çiçek. İzmir’e artı değer katacak bir çalışma yapmak istememizle aklımıza geldi. Neden İzmir yeniden sellukalarla süslenmesin? İstanbul’da lale festivali düzenleniyor, İzmir’in neden selluka festivali olmasın? Geçmişten günümüze şehrimizin sembollerinden birisi. İzmir’in semt belleğini oluşturan bir çiçek. Yıllar önce insanlar apartman hayatına, beton yığınları arasına yerleşmeden evvel, bahçeli tek katlı müstakil evlerde yaşarken hemen her evin bahçesine sarmalanmış selluka çiçeğini görmek mümkünmüş. Şimdi isteğimiz şu ki İzmir’de yaşayanlar kültürüne sahip çıksın, bu çiçeği unutmasın ve saksıda bile olsa selluka diksin.

Her şey unutuluyor da hafızalarımıza kazınan koku asla unutulmuyor. Geçmiş saat kulesinden de eski olan selluka, bir zamanlar İzmir betona yenik düşmemişken, bahçeli müstakil

evlerin, taraçaların, cumbaların vazgeçilmeziymiş. Öyle yaygın ve bilinirmiş ki evinde selluka yetiştirmeyen yok denecek kadar azmış. Zamanın hanımefendileri bu güzel çiçeği bir konuk geleceği zaman toplar, çalı süpürgesinin uçlarına takıp vazoya dekor yapar ve masalarını süslemek için kullanırmış. Çiçeğinden elde ettikleri esansları güzel kokmak için banyo sularına kattıkları gibi; kolonya yapıp gelen nadide konuklarına ikram ederler, çekmece içlerine yerleştirerek, çamaşırları mis kokusuyla gönendirirlermiş. Gelinlik çağa varan kızlarımızın gelinliklerini kolalanmış selluka çiçekleriyle süslerlermiş. Şehrimiz insanların operaya, tiyatroya, sinemaya giderken yakalarına selluka çiçeğini broş gibi taktıklarını da çok defa duydum. Değerli Prof.Dr Şadan Gökova’nın ‘‘Müzelik Bir Çiçek’’tanımlamasıyla değerlendirdiği İzmir’in sembol çiçeğinin altın çağlarından bahsetmek bile keyifli.

İNCELİKLERİN ÇİÇEĞİ

Sellukayla tanışmayanlar ise; İzmir’de bir zamanların meşhur şarküterişi Selluka’yı, kasap olarak algılıyor. Tarihi havra sokağı duvarlarına selluka resmini stilize ederken insanlardan bunu öyle çok işittik ki, inanılır gibi değil. Selluka Kasabı’nın işletmecisi de Girit kökenlidir. Yaptığı tanzim satış paketleri üzerine dalından kopardığı selluka çiçeğini koyarmış. Nihayetinde büyük incelik barındırıyor içinde. Geçmişinde hükümet konağı bahçesinde de varlığını sürdüren bu çiçeği gören şehrimizin kimi misafirlerinin, İstanbul’un sembolünün lale olmasına gönderme yaparak, İzmir’in simgesinin de selluka olması yönünde öneri getirdikleri, eski insanlarımızın dilindedir. Günümüzde bahçeli evler yerlerini beton yığınlarına bırakınca güzelim selluka sarılacak yer bulamamış ve giderek azalarak yok olacak noktaya gelmiş. Unutulmaz selluka çiçeği, İzmir’in yaşı ileri gelenlerinin kokusuna hasret kaldığı geçmiş zaman bahçelerinin, masalsı hikayelerinde anlatılır olmuş.

SELLUKA DÜŞKÜNLERİ

Biz bu hikâyelerden öyle etkilendik ki yıllardır sellukanın ihya edilip hak ettiği değeri görmesi için “Atölye Su Geleneksel Türk Sanatları” olarak çaba harcıyoruz. Ve bu mücadelemiz Selluka Kültür Sanat Bilim Ve Edebiyat Derneğini kurmamıza kadar ulaştı. Yıllardır düzenlediğimiz etkinliklerinde ve projede çok emeği bulunan Yük. Ziraat Mühendisi Selma Aydıngöz ile selluka sevdalılarına ticari kaygı gözetmeden binlerce tohum ve bitki dağıttık. “İzmir’de Sellukalar Sarsın Bahçelerimizi” facebook sayfamızda bugün binlerce takipçimiz yetiştirdikleri sellukaların gelişimini bizlerle paylaşıyor. Bundan büyük mutluluk ve onur duyuyoruz.

ŞARKISI DA VAR

Dernek yönetim kurulu üyemiz yapımcı sevgili Refik Pak tarafından hazırlanan “selluka klipi” bugüne kadar 95 bin kişi tarafından izlenip kabul gördü, paylaşıldı. Klipte kullanılan kamera kayıtları, işinin ehli Nejat Altıok’a ait olunca, kurguda Ekrem Çıplak ve Yağmur Dinç olunca, müzik sözleri ve müziği Nadir Göktürk yaratınca sonuç harika oldu. Selluka şarkısını kıymetli Nadir Göktürk üstadımızın izniyle, düzenlediğimiz her etkinlikte Smyrna Mandolin Grubu üyelerinin katılımıyla aktarıldı.

SELLUKA PARKI

Bu noktada değerli Konak Belediye Başkanımız Abdül Batur’un olurlarıyla, Güzelyalı’da selluka parkının yapımı aşamasında olduğunun müjdesini de vermem gerekir.

SELLUKA ÖDÜLÜ

İçerisinde İzmir Büyükşehir Belediyesi, Konak Belediyesi, İzmir Ticaret Odası, TURSAB gibi kurumların yer aldığı oluşumun, İzmir genelinde, turizm ve gastronomi işletmelerinde yeterliliği olup, kalitesini ortaya koyanlara, Selluka Ödülü verecek olması da bizler için ayrı bir mutluluk kaynağıdır.

SELLUKA FESTİVALİ İÇİN...

İzmir’in sellukasına kavuşması hayaldi! Bu hayal nihayet ete kemiğe bürünüyor. Bir hayalimiz daha var ki o da selluka festivalini de gerçekleştirmemiz mümkün olursa, İzmir selluka ile anılacaktır. Selluka, mevsimi geldiğinde İzmir’i ve sevenlerini muhteşem kokusuyla kucaklayacaktır. Unutmayalım ki kenti kent yapan kültürel varlıklarıdır. Selluka dünden bugüne bizlere miras, kokusu ve hafızalarımıza kazınan geçmiş bahçelerimizin en nadide çiçeğidir. Bizlerle birlikte bu projeye emek verip, desteğini esirgemeyen İzmir sevdalısı selluka âşıklarına bin selam olsun. Şükran duygularıyla çok teşekkür ediyorum.

Fotoğraflar : Nejat Altıok

Gözlerini dünyaya açtığı yer İzmir'in "Agora" bölgesi...

Bin yıllara meydan okuyan bir tarihin hemen yanı başında, Agora Antik Kazı Alanına komşu bir mahallede 1998'de doğmuş Ferhat İlhan. Hayata yalnız başlamayan şanslılardan aslında, ikiziyle beraber "Merhaba" demiş ilk nefesine. Kolektif çalışmaya yatkınlığı, empati gücü, bencillikten uzak yapısı, konuşurken karşındakini incitmeyecek sözcükleri bulmaya çalışması da bundandır belki... İkizlerle beraber altı kişilik bir aile olmuşlar. Baba ayakkabıcı, tamir yapıyor. Anne evde çocuklarla ilgileniyor. İki kız, iki erkek dört kardeş büyüyorlar. Şehrin kalbinde doğmuş, büyümüş Ferhat. Agora, İzmir'in merkez ilçesi Konak'ın tam da ortasında. Evden çıktığı anda Konak Meydanı, Kültürpark, Alsancak hepsi yürüyüş mesafesi. Asıl iş evden çıkmakta. Çünkü, her ne kadar merkezde olsa da Agora çevresi, genel anlamda kullanılan tabir ile dar gelirli ailelerin kümelendiği bir yer. Bana kalırsa dar gelir değil, dar düşünceler, dar hayaller bitirir insanı en çok. O yöne sık bakılmasa da oradaki cevher, bir yolunu bulduğu anda parlar, herkesin gözünü alıverir. İşte Ferhat İlhan, o parlak cevherlerden biridir.

MUTLULUK HER YERDE

Agora'nın zor şartlarında, yokuş yollarında, dar sokaklarında büyüyor Ferhat. Etrafta iyi örnek olacak rol modeller pek yok. Maalesef şiddetin kol gezdiği aileler, madde kullanımı, eğitimsizlik var mahallede. Ferhat'ın ailesi, çocuklarını uzak tutmaya çalışıyor tüm bu kötülükten. Şiddet yok mesela ailede. Çocuklar okusun, eğitim alsın diye çalışıyor baba işte, anne evde. Şartlar zor. Dondurma bile sıradan değil onlar için, her gün değil kırk yılda bir yeniyor. Dondurma demek bayram demek bu dört kardeşe. Ne zaman dondurma yemeye

gitseler, gece yataklarına girdiklerinde heyecanlı bir fısıldaşmadır başlıyor:

-Senin dondurman neliydi?
-Benimki çikolatalıydı, ya senin?
O mutlulukla ve damakta dondurma tadıyla uyunuyor o gece.

KAPI NO: 222

Sabah gözlerini yeni günün heyecanıyla açanlardan Ferhat. Gezilecek sokaklar, keşfedilecek yerler var çünkü. Her fırsatta şehri arşınıyor, nerede bir etkinlik var hemen gidiyor. Kültürpark'ta Fuar var, gidiyor. Etkinlikler, konserler, yine gidiyor... En çok da sergilere gidiyor... Kimi zaman arkadaşları da eşlik ediyor ona. Bir de arkadaşının 3-4 yaşlarındaki kardeşi. El ele dolaşıyorlar koca bir şehri. O sıralar TOBAV'ın (Devlet Tiyatroları Opera ve Bale Çalışanları Yardımlaşma Vakfı) "Sesime Kulak Ver" projesi ile tanışıyor. TOBAV'ın bu mucize projesi, imkansızlık ve eşitsizlikler nedeniyle yeteneği keşfedilmemiş çocukların şansı oluyor ve müzik alanında eğitim almalarına olanak tanıyor. Aramızda kalsın ama Ferhat'ın müziğe yeteneği biraz muallak (ama çok iyi dans ettiğine yönelik sağlam kaynaklardan bilgi aldım, bunu es geçmeyelim). Şaka bir yana, tuttuğunu koparan bir çocuk olan Ferhat azimle sürdürüyor Kardıçalı Han'da yer alan TOBAV'a gitmeyi. O zamanlar 13 yaşında. Kardıçalı Han'a gidip gelirken ellerinde dosyalarla üst katlardan inen insanlar görüyor. O kadar merak ediyor ki dosyalarda ne olduğunu... Çünkü o güne dek hiç böyle dosyalar görmemiş, hele kendi mahallelerinde rastlanacak şey değil. İnsanların yüzlerine bakıyor çaktırmadan, mimiklerinden anlamaya çalışıyor dosyaların içinde ne olduğunu. Sonra dayanamayıp çıkıyor bir üst kata ve çözülüyor gizem; dosyalarda resimler var... Bir gün içindeki sese dur diyemiyor ve çalıyor o odanın kapısını. Kapı No:222

HAYDİ GEL!

Kapının arkasında ressam ve öğretmen Teslime Başak Özkutlu var. O gün katta bir tek Başak Hanım var, çoğu atölye kapalı... Kapıyı açtığında karşısında 13 yaşlarında bir çocuk ve elinden tuttuğu 3-4 yaşlarında bir başka çocuk görüyor. Şaşkınlıkla bakarken, Ferhat "Sizden resim dersi almak istiyorum" diyor, kendinden emin bir şekilde. Başak Hanım, tatlılıkla anlatıyor, üniversiteye hazırlanan öğrencilere ders verdiğini, Ferhat'ın yaşının henüz küçük olduğunu, onun yaş grubuna ders veren öğretmenlerin bir ay sonra geleceğini ve isterse onlardan ders alabileceğini. Ve kapanıyor 222 numaralı kapı. Aradan beş dakika geçiyor, kapı yine çalınıyor. Bu kez Ferhat'ın yüzü biraz asık biraz ağlamaklı, yanında ise küçük arkadaşı değil TOBAV Müdürü İlhan Cinpir var. Anlatıyor durumu, "Bu çocuk bizim, resme ilgisi var, hevesli. Bir ay ders verin, sonra yine kendi yaş grubuna geçsin, kırmayın Ferhat'ı." Ferhat'ın üzgün yüzü değil ama bu kararlılığı etkiliyor en çok Başak Özkutlu'yu; "Haydi, gel" diyor. O gün ikinci kez açılan kapı bir daha kapanmıyor.

BİR ŞEHİR EFSANESİ : BİSİKLETLİ ÇOCUK

Her gün, yarın sınav varmış gibi erkenden atölyeye geliyor Ferhat. Işıl Saygın Güzel Sanatlar Lisesi'ni kazanmayı koyuyor aklına. Daha önce Çocuklar Geleceğimizdir Derneği'nin açtığı bir resim yarışmasında ikincilik ödülü olarak kazandığı bir bisikleti var Ferhat'ın. Önceleri şehri yürüyerek dolaşan Ferhat, bu kez basıyor pedallara. Çok istediği Işıl Saygın Güzel Sanatlar Lisesi'ne gidiyor sık sık, okulla ilgili bilgiler alıyor. Başak Hocanın haberi yok bu durumdan. Işıl Saygın Güzel Sanatlar Lisesi'nden öğretmen arkadaşları gelip

bisikletli bir çocuktan bahsediyorlar durmadan. “O çocuk bugün de geldi”, “Bisikletli çocuk geldi yine” cümleleri kuruluyor sürekli. Bir gün atölyeye gelen öğretmenlerden biri nihayet Ferhat’ı görüyor ve “Aa, işte o bisikletli çocuk” diyor. O zaman çıkıyor ortaya hayalindeki okula bisikletiyle gidip gelen çocuğun Ferhat olduğu.

EN ÖNEMLİ DOSYA

Başak Özkutlu’ya göre sürekli şaşırtan ve mutlu eden bir öğrencisi Ferhat. “Hep şunu düşündüm, bu çocuk başka bir çocuk, sıradan biri değil. Ve bir de keşke ben okutabilsem, yurtdışına ben gönderebilsem diye düşündüm. Beraber çok vakit geçirdik. Çok gurur yaşattı bana” sözleriyle anlatıyor Ferhat’ı. Dile kolay neredeyse on yıldır beraber çalışıyorlar. Önce Güzel Sanatlar Lisesine sonra üniversiteye hazırlamış Ferhat’ı. Ferhat da her zaman yüzünü güldürmüş öğretmenin. Liseden dereceyle mezun olup üniversiteyi birincilikle kazanmış. Dahası yine birincilikle mezun olmuş. Bunca yıl geçerken Ferhat da atölyede büyümüş desek yeri var. İlk geldiği günlerde boyunu ölçüp işaretlemişler Ferhat’ın. Sonra o büyüdükçe, yıl yıl devam etmiş boy ölçümleri. Yıllar içinde ne kadar uzadığının izleri hala duruyor kapıda. Her çocuk gibi çocukluğunu da yaşarken Ferhat, bir gün Başak Hoca’nın ressam arkadaşlarından biri geliyor yine atölyesine ve parkta kucağında dosyası ile salıncakta sallanan bir çocuk gördüğünü söylüyor. Çocuk daha sonra kaydırdıktan kayıyor, dosyayı yine bırakmıyor. Her oyuncağa dosyasıyla giden bu çocuğa, sonunda merak edip soruyor, dosyada ne olduğunu. Dosyadan çıkan muhteşem resimleri görünce güzel sanatlar lisesine hazırlandığını öğreniyor çocuğun. Liseye kimin hazırladığını sorunca da Başak Özkutlu cevabını

alıyor. Hikayeyi öğrenen Başak Hoca, “O dosya onun için çok önemli, onu asla elinden bırakmaz” sözleriyle destekliyor öğrencisini. Ferhat öyle bir disiplin ile çalışıyor ki atölyeye her sabah en erken gelen oluyor. Geçici işlerde çalıştığı oluyor, parasını yemeğe değil resim malzemelerine ayırıyor. Işıl Saygın Güzel Sanatlar Lisesi’ni zorlanmadan kazanıyor. Ailesi de hem Ferhat’a destek olmak hem daha iyi bir ortamda yaşamlarını sürdürmek için okula yakın bir semte taşınıyor. Ferhat misafirlğe, akrabalara gittiklerinde bile kağıtları ve boyalarını yanında götürüyor, çalışmalarını ara vermeden sürdürüyor.

“Yeniden dünyaya gelsem yine resim yapardım”

MUHTEŞEM HİKAYELER...

Bu, heyecandan yerinde duramayan, hayata sanatın penceresinden bakan çocuk artık Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü’nü birincilikle bitirmiş bir genç. Karşısında oturmak bile bir heyecan meselesi. Anlatırken gözleri parlıyor, her kelimesini kalbinden söylüyor, her cümlesini özenle kuruyor. Saçlarındaki her bir buklede ayrı bir renk taşıyor sanki. Hikayesini kendisinden dinlemek ayrı bir keyif. Agora’dan Viyana’ya uzanan bu yolculukta Ferhat’ın en büyük ilhamı hep bir arayış içerisinde olması. Her zaman bir arayışın içinde olduğunu ve bu arayışın hiç bitmeyeceğini söyleyen Ferhat İlhan, şöyle özetliyor arayış halini: “Ben hep bir arayışın içerisinde oldum. Bu arayış sayesinde belki de her şey tıkır tıkır ilerliyor. Geçmişe baktığımda dezavantaj gibi görünen şeyler bu arayış ile yoluna girdi, dezavantaj olmaktan çıktı.” Mahallesinden çıkmasa bu yolculuk başka türlü olacaktı, belki de çok sapa

yollara girecekti. Demiş ya Tolstoy, “Tüm muhteşem hikayeler iki şekilde başlar. Ya bir insan bir yolculuğa çıkar, ya da şehre bir yabancı gelir.” Ferhat’ın yolculuğu da muhteşem hikayelerden biri olmuş, üstelik hala yazılmakta. Bu hikayeyi bir ressam yazıyor.

SEKİZ KİŞİDEN BİRİ

Viyana Güzel Sanatlar Akademisi’ne (Akademie der Bildenden Künste Wien) kabul edilmesi, resme adanmış bir çocukluğun ve ilk gençliğin hak edilmiş hediyesi gibi. Lise arkadaşının aklına düşürmesi ile sıcak bakmaya başlamış Viyana’da okuma fikrine Ferhat ilhan. Daha sonra bir portfolyo hazırlayarak akademiye göndermiş. İlk yıl kabul edilmemiş. Ancak Ferhat’ın ne kadar kararlı olduğunu artık hepimiz biliyoruz. İkinci denemesinde ilk aşamayı geçen Ferhat, ikinci aşama için Viyana’ya davet edilmiş. Orada dört gün boyunca sabah 09.00’den akşam 17.00’e kadar resim yapan Ferhat, iki profesörün radarına takılmış. Dünyanın dört bir yanından ressamların katıldığı sınavda sadece 8 kişinin kabul edildiği Daniel Richter’in sınıfına katılmaya hak kazanan Ferhat’tan Viyana’da yaşadıklarını dinliyoruz:

“Viyana Güzel Sanatlar Akademisi’ne portfolyo gönderdim. İlk seferinde kazanamadım. Pes etmedim, 2019’da yeniden denedim. Tam, olmayacak derken kazandım. Hemen Başak Hoca’yı aradım, heyecanla anlattım. Hemen koşup arkadaşlarıma anlattım. Onlar da o süreci benimle birlikte yaşadılar. Sınavın ikinci aşamasında Viyana’ya gidip dört gün sabah 9.00 akşam 5.00 arası resim yapmam gerekiyordu. O sırada hocalar yanına geliyor, ilerlemelerin nasıl ona bakıyor, muhabbet edebiliyor. O dört günün ardından hocalar seninle birebir mülakat yapıyor, daha detaylı sorular soruluyor. Beni

seçen iki profesör vardı. Biri Daniel Richter, diğeri ise bağımsız sanat atölyesinin hocası. Bağımsız sanat daha performatif, video ve sinema gibi birçok branşı da kapsayan bir alan. Hocalar resimlerimin bu alanda değerlendirilebileceğini, çok yönlü olduğunu söylediler ve bu beni gerçekten çok mutlu etti. Daha sonra Daniel Richter ile mülakata girdik. Resimlerimi beğendiğini söyledi, ‘Bağımsız sanat düşünmüyorsan ben seninle çalışmak isterim’ dedi. Ertesi gün sonuçlar açıklandı. Richter beni seçmiş. Aslında mülakat sırasında, benden bir yıl önce akademiye giren çocukluk arkadaşım Maide Aktaş da oradaydı. Daniel Richter, asistanına beni seçtiğini Almanca söylerken Maide de duymuş ve bana el işaretleriyle ‘seni seçti’ derken ben de bir taraftan sanırım garip hareketler de yaparak ‘beni mi, beni mi’ demeye çalıştım. Tabi bizim bütün bu hareketlerimizi Richter de gördü. Orada, o komik ve heyecanlı anda, seçildiğimi öğrendim. Ancak ertesi gün ismimi panoda Daniel Richter’in seçtiği sekiz kişi arasında görmek çok çok ayrı bir heyecandı.”

DÜNYAYA AÇILAN KAPI

Viyana Güzel Sanatlar Akademisi, Avrupa’da ve dünyada kabul görmüş, sanat çevrelerinde parmakla gösterilen bir okul. Mezunları arasında Otto Wagner, Gottfried Helnwein, Egon Schiele gibi önemli sanatçılar var. Ayrıca Adolf Hitler’in de iki kez reddedildiği okul olduğunu söylemeden geçmeyelim. Ferhat’taki yeteneği görerek atölyesine seçen Daniel Richter ise çarpıcı eserleriyle görülenleri hipnotize eden, yaşadığımız çağda imzası kalacak isimlerden. Çoğumuzun hayal bile edemeyeceği anları, yaşamın ta kendisi yaparak ilerlemeye devam eden Ferhat İlhan için Viyana bir sonuç değil. Üç yıllık bir akademik takvimi olan Viyana Güzel Sanatlar Akademisi yeni bir başlangıç ve dünyaya açılan bir kapı demek. Bu yeni başlangıcı da şu sözlerle anlatıyor Ferhat: “Viyana’ya gitmek benim için dünyaya açılmak demek. Bu okulu kazandım, artık buradayım, başardım ve bitti demek değil. Buradaki

küçücük bir nokta belki de çok büyük hayallerin kapısını aralayacak. Asıl öğrenmek şimdi başlayacak. Üniversitede bir hocam bizi mezun ederken, ‘Siz şimdi sadece bir ehliyet aldınız. Bundan sonra bu ehliyeti kullanacağınız yolları bulmak ve onu nasıl kullanacağınız sizin elinizde’ demişti. Ben de bunu bu şekilde düşünüyorum.”

HAYATIN ANLAMAMI

Hayatın anlamını, hayattaki amacını arar da bulamaz çoğu insan. Nice yaşamlar arafta sürer ve yitip gider, amacını ararken. Ferhat İlhan hiç bitmeyecek dediği arayışının içerisinde varlık sebebini bulmuş. Viyana ya da Agora, şimdi ya da yarın, mekan ve zaman fark etmeksizin Ferhat’ın yaşamının ta kendisi, resim yapmak. Kendisi de söylüyor bunu: “Dünyaya yeniden gelsem ben yine resim yapardım. Bunu anladığın noktada hayatın anlamını da amacını da bulmuş oluyorsun. Ama bir sonraki resim için, arayış devam ediyor.”

Dünyanın sayılı okullarından olan Viyana Sanat Akademisi’ne kabul edilen Ferhat İlhan’a, Konak Belediye Başkanı Abdül Batur ekonomik katkı sunuyor.

Başkan Batur, dar gelirli bir ailenin oğlu olan ve ekonomik yetersizlikler nedeniyle Viyana’daki okula gitmekte zorlanan Ferhat’ın, yol, vize, pasaport ve yurt depozito ücretini karşılayacak. Genç yeteneği ve kendisine yıllarca resim eğitimi veren Teslime Başak Özkutlu’yu makamında ağırlayan Başkan Batur, İlhan’ın, Viyana’ya gidebilmesi için tüm desteğin sağlanacağını aktardı. Batur, “Gençlerimiz bizim her zaman önceliğimizdir. Onlar için çalışıyor, projeler geliştiriyoruz. Ferhat da Konak’ın, hepimizin evladı... Onunla gurur duyuyoruz. Bu eşsiz fırsatı kaçırmadan eğitimi sürdürebilmesi için ne gerekiyorsa yapmaya hazırız” dedi.

Konak Belediye Başkanı Abdül Batur, Ferhat İlhan’ı makamında ağırladı.

şehrimizin ülke genelinde bilinen tarihi açık hava arşısı Kemeraltı'nın da içinde bulunduğu, "İzmir Tarihi Kent Merkezi", UNESCO Dünya Mirası Geçici Listesi'ne dahil edildi. Tarihi arşının dünya genelinde tanınmasına olanak sağlayacak bu gelişme, kültürel değerlerin korunmasını kolaylaştıracak bir aşama olarak da değerlendiriliyor.

Kemeraltı'na UNESCO İlgisi

Geçmişten günümüze uzanan canlı bir tarihin yaşandığı Kemeraltı, dünyadaki tarihsel çarşılardan biridir. Kemeraltı; Şadırvanalı, Salepçioğlu, Kestanepazarı camileri gibi Kızlarağası, Abacıoğlu, Güzel İzmir Hanı, Kemahlıoğlu Hanı, Piyaleoğlu hanları, Meserret, Şükran, Gaffarzade Otelı gibi tarihsel yapıları ve daha pek çoğuyla, Unesco tarafından tarihsel varlığının onaylanmasıyla, dünya genelinde de hak ettiği ilgiye kavuşacaktır. Kemeraltı, adını bugün Kemeraltı Camisi olarak da anılan Ahmet Ağa Camisi ile Yemiş Çarşısı'nın girişinde şimdi artık olmayan, yakın zamanlara

kadar Vakıflar Müdürlüğü olarak kullanılan bir yapının arasındaki bir taş köprüden alır. Cami yapılırken 'kemer köprü' çevredeki yapılarla bağ kuran bir geçit görevindeydi. İç liman çevresini dolanan bugünkü Anafartalar Caddesi'nin de kemerlerle dolu bir gezi yeri, deniz kıyısı olduğu bilinmektedir.

KIYIDAKİ GELİŞİM İLE...

Kemeraltı'nın biçimlenmesi yakın yüzyıllarda olmuşsa da İzmir'in temeli M.Ö. 3000'e dahası M.Ö. 5000 yıllarına dek gider. O çağlarda M.Ö. 500 yıllarında kıyılarda İyon kent oluşumlarına uygun olarak aşağıda liman, arkasında yerleşme, yukarıda akropol bulunur. Deniz ticareti de belirleyici ekonomik etkinliktir.

İzmir'de de Karyalılar tarafından yapıldığı söylenen Kadifekale, İskender döneminde büyütülmüş, yeniden yapılmıştır. John III. Vatatzes tarafından (1222-1254) yenilenmiş, kenti koruyan bir öge olarak ortaya çıkmış, eteklerine bir tiyatro, bir okul yapılmıştır. 1310'da Türklerin eline geçen Kadifekale, yarattığı güvenceyle kentin kıyıda gelişmesini sağlamıştır. (1) Roma'da daha aşağılarda devlet agorası olarak kullanılan bugün de Agora olarak bilinen dönemde yapılaşma ortaya çıkmıştır. Bu mekânlar gizli geçitlerle birbirlerine bağlıdır. Bölge çok eski dönemlerden beri iklim, su, toprak, tarım alanları bakımından verimli bir bölgedir. Türkler gelmeden önce İzmir'de Ermeniler, Yahudiler, Rumlar vardır.

ESKİ RIHTIM

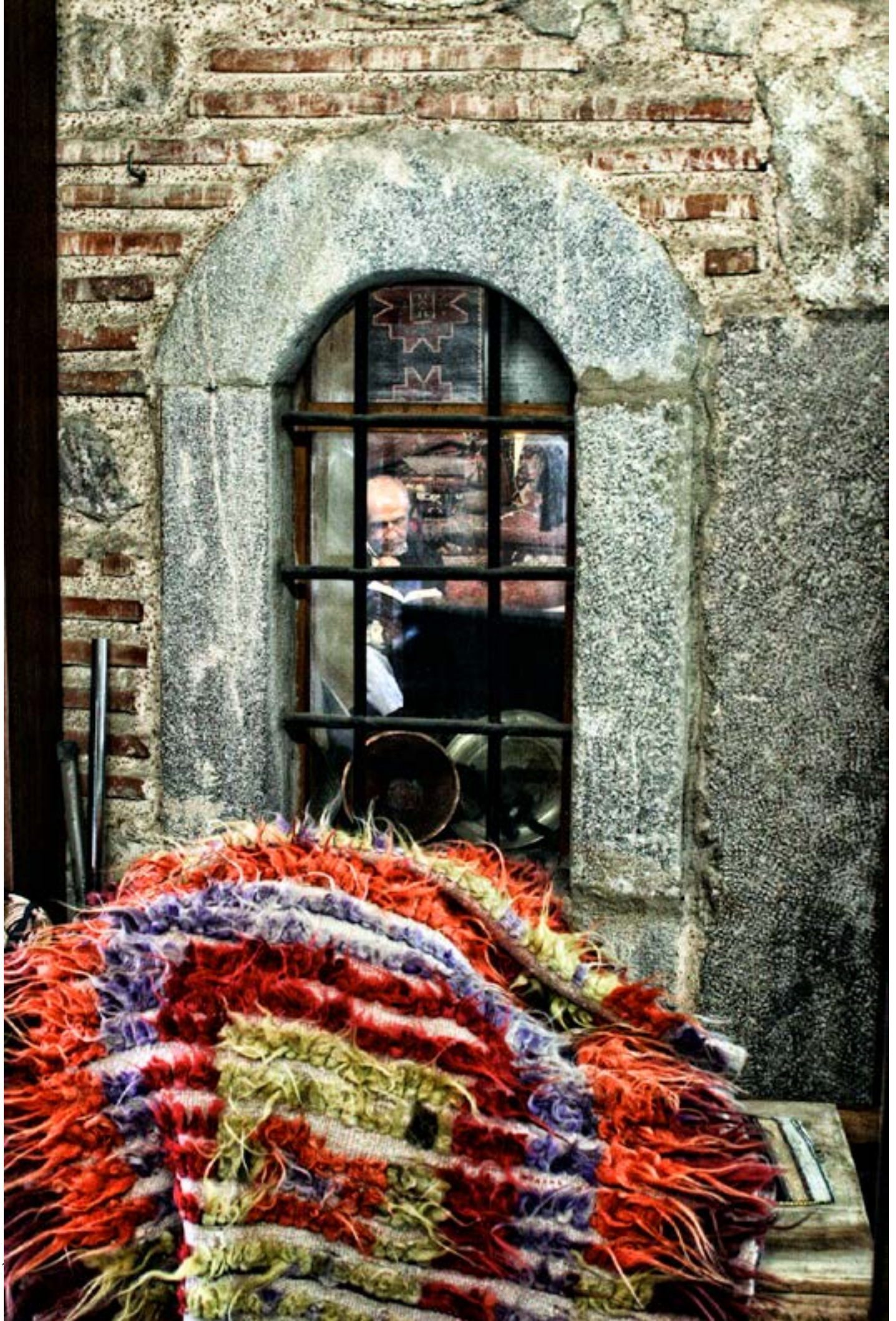
Bugünkü Anafartalar Caddesi, eski bir rıhtımdır; iç denize göre biçimlenmiştir. Hisar Camisi adını, kıyıda gümrük işlerini denetleyen, iç limanı koruyan, Cenevizliler döneminden beri orada bulunan küçük

kaleden almaktadır.

İzmir Körfezi içinde yer alan, şehrin çevrelediği, küçük gemileri barındıran liman ilk çağlardan beri kullanılmaktadır. Liman girişinin solundaki İzmir Liman Kalesi Bizanslılar tarafından yapılmıştır. Yaşar Aksoy'a göre bu kaleye gerçek anlamda sahip çıkanlar, onu adlandıranlar Nif Antlaşmasıyla İzmir'i ele geçiren Ceneviz Şövalyeleri olmuştu. Bu olaydan sonra İzmir Liman Kalesi'ne Neon Castron adı verilmiştir. Sonraları Sent Petros Kalesi ve İzmir Kalesi diye de anılan bu kale bir yandan Batı Anadolu'dan Avrupa'ya uzanan deniz ticaretini düzenlerken öte yandan da Türklerin Anadolu'da görünmesiyle karadan gelecek tehlikeye karşı kenti koruyordu.

ŞÖVALYE ETKİSİ

1344'te Saint Jean Şövalyeleri tarafından tekrar yapılan kale, hem limanı korumuş, hem giriş çıkışları denetlemiştir. Uzun süre şövalyeler tarafından Ege bölgesini Türklere karşı savunmak için kullanılan bu kale Aralık 1402'de Timur tarafından ele geçirilmiş, yerle bir edilmiştir. Liman çevresi 1700 metre kadardır; ağzı da oldukça dardır. Melez Çayı'nın kolları, Kadifekale'nin eteklerinden akıp sellerle gelen alüvyon, limanı yavaş yavaş doldurmuş, büyük gemilerin girmesini zorlaştırmıştır. Deniz, 19. yüzyıl sonlarına kadar defalarca doldurulmadan önce Hisar Camisi'nin önünden başlamaktadır. 18. yüzyıldan sonra sanayi devrimiyle birlikte zenginleşen Avrupa'nın sömürgeci devletleri gözlerini Anadolu'ya dikmişler, Akdeniz'e açılarak İzmir'e dek gelmişlerdir. Temel erekleri Anadolu'nun zengin tarım ürünlerini hammadde olarak kullanmaktır. Kemeraltı Şiirleri kitabımdaki Tanık şiirindeki şu dizeler bu gerçeğin altını çizer:

*işgalde karakoldum
raflarım sancılı gece yurdu
iki yanım tecim
beklerdim zahire ambarlarını
zahire ambarlarını
anadolu kağnıları doldururdu*

400 YILLIK HAVRALAR

İzmir’de de Osmanlı Devleti’nin başka kentlerinde olduğu gibi topluluklar ayrı semtlerde yaşarlar. Türk Mahallesi, iki yüklü eşeğin bile yan yana geçemeyeceği kadar dar sokaklar boyunca sıralanan ahşap evlerden oluşur. Yanında Yahudi Mahallesi vardır. Museviler, tarih boyunca Türklerin yakınına yerleşirler. İzmir’de de bazıları 400 yıllık olan havralarıyla Tilkilik, İkiçeşmelik, Havra Sokağı çevresine yerleşmişlerdir. Tilkilik’ten az ötede Ermeni Mahallesi vardır. Bu mahalle bugünkü Basmahane Garı, Dokuz Eylül Meydanı ile Fuar alanının bir bölümünü kaplıyordu. Rum Mahallesi ise kentin düzlük bölümünü işgal ederken kentin ticaret merkezi ile şık kesimini oluşturan Frenk mahallesi ile yan yanadır.

GAZİ’NİN SESLENİŞİ

9 Eylül’de Türk askeri İzmir’e girdiğinde çevrede çatışmalar sürmekteydi. “Mustafa Kemal, 10 Eylül 1922’de Pazar günü öğle saatlerinde de kalabalık bir öbekte İzmir’e gelmek üzere Nif’ten ayrılır. Mustafa Kemal’le yanındakiler inanılmaz bir kalabalığın arasından güçlüklerle ilerleyerek Hükümet Konağı önüne gelirler. “Mustafa Kemal Paşa, önce Nurettin Paşa’yı ‘Şehir komutanı’, Abdülhalim Bey’i ‘Vali’ olarak atar. Hükümet Konağı temizlenmiş, süslenmiştir. Mustafa Kemal Paşa, Hükümet Konağı balkonuna çıkar, halkı selamlar. Ağzından çıkan sözcükler

o an kuşlarla denizdeki dalgaların bile sustuğu Konak Meydanı’nda yankılanır: “Başarı benim değil, sizindir, milletindir!”

ANKARA PALAS

Ankara Palas, Sarı Kışla’nın yıkılmasından sonra onun bir parçası olan Askeri Otel’in bir bölümünün

1938 yılında yeniden yapılması, kalan bölümün onarılmasıyla ortaya çıkar; dönemin en güzel oteli olur. (3) Otelin alt katındaki pastaneyle lokanta aynı yıl Ağustos ayında açılır. İzmir’deki aydın çevrelerin toplandığı bir merkeze dönüşür zamanla. Yaşar Aksoy’un belirttiğine göre, “İzmir’in düşünce, sanat ve yazı yaşamına renk veren tüm kişiler Kemeraltı’na inişlerinde Ankara

Palas Pastanesi'ne göz atmadan edemezlerdi. Bu renkli söyleşilerde bazen kentteki sosyal ve ekonomik değişimin yarattığı sorunlar üstüne sonu gelmez polemiklere girildi. Abdülkadir Karahan, Orhan Rahmi Gökçe gibi eski edebiyat beğenisini sürdürenler bir köşede öbeklenirken başka köşelerde de şiirlerinin çoğu şarkılara dönüşen Fuat Edip Baskı, Dokuz Eylül adlı haftalık dergiyi çıkaran Necip Mirkelâmoğlu, kendilerine özgü gruplar oluşturmuşlardı. ... Kentin gelişen düşünce ve sanat yaşamının canlı bir aynasını yansıtan Ankara Palas kulisleri, koca 'Merhaba'sını patlatıp gur sesiyle içeri dalan Halikarnas Balıkcısı'nın kahkahalarıyla çınlardı. İzmir'in bilimsel araştırmacıları arasında yer alan Dr. Şadan Gökovalı'nın (Şimdi Profesör. H.K.) anlattıklarına göre, Balıkcı yine böyle gelişlerinden birinde bu kez Anadolu Gazetesinin başyazarı Orhan Rahmi Gökçe'nin yanına çöküvermişti. Gökçe "Yahu Cevat, filen nerede?..."

diye takılınca; Balıkcı'dan aldığı yanıt şu oluyordu: "Kemeraltı'nın köşesindeki çınara astım!" Orhan Rahmi Gökçe, fırladığı gibi gidip köşedeki çınara bakmış ve gerçekten Halikarnas Balıkcısı'nın emektar filesinin orada öylece asılı durduğunu görmüştü."

AYDINLARIN DURAGI

Ankara Palas, özellikle 1940'lı 1950'li yıllarda İzmir'deki şair yazarları topladığı gibi ünlü iş adamlarını, esnafı da orada toplar. Aramak Dergisini çıkaran Kemal Bilbaşar, sanatın, eğitimin öncülerinden Cahit Tanyol, 1943-1947 yılları arasında Kovan Dergisini çıkaran Besim Akımsar, Halikarnas Balıkcısı, Anadolu Gazetesinin başyazarı Orhan Rahmi Gökçe, Nahit Ulvi Akgün, Şükran Kurdakul, Ahmet Anı, Attila İlhan, Necati Cumalı, Tevfik Akdağ, Raif Ertem... o yıllarda Ankara Palas'ın pastanesinde

buluşurlardı. 1950'lerde Tarık Dursun K., Cengiz Tuncer, Ali Gevgilili, Ziya Metin, Özdemir Hazar, Doğan Özgüden, Bilge Umar... gibi yazarlar, okumuşlar gelmeye başlar buraya. İleride Türkiye'nin sayılı ilaç sanayisinin öncüsü olacak Süleyman Ferit Eczacıbaşı, az ilerideki Şifa Eczanesi'nden akşamüstüleri soluk almak için buraya gelirdi. Gelenlerden biri de o zamanların ünlü İzmir Geceleri kolonyasını da çıkaran Aktaş Kolonyaları'nın sahibi Kemal Kamil Aktaş'tı. (2) Hüseyin Yurttaş'a göre bugünkü Rüstem Paşa Pasajı'nın sahiplerinden Hamza Rüstem ile, Foto Balım Esat Balım da Kemeraltı'nın simgeleriydiler. Ankara Palas'ta İzmir'e turneye gelen pek çok tiyatro topluluğu da konuk oluyordu. Ben 1978-1979'larda orada Ankara Sanat Tiyatrosu'nun ünlü oyuncularını bu ünlü otelin girişinde gördüğümü anımsıyorum. 1972'de yanan Ankara Palas sonradan onarılmış, yeniden açılmıştı.

KAYNAKÇA

- 1- Geçmişten Bugüne Kemeraltı-Neslihan Karataş, İKKD, 2001, Sayı 4, s. 152
- 2-Kemeraltı İnsanları- Yaşar Aksoy, İKKD, 2001, Sayı 4, s. 139
- 3-Kemeraltı'nın Başladığı Nokta-Yaşar Ürük, İKKD, 2001, Sayı 4, s. 100

Doç. Dr.

Akın
ERSOY

Smyrna Antik Kenti Kazı Başkanı
İzmir Katip Çelebi Üniversitesi

İlkel toplumun ardından kendisini gösteren köleci toplumun izleri bölgemizde de görülür. Antik dönemlere uzanan bu izlerin hikayesi ağır ve bir o kadar da özgürlük mücadelesine dair çağrışımlar içeriyor. Bu hikayeden İzmir ve çevresi de payını aldı. Coğrafyamız köle pazarlarına tanık olduğu gibi, köle isyanlarını da yaşadı.

Bir Zamanlar

Kölelik ve İsyanlar

Roma'da Marcus Aurelius'un Avrupa'daki Barbar Kabilelere karşı kazandığı savaşlar sonrasında dikilmiş 29.6 m yüksekliğindeki zafer sütunundan detay. Kabartmada Romalı askerler zafer sonrasında düşmanlarının küçük ve büyük baş hayvanlarına el koydukları ve kadınlarını köle olarak esir ettikleri gösterilmektedir.

“Köle haksızlığa katlanmak zorundadır.

Onun yardım için başvuracak kimsesi yoktur”

Platon

Siyahi bir Amerikalının polis tarafından öldürülmesi ve ardından çıkan olaylar siyahilerin kölelik geçmişini gündeme getirdi. Hemen başlangıçta söylemeliyiz ki köleliğin kökeni günümüzden 7 bin yıl öncesine dayanan Tapınak ve Devlet mülklerinde esir alınanların, kaçırılanların ya da ekonomik özgürlüğünü kaybedenlerin kullanılmasına kadar dayanıyor. Kölelik hakkında daha çok bilgiye Yunan ve Roma Dönemleri’nde ulaşılmaktadır. Bu dönemlerde bölgesel farklılıklar olsa da toplumun yarısının kölelerden oluştuğu ve dolayısıyla kültürel ve sosyal yaşamda aldıkları rolün önemli olduğu, Antik Çağ ekonomisinin köle gücüne dayalı üretim biçimine dayandığı değerlendirilir.

Köle istenildiğinde alınıp satılan, ömrünü tüketinceye kadar hizmet eden bir mal veya mülk olarak görülüyordu. Bugün anlamakta güçlük çektiğimiz ama çok eski tarihlere dayanan bir toplumsal geleneğe dayanan bu düşünceyi Yunanlılar ve Romalılar “kendilerinden olmayan kavimlerin köle olarak yaratıldıklarına” kolayca inanmışlar ve savunmuşlardır. Bu toplumların fikir önderleri kölelere sahip oldukları gibi köleliği de savunmuşlardı. Örneğin Aristoteles köleliği zorunlu bir kurum olarak değerlendirecektir. Konumuz olmadığı ve felsefik derinliğine inmekten imtina ederek Aristoteles (Politika 1.2-4), “...gereken şeyleri zekasıyla önceden görebilen bir kimse doğaca yönetici ve efendidir, oysa beden gücüyle bunları yapabilen bir kimse doğaca köledir, yönetilenlerden biridir.” dediğini ve yine “... bir ailenin en küçük parçalarına bölünmesi, üç çift kırtaktır – efendi ile köle, koca ile

karı, baba ile çocuklar.” diyerek bir hanenin en temel ve en basit unsurları arasında köleyi ve kölelik ilişkisini tanımladığını burada not ederek bırakalım.

Felsefecilerin yanısıra kölelerin kendilerinin de içinde buldukları durumu doğal karşıladıkları görülür. Öyle ki, Anadolu ve Sicilya’da birkaç ayaklanma dışında köle ayaklanmalarının olmaması bu durumun teyidi olarak kabul edilir. Diğer yandan bir köle dahi ileriye dönük hayallerinde köle sahibi olmayı düşlemekteydi. Romalı oyun yazarı Plautus’un bir oyununda bir köle hayalini şöyle dile getirecektir: “... Özgürlüğüme kavuşsaydım şunları yapardım: Biraz arazi, köleler, ev vesaire alıp ticarete başlardım. Krallar gibi ün kazanırdım. Sadece zevkim için bir gemi alır, limandan limana dolaşırdım...” Roma toplumunda “Azat” edilenler de köle sahibi olmaktaydılar. Örneğin MS 1. Yüzyılda bir Azatlı olan Gaius Caecilius Isidoros öldüğünde geride 4116 köle bırakmıştı.

En ucuz köle kaynağı savaşlardı ve kazanılan zaferlerin ardından ele geçen esirler köle olarak Roma köle pazarlarında satılmaktaydı. Hatta Roma’nın zengin vatandaşları

Yunanlı Sanatçı Lysippos tarafından yontulan Aristoteles’in orijinal büstünün Roma Dönemi kopyası

savaşın zafer ile kazanılmasından çok, fazla fazla gelecek olan ve bu nedenle de fiyatları düşecek kölelerle ilgilenmekteydi. Örneğin devlet adamı ve entelektüel biri olan ve de 100 kadar köleye sahip Cicero arkadaşına yazdığı mektupta Koloni Çağı’nda, Kıta Amerikası’nın en büyük köle tedarikçisi tüccarlara sahip İngiltere’ye, Roma Orduları’nın yaptığı bir sefer hakkında köle edinmeyi önceleyen “Britannia seferinin sonuçları sabırsızlıkla bekleniyor... ama anlaşılıyor ki, adada gümüş madeni olduğuna ilişkin herhangi bir belirti yok. Bu durumda tek umudumuz bolca köle toplamak...” sözlerini söyleyecektir. Iulius Sezar’ın MÖ 58-49 yılları arasında Gallia (Fransa) seferi sırasında ise Koloni Çağı’nın bir başka köle tedarikçisi tüccarlara sahip olan Fransızlar’ın atalarından 1 milyon kişinin köleleştirildiği ileri sürülür.

AKDENİZ’DEKİ KORSANLAR

Köle kaynaklarından biri de korsanlık idi. Korsanlık bir yandan kazançlı bir meslek bir yandan da köle ticaretinde önemli bir tedarikçi idi. Akdeniz’in en ünlü Korsanları Anadolu’dan çıkmaktaydı ve özellikle Kilikya’da yuvalanmaktaydılar. Korsanlar kıyı kentlerine ve kasabalarına ani baskınlar yaparak yükte hafif pahada yüksek değerli malları yağmalarken aynı zamanda ele geçirilen kentli ve kasabalıları köle pazarlarında satıyorlardı. Korsanlar ayrıca deniz ticaret yolları üzerinde seyir eden ticaret ve yolcu gemilerine baskın düzenleyip yağmalıyor, ele geçirilen kişileri esir ederek ya fidye karşılığında ya da köle pazarlarında satıyorlardı. Rhodos ve Delos Adaları en önemli köle pazarları idi. Antik yazarlardan Strabon (MÖ 1. Yüzyılın ikinci yarısı-MS 1. Yüzyılın başı) Delos Adası ve limanını “... aynı günde, on bin tutsağı hem

alabilen hem de sevk edebilen ...” bir yer olarak tanımlayacaktır. Bu çağda “ Tüccar! Gemini yanaştır ve yükünü boşalt; malın satıldı bile” diye söylenen bir atasözünün köle ticaretindeki yeri nedeniyle Delos için söylendiğini belirtmektedir.

JÜLYUS SEZAR BİLE...

Seyahatler sırasında Korsanların eline geçen ünlü kişiler de olabiliyor ve yüksek fidyelerle ancak özgürlüklerine kavuşabiliyorlardı. Nitekim MÖ 76 yılında Rhodos’a gitmek için yola çıkan Romalı General ve Siyasetçi Iulius Caesar (Jülyus Sezar) korsanların eline geçmiş ve ancak fidye karşılığı kurtulabilmişti. İnatçı ve intikamcı Iulius Caesar daha sonra kendini kaçıran korsanları yakalamak için kendi gemileri ile bir operasyon yapacak, korsanları yakalayıp onları çarmıha gerdirecektir.

Spartacus'un önderliğindeki köle ayaklanmasında son kalan isyancıların cezalandırılmasının temsili resmi (Welt)

EPHESOS'DAKİ KÖLE PAZARI

Bir başka köle tedarikçisi ise Haydutlar idi. Haydutlar Roma İmparatorluğu'nun her yerinde, hatta merkezi coğrafyası olan İtalya'da, zengin kentlerin bulunduğu Anadolu'daki karayolları üzerinde seyahat edenlere veya çiftliklere baskınlar düzenleyerek çiftlik sahipleri ve çalışanlarını özgür veya köle ayırımı yapmadan kaçırabiliyor, örneğin Side ve Ephesos gibi kentlerin köle pazarlarında satılabiliyordu. Öyle ki, kaçırılan insanların büyük çoğunluğunun Suriye kökenli olması nedeniyle Suriyeli olmakla köle olmakla eş anlamlı hale gelmişti. Kaçırma olaylarına Romalılar büyük tedirginlik duysalar da yine de en büyük alıcı onlardı. Savaş esirleri arasından yetenekli köle bulmak zorsa da haydutluk çerçevesinde esir

edilenler içinden köle satın almak daha avantajlı idi. Köleler büyük çiftliklerdeki kamplarda toplanıyor, barındırılıyor ve gerektiğinde köle pazarlarında satılıyorlardı. Bu tür kampların kaçırılan özgür Roma vatandaşlarının zorla tutulduğu yerler olması toplumda rahatsızlık yaratmış ve bu nedenle de imparatorlar kontrol noktaları kurmak ve çiftlikleri gözetim altına almak gibi bazı önlemler almak zorunda kalmışlardı.

SMYRNA'DAKİ LEVHALAR!

Köle satışından devletin vergi almasını kolaylaştırmak ve denetlemek için önceden duyurulmak üzere şehirlerin merkezindeki Agoralarda veya yakınındaki uygun bir alanda satılmaktaydılar. Bu açıdan bakıldığında İzmir'de Smyrna Agorası veya hemen yakınındaki bir meydan bu alışveriş için kullanılıyor olmalıdır. Yüksek bir platforma çıkarılan kölelerin boynunda hastalığının olup olmadığını, kaçmaya veya tembelleğe eğiliminin olup olmadığını, kökeninin, becerilerinin anlaşılabilmesi için bir levha asılırdı. Alıcılar satıcıya ve köleye doğrudan kendi sorularını da yöneltebilirlerdi. Alıcı ve satıcı arasında şahitlerin adlarının da yer aldığı, kölenin belli hastalıklarının olmadığını garanti eden ve hasta olması halinde zararı tazmin eden özel bir satış sözleşmesi yapılırdı.

DEĞER ÖLÇÜTÜ : SESTERTIUS

Köle fiyatları kölenin niteliğine göre değişkendi. Fiyatların yüksek veya düşük olmasında kölenin iyi bir yönetici olması, eğitilmiş olması, çift sürmede, çobanlıkta, şarap yapımında ve benzer işlerde becerilerinin olması veya olmaması etkiliydi. Bugünkü satın alma gücü çerçevesinde Antik Çağ'da köle fiyatlarının ne olduğu konusunda bazı ipuçları vermek

mümkündür. Buna göre MÖ 1. Yüzyılda rütbesiz bir askerın yıllık kazancı 900, niteliksiz bir işçinin yıllık kazancı ise 1000 Sestertius idi. O günün dünyasında üst tabakada yer alan bir kişinin Roma Senatosu'na senatör olarak girebilmesi için 1 milyon, bir alt tabaka olan Şövalye/ Atlı sınıfına bir kişinin girebilmesi için 400 bin Sestertius üzerinde para veya mal varlığına sahip olmalıydı. Aynı tarihlerde bir erkek köle 4.800, bir aşçı köle ise 2.700 Sestertius'a satılabilmekteydi. MS 3. Yüzyılın sonunda, İmparator Diokletianus döneminde ise 16-40 yaş grubundaki bir erkek köle 30 Bin, 40 yaş üstündeki bir köle 25 Bin, 60 yaş üzerindeki bir köle ise 15 Bin Denarius ederindeydi. MS 2. Yüzyıl ile birlikte 25 Denarius (Dinar) değerine eşit Aureus adı verilen bir Roma altın parasının, yaklaşık 6 gram ağırlığında ve yüzde 90 saflıkta olduğunu kabul edersek, bugünün koşullarından geriye bakarak köle fiyatları konusunda bir fikir edinmek mümkündür.

SMYRNA'DAKİ KÖLE KONVOYU

Ünlü Hekim Pergamonlu Galenos, Pergamon'da 40 bini vatandaş olmak üzere köleler dahil 120 bin yetişkin

olduğunu belirtir. Köle sahibi olmak sadece köle sahibinin mülklerinde çalıştırmasının ötesinde köle sahibinin zenginliğinin de ölçüsü idi. Öyle ki, Romalılar geziye çıktıklarında mümkün olduğunca yanlarına çok köle alarak gösterişli konvoylar oluşturmaktaydılar. Örneğin Laodikeia doğumlu olmakla birlikte yaşamının önemli bir bölümünü İzmir'de geçirecek olan Sofist Polemon MS 120'li yıllarda Atina'ya, Laodikeia'ya, Sardeis'e ve Pergamon'a yaptığı gezilerde çok sayıda eşya yüklü at arabaları, koşum takımları gümüşten olan atları, çok sayıda uşağı, hizmetlisi ve av köpekleri ile birlikte çok sayıda köle ile yolculuklara çıkıyor ve bu durum eleştiri konusu olsa da İzmirliiler tarafından bir "Kanaat Önderi" olarak kabul gören Polemon bütün görgüsüzlüğüne rağmen yine de seviliyordu. Polemon'un kaç köleye sahip olduğunu bilemiyorsak da MS 2. Yüzyılda Bithynia (Bursa ve çevresi) Valisi olarak görev yapan Genç Plinius'un emrinde 500 kölesi vardı. Bazı köle sahiplerinin 20 bine ulaşan sayılarda köleye sahip oldukları bugün bize şaşırtıcı ve inanılmaz gelecektir.

İKİ TÜRLÜ

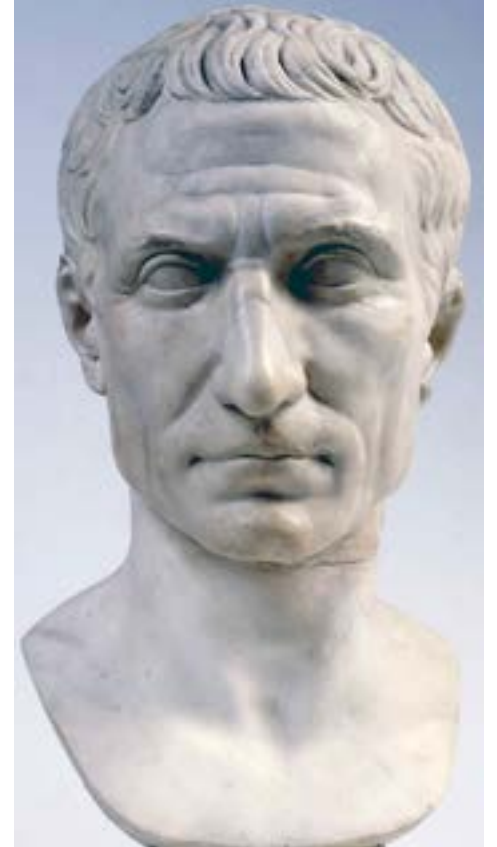
Köleler evlerde olduğu kadar büyük gruplar halinde çiftliklerde

çalıştırılıyorlardı. Ev köleleri diğer gruba göre daha şanslıydılar ve bir gün Azat edilecekleri umudunu yaşatabilirlerdi. Çiftlik kölelerinin ise efendilerini görmek ve onunla karşılaşmak gibi şansları oldukça düşüktü. Ev köleleri ister şehirdeki evlerde (Villa Urbana) ister çiftlik evlerinde (Villa Rustica) efendileri tarafından ona verilen her türlü ayak işlerinde kullanılırdı. Köle efendisine

Yastık, çarşaf gibi mefruşat satışı yapılan bir dükkan. Soldan sağa satıcı, bir kutudan yastık çıkararak iki yardımcıyı, oturur durumda bir müşteri çift ve arkalarında ayakta durur durumda köleleri

Korsanlar tarafından kaçırılan ve ancak fidye karşılığında kurtulabilen Romalı Komutan Gaius Iulius Caesar (Jülyus Sezar) (Vatican Müzesi)

İtalya Capua'da bulunan bir mezar taşı üzerinde bir köle satışı canlandırılmıştır. Ortada yüksekçe bir platforma çıkarılmış bir köle, sağda Romalı bir müşteri, solda Yunanlı bir köle caciri.

ev dışında eşlik edip güvenliğini sağlar, evlenemez, ancak izin alması halinde bir kadın köle ile yaşayabilir, mahkemelere başvuruda bulunamaz ve şahitlik yapamazdı. Efendileri onları kamçılıyarak, hapsederek ve hatta öldürerek cezalandırabilirlerdi. Romalılar dışından bir örnek verirsek, Örneğin Herodotos (Herodotos IV, 2), İskitlerin kölelerini kör ederek kırmızı, tereyağı ve ayran yapımında kullandıklarından bahseder.

AZATLILARIN SEVİNCİ

Birden fazla köleye sahip olan evin efendileri onların becerilerine göre ev işlerini paylaşırlardı. Romalıların varlıklı kesiminde eğitim önemliydi ve ilköğretime kadar iyi eğitim görmüş özellikle Yunanlı köle öğretmenler (paidagogos) ailenin çocuklarının iyi yetişmeleri için tercih edilirdi. Kölenin becerikli olması ve bir mesleğe yönelmesi hem kendi, hem de efendisinin çıkarına idi. Kitap

okuyuculuk (lector), kütüphanecilik, kitap kopya etme, gramer hocası (grammaticus), yazmanlık (scriptor), muhasebecilik, hekimlik konularına yönelmiş olanlar efendilerinin sağ kolu olabiliyorlardı. Meslek sahibi kölelerin Azat edilmeleri veya zengin olmaları her zaman mümkündü. Örneğin İmparator Augustus'un kölelerinden Mazeios ve Mitridates azat edildikten sonra, Augustus ve ailesi için bugün Ephesos'da, Celsus Kütüphanesi'nin hemen yanında, Aşağı Agora'ya (Tetragonos Agora) giriş yapılan Mazeios ve Mithridates Kapısı olarak bilinen anıtsal kapıyı inşa ettirmişlerdir. Kapı, MÖ 3. yılında İmparator Augustus, eşi Livia, damadı Agrippa ve İmparator'un kızı Livia'nın onuruna inşa edilmişti. Azatlılara ilişkin bir başka örnek İslamiyet'in simgesi olarak kabul edilen, Hz. Peygamber'in öğrettiği ezanı onun emriyle ilk defa okuması ile bilinen ve hayatı boyunca hazarda

ve seferde Hz. Peygamber'in müezzinliğini yapan Bilal-i Habeşi, Hz. Ebubekir tarafından alınıp azat edilmeden önce bir köle idi.

YOKSUL ÇİFTÇİNİN YAZGISI

Amerika'daki siyahi nüfusun atalarının Afrika'nın batı kıyılarından transfer edilmesinin asıl nedeni olan tarım alanlarında gerekli olan iş gücünü sağlama isteğinin köle ticaretinin başladığı çok erken çağlara dayanan bir talebi işaret ettiğinden yukarıda söz etmiştik. Tarımsal ürünlere olan talebin artması köleye olan ihtiyacı da arttırmıştır. Bu nedenle MÖ 1. bin yıllarından itibaren giderek artan sayıda tarım kölesi, toplumun bir parçası haline geldi. Bu köleler devlet arazilerinde

Bergama ve Tiyatrosu. Bergama Aristonikos Ayaklanması'nda isyancıların hedefindeki kent oldu.

ya da özel mülklerde çalıştırıldılar. İnsanlar sadece yukarıda belirtilen yollarla köleleştirilmiyor aynı zamanda özgür tarım köylüsü de borçlanması ve borcunu ödeyememesi halinde önce topraklarını, ardından da emeklerini satarak köle durumuna düşebilmekteydi. Tarımsal üretimde köle sayısının fazlalığı bazı problemleri de beraberinde getirmiştir. Hem asker toplamada sorun olmakta hem de köle sayısındaki artış bazı güvenlik sorunlarını da beraberinde getirmekteydi. Yanı sıra çiftliğin karlılığını etkileyerek pahalı güvenlik önlemlerinin alınmasını da beraberinde getiriyordu. Öyle ki, Yaşlı Plinius (Naturalis Historia XVIII, 7) bu konuda “Bir çiftlik için en kötü şey, onun hapishanelerinde barındırılan köleler tarafından işletilmesidir.... Eğer çiftçi bunu kendisinin, çocuklarının ve kendi adamlarının çabası ile işletemiyorsa bir felakettir” diyecektir. Aynı konuda Genç Plinius (Epistulae III, 19) “Bu tarlalara köle de bulmak gerekli. Ama dürüst köle pahalıya mal oluyor. Ben kesinlikle zincire vurulmuş köle kullanmam” diyerek çiftliğin karlılığını ve güvenliğini tehdit eden bu soruna dikkat çekmektedir. Tarım konusunda yazıları günümüze ulaşan ve aynı zamanda bir çiftlik sahibi de olan Cato (MÖ 234-149) için çiftliğin karlılığı önemliydi. Bu nedenle Plutarkhos, Cato’yu şöyle anlatmaktadır; “Cato, savaş esirleri arasından bolca köle satın alırdı... Evdeki köle ya işini yapacak ya da uyuyacaktı... Zengin olup da arkadaşlarına akşam ziyafetlerine çağırmaya başladığında, serviste kusurlu bulduğu köleleri yemekten sonra kamçılıyarak cezalandırmayı huy edinmişti.... (Cato’nun) diğer bir ilkesi de, ölüm cezasını gerektiren (kaçmak vb) suçların işlendiği durumlarda tüm köleleri birlikte yargılamak ve ortada bir suç varsa tümünü öldürtmekti”.

Spartacus önderliğindeki isyanın bastırılmasında başrol oynayan Marcus Licinius Crassus (Ny Carlsberg Glyptothek, Kopenhagen)

KÖLE İSYANLARI

Smyrna’daki Aristonikos İsyanı Son derece kötü koşullarda yaşayan ve günde en az 15 saat boyunca çalıştırılan, işkence gören, dayak yiyen, ölüm cezasına kolaylıkla çarptırılabilen köleler bazı zamanlarda ayaklandılar. Ayaklanmalardan biri İzmir’de oldu. Pergamon Kralı III. Attalos vasiyet yoluyla ülkesini Romalılara bırakınca, çıkacak ayaklanmayı engellemek için Pergamonlu yöneticiler özgür alt

tabaka insanlarına ve bir kısım köleye özgürlük vererek bu isyanı önlenmeye çalıştılar. Ancak korkulan oldu ve hanedan ailesinden bir önceki kral Eumenes II’nin oğlu Aristonikos bu vasiyeti kabul etmeyerek isyan çıkardı. Yürekli ve zeki bir kişi olan Aristonikos krallık topraklarındaki sosyal ve ekonomik düzenden

Bir Tüccarın iş yeri. Solda oturur durumda hesapları gözden geçiren bir Tüccar, ortada ticaretini yaptığı malların bulunduğu bir masa ve sağda ayakta duran ve efendisine günlük hesapları okuyan bir Köle yer almaktadır. Roma Dönemi’nden bir Mezartaşı.

Spartacus önderliğindeki isyanı bastırılardan Romalı General Gnaeus Pompeius Magnus (The Apricity Forum)

memnun olmayanları, köylüleri ve köleleri arkasına aldı ve onlara mükemmel bir düzeni olan Heliopolis (Güneş Ülkesi) vaad etti. Karia'dan (Muğla) Marmara Denizi'ne kadar olan kıyı şeridini isyancılar domine ettiler. Romalıların gelmesinden memnun olan ve güçlü aristokratik yapıya sahip olan Ephesos ve Smyrna ancak kapılarını kapatarak isyancıların yıkıcı etkisinden kurtulabildiler. İsyancıların merkezi Karşyaka-Çamaltı Tuzlası yakınlarındaki Leukai (Üçtepel) kenti idi. Roma Senatosu Pergamon Ülkesi'nin savaşız kendi topraklarına katılacağını düşünürken bunun bu kadar kolay olmayacağını anlayarak güçlü bir ordu ile Konsül ve General Licinius Crassus'u, Batı Anadolu'ya gönderdi. Ancak Romalılar Pergamon yolunda ilerlerken Eleia (Zeytindağı-Aliğa) yakınlarına geldiklerinde General Crassus, isyancıların eline düştü. Bir Romalı Konsülün esir düşmesi Roma toplumunda aşağılayıcı bir durum olduğundan General Crassus, kendisini Aristonikos'a götürün Trakya kökenli askere saldırıp onun tek gözünü kör edince, asker tarafından

İsyancı Spartacus'un konu edildiği filmin afişi.

öldürülecek ve asker onun ancak başını Aristonikos'a götürecektir. General Crassus'un başsız bedeni ise bugün Kemer-Kapılar mevkindeki bir mezara gömülecektir. İsyancılar arasında büyük bir memnuniyet yaratan ve moral kazandıran bu durum karşısında Roma Senatosu bu kez de MÖ 130 yılında, Konsülü General Perperna'yı bir miktar asker ile Anadolu'ya gönderecektir. Halen zafer sarhoşluğu içindeki isyancılar aniden saldıran Romalılar onları yenilgiye uğrattılar. Aristonikos, kendini destekleyen Stratonikeia'ya sığındı. Perperna onu takip ederek kenti kuşatmış ve açlık tehlikesi ile karşı karşıya kalan şehir Romalılara teslim olmak zorunda kalmıştır. General Perperna, Aristonikos ile birlikte Pergamon Krallığı'nın hazinelerini Roma'ya göndermiştir. Büyük ölçüde kölelerden oluşan isyanın lideri Aristonikos, Roma'da bir hapisanede boğdurularak öldürülmüştür. Anadolu'daki Spartacus İsyanı Anadolu'daki bu büyük isyan hiçbir zaman bir film haline gelmezken Stanley Kubrick'in romanı üzerinden çok defa filmi çekilmiş olan bir başka isyana ve liderine burada değinmeliyiz. Spartacus... Kökeni Trakyalı olan ve Pompei yakınlarındaki Capua'da bir özel gladyatör okulu için gladyatör olarak yetiştirilmek üzere savaşta esir düşerek köle olarak satın alınmış olan Spartacus ve 70'ten fazla arkadaşı bu okuldan kaçmayı başarmışlardı. İsyancılar onları cezalandırmakla görevli General Clodius'un 3000 askerden oluşan takip gücünü kısa bir süre sonrasında yenilgiye uğrattılar. Geldiğimiz bu noktada Gladyatör Okulları'nda eğitilen Gladyatör adaylarının önemli kaynaklarından birinin güçlü kuvvetli köleler olduğunu ve İzmir'de de bir Gladyatör Okulu'nun olduğunu hatırlayalım. MÖ 73 yılında kölelikten ve esaretten kaçış ile başlayan isyan çevredeki kölelerin ve diğer bazı

özgür kişilerin de katılması ile büyük bir ayaklanmaya dönüştü. Vezüv (Vesuvius) yanardağını mesken edinen isyancılar karşı Roma başlangıçta isyanı polisiye bir olay olarak değerlendirip düşük rütbeli komutanlar Varinius Glabrus ve Publius Valerius'u ayaklanmayı bastırmak üzere göndererek bastırmaya çalıştı. Ancak özellikle Gladyatör eğitimi almış olan isyancıların liderleri karşısında bu komutanlara bağlı birlikler başarılı olamamış ve hatta Komutan Varinius'un bindiği at bile Spartacus'un eline geçmişti. Aristonikos İsyanı'nda da bahsettiğimiz gibi bir Romalı Komutan için kendisinin esir düşmesi kadar atının ve silahının da hele kendinden daha alt toplumsal tabakadan birinin veya bir grubun eline geçmesi de onur kırıcı bir durumdu.

Bu başarılar isyancılar daha çok kişinin katılımını sağlamış isyancıların sayısı 70 binlere ulaşmıştı. Ayaklanmanın tüm Roma topraklarına yayılacağı ve tüm kölelerin ayaklanmaya katılacağı endişesi ile Roma panik içindeydi ve Roma Senatosu devletin en üst kademesinde yer alan Konsüller Gallius ve Lentulus'u bu ayaklanmayı bastırmak ile görevlendirdi. Ancak her iki konsül de başarısız olduğu gibi Gallia Valisi Cassius'un 10 bin kişilik askeri gücü de yenilgiye uğradı. Senato bu kez çok zengin ve yetenekli bir kişi olan Marcus Licinius Crassus'u görevlendirdi. Spartacus Alpleri aşarak isyancıların önemli bir grubunu oluşturan Keltleri ve Trakyalıları kendi yurtlarına kavuşturarak özgür olmalarını düşlediyse de beraberindeki bazı gruplar ona itaat etmeyerek ana gruptan ayrıldılar. Bu ayrışmayı fırsat bilen Crassus, Crixus'un liderliğindeki 30 bin kişilik böyle bir grubu yenilgiye uğrattığında çoğu isyancı öldürülmüştür. Ancak Spartacus'un önderliğindeki

ana grup bütün uğraşlara rağmen kontrol edilemedi. İsyancılar artan özgüvenleri ile 120 bin kişilik bir grupla Roma'ya yönlendiler. İsyancılar Roma yakınlarına ulaştıklarında, Crassus Romalıların atalarından kalan bir gelenekle yenilgiye uğrayan Lejyon askerlerinden her 10'u arasından kura ile seçilen birini öldürtünce askerler Spartacus'tan çok Crassus'dan korktular. Crassus'un bir diğer ünlü Roma komutanı olan ve İspanya'dan dönen Pompeius'u ve Anadolu'da Pontus Kralı Mithridates'e karşı daha yeni zafer kazanmış olan bir diğer komutan Lucullus'un da bu savaşa müdahil olması ile son tahlilde düzenli Roma Lejyonları'na karşı gelmek isyancıların sonu oldu. Spartacus anlatılanlara göre, savaş meydanında beraberindekiler tarafından yalnız bırakılsa da tek başına savaşı ve öldürülecekti. Ancak cesedi hiçbir zaman bulunamayacaktı. Romalılar böyle bir isyana bundan sonra kalkışacaklara göz dağı vermek için ayaklanmada sağ kalan 4 bin kadar

köleyi Roma ile Capua arasında kalan anayolun üzerinde çarşıya gerdiler.

BİR GÜN HERKES KÖLE OLABİLİR!

MS 2. yüzyıla ait Akhilleus Tatios adındaki yazarın bir öyküsünde Ephesolu dul bir kadın olan Melite kendi çiftliğinde misafirleri ile dolaşırken iperle bağlanmış üstü başı pislik içinde, saçları kesilmiş bir kadın onun ayaklarına kapanarak seslenir: “Siz de bir kadınsınız, efendim, benim gibi bir kadına acıyın! Özgür doğdum ama, kaderin cilvesi, şimdi köleyim” diyecek ve kendisi de bir köle olan çiftlik kahyasından şikayetçi olacaktır. Diyalogun sonunda kadının korsanlar tarafından kaçırılarak kahyaya satıldığı ve kadının Teselyalı (Orta Yunanistan) olduğu öğrenilmektedir. Kıssadan hisse Antik Çağ'da din dil renk ırk fark etmeksizin herkes bir gün köle olabilir ve ancak şansı varsa ya yüksek bir fidye karşılığında veya becerili ise azat edilerek, özgürlüğünü satın alarak kurtulabilir.

METİN KAYNAKÇASI

ANTİK KAYNAKLAR

- *Aristoteles, Politika, Çev: Mete Tunçay, Remzi Kitabevi, İstanbul 1990.
- *Gaius Plinius Secundus (Yaşlı Plinius), Naturalis Historia
- *Gaius Plinius Caecilius Secundus (Genç Plinius), Epistulae (Mektuplar)
- *Herodotos, Tarih, Çev: Muntekim Ökmen, Remzi Kitabevi, İstanbul 1973.
- *Gaius Iulius Caesar, Gallia Savaşı, Çev: Furkan Akderin, Alfa Yayınları, İstanbul 2006.
- *Marcus Tullius Cicero, Philippicae Söylevleri (I), Çev: F. Gül Özak Türk, Öteki Yayınevi, Ankara 2000.
- *Platon, Devlet, Çev: Sabahattin Eyüboğlu-M. Ali Cimcoz, Remzi Kitabevi, İstanbul 1992.
- *Plutarkhos, Bioi Paralleloi (Paralel Yaşamlar), Çev: Nihal Tüner Önen, AÜ Akdeniz Uygarlıkları Araştırma Enstitüsü, Antalya 2015.
- *Strabon, Geographika (Kitap XII-XIII-XIV), Çev: Adnan Pekman, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2015.

MODERN KAYNAKLAR

- *C.J. Cadoux, Ancient Smyrna, Oxford 1938.
- *Hasan Malay, Çağlar Boyu Kölelik, Gündoğan Yayınları, Ankara 1990.
- *G.E.M. de Ste. Croix, Antik Yunan Dünyasında Sınıf Mücadelesi, Çev: Çağdaş Sümer, Yordam Kitap, İstanbul 2014.

İsyancı Spartacus'a bir gladyatör olarak ev sahipliği yapan Capua ve Arenası

İzmir'in müzik dünyasına iki yıl önce girdiler ve kısa sürede çok yol aldılar. Şimdi şehrin özellikle caz kültürüyle iç içe yaşayanları tarafından bilinen ve aranan bir grubu oldular. Müzik anlayışlarının bir yerinde de, "olasılık ruhu arayışı" var. Onlara kulak vermemizle birlikte, bize de her şey, her şeyle birlikte, her yerde mümkün demek kalıyor!

Olasılığı Sevenlere İyi Gelir

Şehrimiz müzik dünyasının parlayan gruplarından birisi olan Tin Pan davetkar, eğlenceli ve olarak adlandırdıkları müzik kültürlerini daha da yaygınlaştırmak için nota basıyor. Birisi Amerikalı ikisi Türk olan üç kişilik grup İzmir'in yanı sıra Türkiye'nin farklı yerleşimlerinde de müzik severlerle buluşuyor.

Gruplarının eğlenmek için inşa edildiğini, şov yapmayı ve her şarkının dramını hissettirmeyi sevdiklerini aktarıyorlar ve şu an Türkiye'de sahip oldukları repertuara ya da üsluba sahip başka bir caz grubu olmadığını altını çiziyorlar. Grup üyelerinden Jesse Selengut, New York Üniversitesi'nden yüksek

lisans müzik derecesine sahip. 50'den fazla albüm ve projede yer aldı. Tin Pan ile birlikte 7 albümün yapımcılığını üstlendi ve yayınladı. Jesse canlı performansı sevmesine rağmen aynı zamanda besteci, aranjör, yapımcı ve mühendis. Film ve tiyatro için müzikler yazdı. En önemlisi, Tennessee Williams'ın Provincetown,

New York ve New Orleans'daki tiyatro çalışması "The Mutilated" için müzik yapmıştır. Selengut, 2001-2008 yılları arasında Brooklyn, NY'de gerçekleşen Williamsburg Caz Festivali'nin kurucusu ve yöneticisidir. Aynı zamanda profesyonel bir perküsyoncu olarak, amacı; armoninin vizyonunu paylaşarak birlikte müzik yapmak olan "Full Circle Drumming" adlı projesiyle dünyayı dolaştı.

Tin Pan'ın bir diğer üyesi Kemal Hazar, Ankara doğumlu. Hacettepe Konservatuvarı'nda trombon bölümünü kazanıp, orta okul ve liseyi bitirdikten sonra İzmir'e taşındı. Üniversite eğitimini DEÜ Konservatuvarı'nda tamamladı. Türkiye Lions Trombon yarışmasında birinci oldu. Daha sonra Leipzig Müzik Okulunda yüksek lisans yaptı. 2013 yılında İzmir Devlet Opera ve Balesi'nde çalışmaya başladı. Müziğin en samimi ve evrensel iletişim yolu olduğuna inanıyor. Monotonlaşan hayatlarımızda kalbe dokunabilmenin en sihirli yolu ve müziğini icra eden kişinin hikayesini dinlemenin en saf hali olduğunu düşünüyor. Grubun diğer üyesi Alpay Çiftçi, 1972 yılında İzmir'de doğdu. DEÜ Devlet Konservatuvarı keman bölümünde okuduğu yıllarda Kürşat And ile tanışıp caz müziğine ilgi duymuştur. Bir çok uluslararası caz festivalinde ve konserlerde yer almıştır.

Bu farklı ve özgün caz grubu Tin Pan üyeleriyle KNK için söyleştik.

- Nedir Tin Pan? Ne demek? Nereden geliyor kelimenin kökeni?

- Tin Pan adı, New York'ta bir cadde olan Tin Pan Sokağı'nı ifade eder. 1885'ten 1940'a kadar bu sokak en popüler müzik bestecilerine ve yayıncılarına ev sahipliği yaptı. Amerikan şarkı kitabı büyük ölçüde burada yazıldı ve yayınlandı.

- Müzik grubunuza bu ismi

vermeniz etkeni nedir?

Louis Armstrong'un bilinen deyimine göre iki tür müzik çaldığını söyledi:

Tin Pan Alley şarkıları ve Blues.

Jesse Selengut bu grubu oluştururken bir rüya görüyor ve rüyada Louis Armstrong ona bu grubu "Tin Pan Blues Band" ismi ile adlandırmasını söylüyor. O zamandan beri bu isim "Tin Pan" olarak kısaldı.

- Tin Pan ne zaman ve nasıl kuruldu?

- Jesse Selengut 2006 yılında tarz olarak erken ya da geleneksel caz müziğini icra etmeye başladı. 2008 yılında, o zamana kadar birlikte çalıştığı insanlardan biraz daha farklı olarak dışa dönük enerjik tarzını yansıtmak için kendi projesini başlatmaya karar verdi. Grubun özel amacı New York sokaklarında çalmaktı.

- İzmir'deki kuruluş hikayeniz nedir? Ve neden İzmir?

- 2017'de Jesse'nin eşi Balçova'daki Ekonomi Üniversitesi'nde bir iş buldu ve 27 yıl New York'ta yaşadıkdan sonra ikisi de İzmir'de yeni maceralarına başladı. Tin Pan Türkiye 2018 yılında İzmir'de kuruldu. Jesse, arkadaşının daveti üzerine izlemeye gittiği bir performansta Kemal ve Alpay ile tanıştı. Beraber birkaç kere çaldıktan sonra grubu oluşturmaya karar verdiler. Jesse, İzmir'de ve hatta İstanbul'da, Alpay kadar ritmik sürüş yapan çok az gitarist olduğunu zaten biliyordu. O olmasaydı Tin Pan Türkiye'yi kurmak imkansız olurdu. Kemal'in ise söz, güç ve melodi duygusu dünyanın en iyileriyle aynı seviyedeydi. Ayrıca birlikte iyi vakit geçiriyorlardı ve bu çok önemliydi.

- Türkiye'nin daha başka bir şehri

değil de İzmir?

- Canlı performansı gerçekten çok seviyoruz, bu da hepimizin aynı şehirde yaşamasına yardımcı oluyor. Şimdi hepimiz İzmirliyiz ve bu yüzden burası bizim merkezimiz. Artık tüm Türkiye'de çalmaya başladık: İstanbul, Ankara, Antalya ve hatta Diyarbakır!

-Tin Pan, Amerika dışında İzmir'de olduğu gibi dünya genelinde başka şehirlerde de boy gösterdi mi?

- Jesse, müziği ile tüm dünyayı gezme şansına sahip oldu. Bir süre bir yerde kaldığında müzisyenler onun repertuarını ve stilini öğrenmek zorunda kalıyorlar. Bu noktada, İngiltere'nin Londra ve Bristol şehirlerinde, İspanya'nın Barselona ve Vitoria şehirlerinde Jesse'nin turda ihtiyaç duyması halinde Tin Pan grubu ile konser vermek için bir araya gelen müzisyenler var. Ve elbette New York ve New Orleans'ta.

- Diğer müzik gruplarından ayırt edici yanınızı, özgünlüğünüzü nasıl adlandırıyorsunuz?

- Tin Pan'i dünyada orijinal ve özel kılan şey, enerjik olması ve rock and roll yaklaşımıyla birlikte Amerikan Roots Müziğinin eski geleneklerine saygısıdır. Grubun yaptığı müze müziği değildir. Eğlenmek için inşa edilmiştir. Şov yapmayı ve her şarkının dramını hissettirebilmeyi seviyoruz. Şu anda Türkiye'de bu repertuar veya üsluba sahip başka bir grup yok.

- Sizler için müzik ne anlam ifade ediyor?

- Jesse için müziğin anlamı doğal olarak çok derindir. "Bu benim hayatım ve belki de hayatın ta kendisi! Her şeyin bir tonu ve bir

titreşimi vardır. Kişinin kendisiyle, başkalarıyla ve genel olarak dünyayla uyumlu olması başlangıç noktasıdır. Enerjiyi yaratmak, duyguları hareket ettirmek ve bağlantı kurmak bir yaşam işi".

- Yaptığınız müziği tanımlamanız gerekir ise nasıl anlatırsınız?

- Müziğimiz Amerikan Roots Müziği olarak tanımlanabilir. Rock and Roll dramasıyla sunulan geleneksel caz ve blues karışımı. Sanki Tom Waits ve Ray Charles, New Orleans'taki Fransız Sokağı'nda takılıymış gibi.

- Enerjinizi neyden ya da nerelerden alıyorsunuz?

- Jesse, "Sahnedeyken seyircilere karşı bir sorumluluk hissediyorum. Dikkatli insanlar benden çok şey alabilirler. Bu iyi bir şey. Stüdyoda, derin duygularımı ve her şeyimi paylaştığımı anlayan dinleyicilere çaldığımı hayal ediyorum".

- Açık alanlarda, sokaklarda da müzik yapıyor musunuz?

-Tin Pan, New York sokaklarında ve Central Park'ta başladı. Güzel havalarda dokuz yıl boyunca haftada beş veya altı gün dışarıda çalardık. Bu şekilde 40.000'den fazla CD sattık! Bu delilik. Bugünlerde sokaklarda çok fazla çalamıyoruz. Artık kimsede CD çalar kullanmıyor.

- Bir müzik ortamı nasıl olmalı?

- Her şey davetkar ve eğlenceli olmalıdır. Havada bir olasılık ruhu olmalıdır. Grup gözle görülür olmalı ancak kalabalığın da bir parçası olmalıdır. Dans her zaman olabilir.

-İzmir'de nasıl bir caz kültürü ve ortamı var ?

- İzmir'de insanların yeni şeyler deneyebileceği ve sanatçıların yetişebileceği birkaç güzel mekan var. Bu çok önemli. Ayrıca insanlara ilham kaynağı olan avuç dolusu çok iyi müzisyeni var.

- Sizleri dinlemeye gelen insanlar ne bulur?

- Jesse bir konuda şiirsel olmak istiyor: "Tin Pan gösterisinde her zaman ulaşılamaz rüyayı hissedeceksin. Sevdiklerine tam olarak doğru kelimeleri kalpten söyleme cesaretini bulacaksın."

-Tin Pan müzik grubu nasıl bir kültür?

- Tin Pan'ın kültürüne göre, doğru ve samimiyseniz, direkt ve sade olmanın uygun olduğunu söyler. Şık ve zarif olduğu kadar gergin ve sıkıcı değildir. Buzlu bir viski gibi.

Ertekin AKPINAR

Sinema Yönetmeni

İstanbul'un kaosundan bunalan ve rotasını İzmir'e çeviren felsefeci, şair ve sözün özüyle, dünyayı büyüleyen bir isim geçti şehrimizden. Aslında, bu dünyadan Oruç Aruoba geçti demek gerekiyor... Aktardıklarıyla insanlık tarihine bir damla bırakan Oruç Aruoba... Şehrimizde geçirdiği günler ile her birimize bir de o yanıyla değer katan incelikler sahibi o güzel insanı, geçtiğimiz Mayıs'ın son günü İzmir'den sonsuzluğa uğurladığımızda dilimizde, inatla ve ısrarla şu dizeleri vardı: "Kişinin yaşamı, uzaklıklar ile yakınlıklar arasında yürür, kişi ne yaparsa yapsın, hep, ya, bir şeylere-birilerine-yaklaşıyor, ya da bir şeylerden-birilerinden-uzaklaşıyordur-hiçbir zaman, biryerde-birileri ile birlikte-, duruyor değil: hep yürüyor... Bu bilinç zor. Canlı tutması zor: nelerden-kimlerden-uzaklaştığını-uzaklaşmakta olduğunu-düşününce kişi, neleri-ne çok kişiyi-yitirdiğini anlar- gittikçe, daha fazla... Ama, o, şimdi uzaklaşmakta olduklarına bir-zamanlar ne denli yakın olduğunu düşününce de, neleri- ne çok kişiyi-kazandığını anlar."

Oruç Aruoba: Büyüyen ve Büyüleyen Bir Yalnızlık

[Bakıştaki incelik, gözün tamamlanmış eğitimidir.]

John Berger

Balçova'nın girişinde, bir kafeteryanın bahçesinde kahvesini içiyordu. "Merhaba" dedikten sonra, masaya oturmuştum. Sadece zarif bir tebessümünle değil, yalnızlıkla dolu bir ömürle de karşılaşmıştım. İçimden, "Hayatı büyüleyen bir yalnızlık bu" demiştim. Sonrası, sessizlik. Kahve isterken, "Aroması, çok yoğun olsun" derdi. Derin bir suskunluğu vardı. Dinlerdi. Bakardı. Nezaketinde, büyük bir bilgelik saklıydı. Hayatıyla, kitaplarıyla hayatı büyüleyen bir kâhin gibiydi. Zarifti. İnceydi. Üzerinde, yeryüzünün ağır bir bilgisi vardı. Onu yazıya saklardı. Dahası o ağır bilgisini, hep yazıya sakladı. Karşılaşmalarımız, seyrek aralıklarla da olsa devam etti. Az ama öz. Hayatımda bu kadar az gördüğüm insanın, ruhumda bu kadar derin iz/ izler bırakmasına asla şaşırıyordum. "İyi insan kim?" diye bir soru sorsalar. Yanıtım hemen hazır; "Oruç Aruoba, Yavuz Özkan, Giovanni Scognalillo, Gülten Akın, Adalet Ağaoğlu, Ülkü Tamer, Ahmet Ümit, Prof. Dr. Ertan Yılmaz, Akif Kurtuluş, küçük İskender" cevabını hemen yapıştırırdım. Çünkü o masalarda oturdum. Nezaketi de, o masalarda öğrendim. Bu benim açımdan, asla azımsanacak bir bilgi değil.

RUH DÖKÜMÜ

Camdan Kalp [Fehmi Yaşar, 1990] filminde Ludwig Wittgenstein'nin, Tractaculus çevirisini yaptığı kitabın, Kiraz [Şerif Sezer] tarafından yağmurlu bir günde pencereden atılması konusunu konuşmuştuk. Argos dergisindeki unutulmaz yazısını... O yazının hatırlanmasından çok mutlu olmuştu. O konuşmamız, diyalogumuzda önemli bir ilmek oldu. Sözü ettiğim yazının yayımlandığı tarih, 1990'lı yılların başına denk düşüyor. Hatırlamak ve hatırlanmanın bu kadar diplerde olmasını önemsediyini söylemişti. Bir konuşmamızda, "Türk edebiyatında sizi en çok etkilemiş yazarı merak ediyorum" dediğimde, hiç düşünmeden, "Bilge" dedi. "Bilge Karasu." Gözleri dolmuş ve susmuştu. O an, içim sızlamıştı, Oruç Bey'i üzdüğümü düşündüm. Bilge Karasu konusunda bir daha hiç konuşmadık. O an, içimde hep bir ukde olarak kaldı. Mutlaka bir söyleşi yapmalıyız konusunda çok ısrar ettim. "Biraz toparlanayım, söz." derdi. O söyleşiyi yapamadık. O da, içimde hep bir ukde olarak kaldı. Bütün kitaplarını okumuş biri olarak; Doğançay'ın Çınarları ve Çengelköy Defteri'nin yazarın kişisel tarihinin izlerini taşıyan metinler olduğunu söylemek yanlış olmaz. Peki, neden yanlış olmaz? Şunun için; geçmiş [Doğançay'ın Çınarları] ve şimdinin -ki o zaman Oruç Bey Çengelköy'de yaşıyordu- [Çengelköy Defteri] izlerini sürdüğü bir tür otobiyografik metinler olduğunu söylemek doğru olur. Hatta o metinleri ve o izleri, 'bir ruh dökümü' olarak okumak gerektiğini düşünüyorum. Çünkü bu iki özel metin, fotoğrafların tabiriyle

'zamanın mummylaştırıldığı an'lardır. Bunları da hiç konuşamadık, bu da içimde bir ukdedir. İlk görüşmemizde, "Neden İstanbul'u terk ettiniz?" dedim. "Bir gün, Çengelköy'de evimden, Avrupa yakasına geçmek için çıktım. Trafik öyle bir boğdu ki beni o gün, İstanbul'da yaşamamaya karar vermiştim" demişti. "Anlıyorum, yirmi beş yıl bende o şehirde yaşadım" demiştim.

BİLGE KARASU'NUN İZİNDE

Oruç Arouba'nın vefatını öğrendiğimde, konuşmalarımızı düşündüm. Tuhaf bir biçimde yıllar sonra Bilge Karasu'nun, Uzun Sürmüş Bir Günün Akşamı [1970] kitabını tekrar okuma istediği duydum. Bilenler bilir, kitap üç uzun öyküden oluşur. 'Ada' ve 'Tepe' hikâyelerinde, Andronikos ve İoakim iz'leri üzerine uzunca süre düşündüm. Şu ayrıntı şaşırtıcı; Andronikos kaçtığı Bizans'a dönünce manastırda ceza çekerken, başında durma görevi en yakın arkadaşı keşiş İokim'e verilir. Bu ayrıntı şaşırtıcı olduğu kadar da ilginç. Buradan yola çıkarak, büyük resme baktığımızda, Bilge Karasu ve Oruç Arouba metinleri arasındaki geçişkenliği -paralellikten söz etmiyorum- görmek çok zor değil. Anlatı dilleri arasındaki ortak ifade merkezleri, bize bunu çok net gösteriyor. Bunu bir yere/konuma/duruma bağlamaya çalışıyorum. Çünkü yukarıdaki ayrıntı -en azından benim için- çok şaşırtıcı. Bilge Karasu ve Oruç Arouba'nın Hacettepe Üniversitesi Felsefe Bölümü'nde aynı dönem beraber öğretim üyelikleri yaptığını ve öncesinde de hocalarının Prof. Dr.

Ioanna Kuçuradi olduğunu biliyoruz. Bilge Karasu ve Oruç Arouba'nın kökleri derinlere inen dostluğunu da... İki yazar ve düşün insanın edebiyat özelinde, 'ortak ifade merkezleri' bu açıdan hiç şaşırtıcı değil.

Uzun Sürmüş Bir Günün Akşamı kitabındaki 'Ada', 'Tepe' öyküsündeki Andronikos ve İoakim acaba kim? Yukarıdaki şaşırtıcı ayrıntı/lar [ortak ifade merkezleri, aynı üniversite de öğretim görevliliği vs. vs.] sanki alt metinde bize başka şeyler söylüyor olmasın? Şimdilik burada durayım.

GÜRÜLTÜSÜZ BİR YALNIZLIK

Bir Oruç Arouba sakinliğinden, vakurluğundan, sessizliğinin bir güç olma halinden ve tam da bu noktalardan büyüttüğü çalışkanlıkla, dünyayı büyüleyen metinlerinin göz kamaştırıcı ilhamından söz etmek bir okur olarak bana olağanüstü geliyor. Onun masasında oturmanın güzelliğini ve inceliğini düşündüm. Sessiz bir gücü, gürültüsüz bir yalnızlığı. Hayat bana, Oruç Arouba'nın masasından geçme şansını tanıdı. İçtenliği ve nezaketin derinliğini orada gördüm. O masa/lar da oturmak, bana çok şey öğretti. En azından artık kalabalık masalarda oturmuyorsam bunda Oruç Arouba'nın payı büyüktür. Oruç Bey biliyor musunuz bu hayatta inceliği, çok ama çok ince bir çizgiye siz getirdiniz. İyi de yaptınız. Sizden öğrendiğim çok şey oldu. En azından, inceliğe ve yalnızlığıma daha da itina gösteriyorum. Siz de öylediniz. Yazdıklarınız, her zaman bu hayatı savundu. Ölümsüz olan onlar.

**Ahmet
Gürel**

Atatürk Araştırmacısı

Milli Mücadele'nin zaferle sonuçlanması ardından yeniden inşasına başlanan ülkemizin ekonomik kalkınması için, kapsamlı adımlar atan Mustafa Kemal Atatürk, İzmir İktisad Kongresi'nde de altı çizildiği gibi, milli bir banka kurulması fikrini gündeme aldığında yer, İzmir'di.

İş Bankası'nda da İzmir İzi

İş Bankası Yeni Cami şubesinde, 16 Haziran 1928

Türkiye'nin ilk milli bankası olan İş Bankası'nın kurulma gerekçesinin yanıtını ararken, 1924 yılındaki ülkenin şartlarını iyi bilmemiz gerekiyor. Osmanlı Devleti'nin son dönemini iyi analiz eden Cumhuriyet'in kurucu kadrosu, politikalarının merkezine ekonomiyi yerleştirmişti. İzmir İktisat Kongresinin açılış konuşmasında Gazi'nin; "Türk tarihi incelenirse gerileme ve çöküntü nedenlerinin iktisadi sorunlara bağlı olduğu görülür. Kazanılmış zaferlerin ve uğranılmış başarısızlıkların tümü iktisadi durumla ilgilidir" sözleri, Türkiye Cumhuriyeti'nin ekonomiye ne derece önem verdiğini ortaya koymuştur. Kongrede gündeme getirilen önemli bir husus ise ekonomik olarak güçlü ülkelerde olduğu gibi yatırımcılara kredi sağlayacak güvenilir, ulusal bir banka meydana getirme fikriydi. Gerçekten de bu dönemde ülkede bankacılık ve kredi alanında oturmuş bir sistem olmadığını gözlemleyebiliyoruz.

GAZİ'NİN KARARLILIĞI

Gazi'nin bankacılık konusundaki düşüncelerini ve yaptığı çalışmaları Kazım (Özalp) Paşa anılarında şöyle anlatır:

"Paşa'nın istediği yeni milli bankaya karşı olan görüşler, genelde bağımsız bir bankayı idare edebilecek kadar yetişmiş bir kadroya sahip olmadığımız üzerinde birleşiyordu. Tecrübe azdı, yeni kurulacak bankaya yatırılacak paralar batabilirdi. Osmanlı ve Ziraat Bankası'nda çalışan Türk memurlardan oluşturulacak bir kadro ile çözüme varılabileceğini düşünen Gazi Mustafa Kemal Paşa yeni bir milli bankanın kurulmasında kararlıydı".

Kurulacak milli bankanın ana sermayeyi oluşturacak olan, Hindistan Müslümanları'nın Kurtuluş Savaşı'nda harcanmak üzere topladıkları paranın öyküsünü aktarmalıyım. Merkezi

Bombay'da bulunan, 'Indian Committee of the Caliphate'nin açmış olduğu yardım kampanyası, Hint Müslümanları arasında büyük ilgiyle karşılanmıştı. Bu şekilde Hint Müslümanları'nın topladıkları para yardımı, 125 bin İngiliz Sterlini'ne ulaşmaktadır.

Bu para, Mustafa Kemal Paşa'nın hesabında durmuş ve Osmanlı Bankası'nda muhafaza edilmiştir. Mustafa Kemal Paşa, o parayı, Büyük Taarruz'a başlamadan önce; ordunun zorunlu harcamalar için saklamıştı. Büyük zaferden sonra ise, Yunanlıların kaçarken yakıp yıktıkları yerlerdeki Türk halkının perişan durumunu üzüntüyle izleyen Mustafa Kemal Paşa, halkın yaralarının sarılması amacıyla, halka dağıtılması için cephe komutanlığına bir miktar para gönderilmesini emretmiştir. Bir başka deyişle, Hindistan Müslümanları'nın gönderdiği para, Hıristiyan işgal ordularının yakıp yıktığı yerlerdeki Müslüman Türklerin yaralarının sarılmasında kullanılmıştır. Gazi, kalan parayı Osmanlı Bankası'na yatırmıştı. Falih Rıfkı Atay, Gazi'nin Osmanlı Bankası'ndaki parayla ilgili bankadan, "Acaba sizdeki yüz bin liramızla bankanıza

İş Bankası Genel Müdürlüğü, 22 Ekim 1929

ortak olabilir miyiz" yönünde bir istemde bulunduğunu aktararak şunları söyler:

"Bu soruya, Türklerin bu işlerle uğraşması yersiz olduğu gibi bir cevap gelince, Gazi Mustafa Kemal Paşa yüz bin lirayı hemen bankadan çeker, çuval içine Kasaboğlu Çarşısı'nda bir dükkâna koyar ve önüne bir de nöbetçi diker. Şimdi yüz milyonları aşan resmi ve özel milli bankaların temeli budur."

MİLLİ BANKA GEREKLİLİĞİ

Cumhurbaşkanlığı Genel sekreteri Hasan Rıza Soyak'da:

"...Zaferden sonra, 500 bin liranın üç yüz seksen küsur bin lirası Bakanlar Kurulu kararıyla kendisine iade olunmuştu. Atatürk bu paranın memleket hesabına en hayırlı, en faydalı nerede ve nasıl kullanılabileceğini düşünüyordu. Bu sırada kendisine Milli Banka kurulması gerektiğinden bahsedilmiştir." demektedir. Celal Bayar, İş Bankası kuruluş günlerini şöyle anlatmaktadır: "...Atatürk'ün o vakitler kayınpederi olan, İzmir'in bilinen ailelerinden ve tek diyebilirim, Avrupa'yı da ticari ilişki yönüyle en çok bilen

Muammer Bey bana geldi. Muammer Bey o vakitler Atatürk'ün eşi Latife Hanım'ın babasıdır. 'Atatürk'ün elinde biraz para vardır. Bu paranın tamamı 250 bin liradır. Bunu işletmek istiyoruz. Ben Atatürk'le görüştüm, beni size gönderdi. Ne şekilde bunları işletebiliriz, git Celâl'le görüş ondan sonra karar veririz' dedi."

HERKES İÇİN...

25 Ekim 1985 günü, Celâl Bayar, Çiftelahavuzlar'daki evinde İş Bankası'nın kuruluşunu Utkan Kocatürk'e şöyle anlatmıştır: "...Bana geldi Muammer Bey. Ben, imar vekiliyim.. Atatürk'ün bu bankada parası olduğunu ben de biliyorum. Anlaşıyor ki Muammer Bey bunları işletelim, demiş... Nasıl işleteceğiz? Atatürk kendisine şunu söylemiş: 'Benim bu işlere aklım

ermez!' —Hâlbuki cin gibi erer, daha iyi anlardı. Hani anlattın mı bir şeyi, en iyisini o seçmesini bilir!— 'Git, Celâl'le görüş!' demiş Muammer Bey'e, 'O, bakalım bize ne tavsiye edecek?' Geldi bana Muammer Bey ve : 'Atatürk, size gönderdi beni!' dedi. Ben kendisine: 'Siz ne düşünüyorsunuz? dedim. Muammer Bey: 'Ben ihracat ve ithalât şirketini Atatürk'e tavsiye ediyorum' dedi. Tüccar adam, onu anlıyor... Dedim: 'İthalât ve ihracat şirketine çok ihtiyacımız vardır, ihracat ve ithalat şirketi lâzımdır; bizimkileri alıştırmak için de... Ama Atatürk'ün sırf para kazanmak için herhangi bir şirkette beraber bulunması veyahut şahsen direkt olarak da para kazanmasını ben doğru bulmam! Atatürk öyle bir şey yapmalıdır ki, bu para ile herkesin istifade edebileceği bir şekil, bir müessese kurmalıdır."

LATİFE HANIM KÖŞKÜ'NDEKİ GÖRÜŞMELER

1988 yılında Muammer Bey'in en küçük kızı Vecihe Hanım'la yapılan bir röportajda; kendisi Uşakzade Köşkü'nde, İş Bankası'nın kurulması ile ilgili yapılan konuşmalara tanık olduğunu belirtmiş ve o günleri yaşayan tek görgü şahidi olarak şunları anlatmıştır:

"Gazi Mustafa Kemal Paşa, İzmir'deki evimizin selamlık odasında çalışırdı. Bakanlarla, sık sık çalışma odasında görüşürdü. Celal (Bayar) Bey de sık çağırıldığı bakanlarındandı. Gene böyle bir gün, Celal Bey önce Gazi ile onun çalışma odasında görüştü, sonra da bizim yanımıza geldi.

Ben babamın bankanın kurucuları arasında olduğunu biliyorum. Ama

İş Bankası Yeni Cami şubesinde, 16 Haziran

babam ne zaman İzmir'e inse mutlaka İş Bankası Müdürü'ne uğrar, onunla konuşur; bankanın gelişmesi ile ilgili bilgi alırdı. Banka'nın durumunu, İzmir'den yapılabileceği kadar izlerdi."

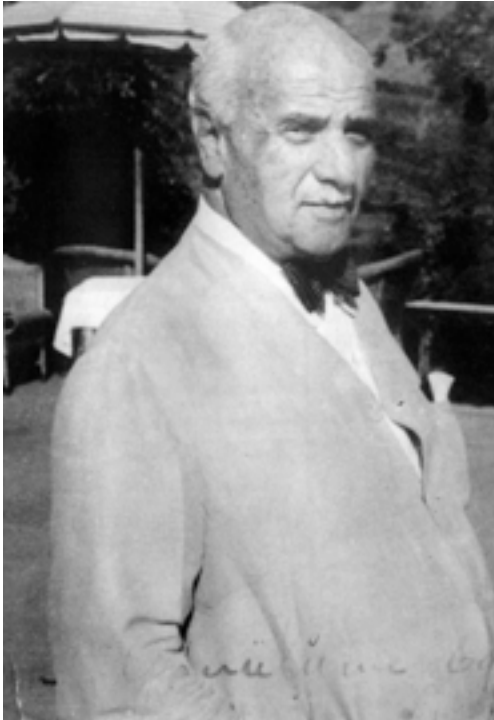
MODERN VE MİLLÎ

20 Ağustos 1924 günü yapılan Bakanlar Kurulu toplantısında, Gazi "Milli Banka" kurma kararını şöyle açıklamıştır: "Vatanı kurtaracak ve yükseltecek önlemlerin başında halkın doğrudan doğruya itibar ve güveninden doğup meydana gelen tam manasıyla modern ve milli bir banka kurmak..."

Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın İş Bankası'na kuruluş aşamasında, parasını peşin ödeyerek satın aldığı 25 bin hisse ve hesabına yatırdığı 207 bin 400 TL ile bankaya toplam 457 bin 400 TL'lik bir katkıda bulunmuştu.

Türkiye İş Bankası 30 Ağustos 1924 tarihinde Ankara'daki şubesinde çalışmaya başlamış; ancak, belki daha anlamlı bulunduğu için, kuruluş tarihi olarak, Büyük Taarruz'un başladığı gün olan 26 Ağustos benimsemiş ve kabul edilmiştir.

Uşakizade Muammer Bey

İş Bankasının Uşakizade Köşkünde kuruluşunu yıllarca köşke gelen misafirlere anlatmışımdır, en büyük zevkim, İş Bankası çalışanlarına sorduğum şu soru olmuştur; "İş bankası fikren nerede ve ne zaman kurulmuştur?"

KNK sayesinde, İzmirlilerin bu sorunun yanıtını öğreneceklerine

Uşakizade Köşkü. İş Bankası'nın kurulduğu baş oda

inanıyorum. Kitabın çıkış süreci uzun oldu, Atatürk'e ve onun kurduğu ilk ve tek banka olan İş Bankası'na borcum, bitmez... 8 bin fotoğraf ve videoluk arşivimi, İş Bankası Müzesi'ne bağışladım.

(Kaynak; Ahmet Gürel, Eren Akçiçek, Uşakizade Köşkü'nden Çankaya Köşkü'ne "Latife Mustafa Kemal" İş Bankası Kültür Yayınları, 2018, Sf. 219-222)

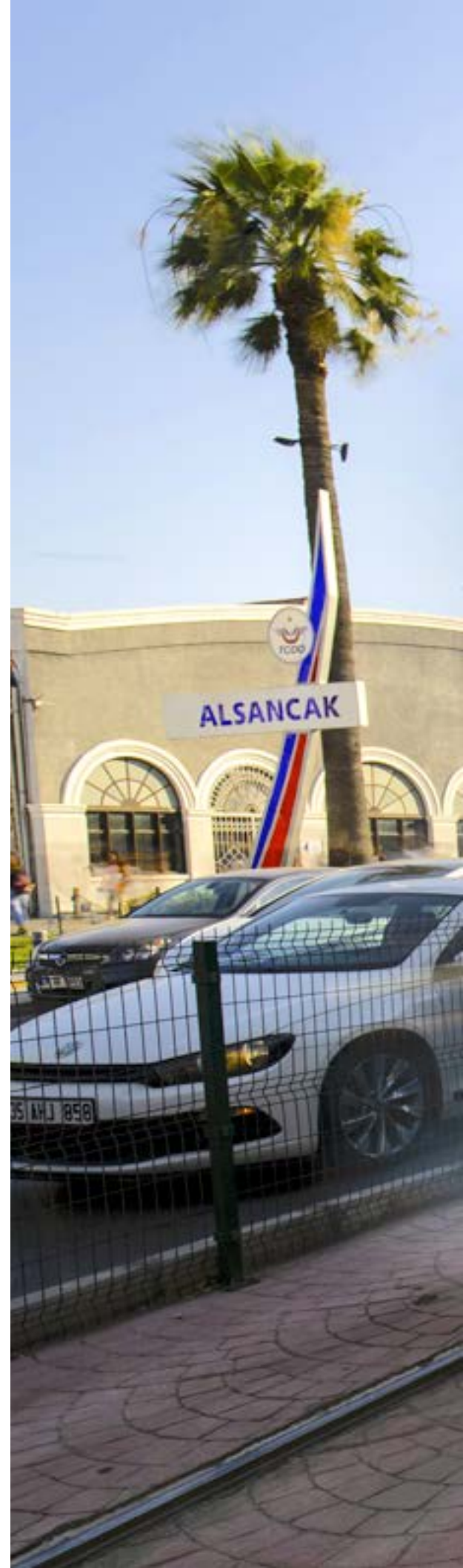

Uşakizade Köşkü

Birbirine paralel olarak şehrin uzanabileceği yerine kadar uzanan; uyumla ve karambole yer vermeyecek biçimde; ahenkle uzanan çizgiler... Dillere, Sunay Akın'ın, "İki rayı gibiyiz bir tren yolunun/ Yakın olması neyi değiştirir, son istasyonun" dizelerini getiren çizgiler. Bu çizgilerin peşine, yaşadığı şehre ve değerlerine duyarlı bir grup sanatçı düştüğünde ortaya keyifli bir seyir hali çıktı... Her gün önünden geçtiğimiz, an gelip göz süzdüğümüz, an olup göz verdiğimiz şehrimizin raylı sistem duraklarına, İzmir Fotoğraf Sanatı Derneği üyelerinin odaklandığında, ortaya temaşa halinin çıkması kadar da doğal bir süreç olamazdı zaten.

Temaşa Durakları

İzmir Fotoğraf Sanatı Derneği (İFOD) üyesi 32 fotoğrafçı, İzmir'in raylı ulaşım sistemi duraklarının belgelenmesi projesinde görev alarak kent belleğine dönük çalışma gerçekleştirdi. İFOD'un, İzmir Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sanat Dairesi Başkanlığı ile ortaklaşa yaptığı proje kapsamında; metro ve tramvay hatlarındaki 50 durak fotoğraflanırken, Ahmet Piriştina Kent Arşivi ve Müzesi (APİKAM) görevlisi tarihçi ve yazarlar da projeye fotoğraf altı metinler yazarak destek verdiler. Verilen emeklerin ardından ortaya "İzmir'in Durakları" adlı bir albüm çıktı. İzmir'in raylı ulaşım sistemi duraklarının projesini, proje ekibinde Nejat Gündüç ve Veyis Polat ile birlikte görev alan sözcü Adil Alpkoçak ile konuştuk.

-Adil Hocam, proje boyunca fotoğrafçı ekibiniz söz konusu duraklar için amatörce gece gündüz çalıştı ve ortaya son derece özgün bir iş çıktı. Amacınız neydi?

-Ülkemizin bir gerçeği var; dünü ve bugünü somut biçimde göremiyorsunuz, dolayısıyla yarına kalmıyor. Caddeler, sokaklar, bahçeli evler, son derece güzel basamakları olan aydınlık işhanları bir

bakıyorsunuz yok oluyor. Oysa bu tür yapılar kent belleğinin canlı tutulması adına önemli. Bu gerçekten hareketle İFOD üyesi 32 fotoğrafçı, kamuya ait durakları konu edinen bir çalışmaya soyunduk ve tüm çalışma boyunca hepimiz heyecan yaşadık.

Göztepe-Berna Kızıltan

-Yaklaşık kaç fotoğraf karesi çekilmiştir?

-Rakam vermek zor ama binlerce. Bunların arasından iki bini, değerlendirilmek üzere, tüm proje çalışanlarının görebilecekleri biçimde internet klasörüne yüklendi. Daha sonra yedi kişilik seçici kurul, fotoğrafları inceledi ve sergileme ile kitapta yer alan fotoğrafları belirledi. Sonunda, 425 adet fotoğraf seçildi.

-Projenin sizler açısından önemine değinir misiniz?

-Projeyi birkaç açıdan önemsiyoruz: Öncelikle, projenin kamu kurumu İBB ile bir sivil toplum örgütü olan İFOD arasında işbirliği ile gerçekleştirilmesi önemli. Bu, gelecekteki potansiyel işbirliklerine model olacak, dolayısıyla yeni üretimlere yol açacaktır diye düşünüyoruz. İkinci olarak; projenin, fotoğrafçı, yazar toplam 45 kişi gibi kalabalık kadro ile yapılmış olması ve birbirimize sokularak, çoğalarak iş yapma deneyimleri oluşturması son derece değerli. Proje, böylelikle; kalabalık ekiplerin sanatsal üretim yapabileceğini gösterdi, becerimizi geliştirdi. Üçüncüsü; kent belleğine belge bırakarak katkı yapmış olduk. Bu da heyecan duymamıza yol açtı.

-Ellerinize, gözünüze sağlık. Fotoğraflar bir albüme toplandı ve sergi hazırlığı var, değil mi?

-Evet. Albüm basıldı. Sergiyi ise pandemi salgını nedeniyle zorunlu erteledik. Yakın gelecekte açacak biçimde hazırlık yapıyoruz. Projeye dahil olan fotoğrafçılar: Fotoğrafçılar: Adil Alpkoçak, Ali Işık,

Gazi Bulvarı - Emine Yelkenci

Asuman Ateş, Berna Kızıltan, Birgül Sur, Emine Yelkenci, Ercan Öztürk, Erol Keyvan, Erol Özdayı, Funda Öztürk, Gökhan Ünal, Gülce Hakgüder, Irmak Ağrı, İlnur Baltacı, İsmail Basdaş, Liane Linda Bencuya, Mehmet Önengüt, Mehmet Yasa, Meliha Aladağ, Müge Yorgancıoğlu, Nazlı Uysal, Nazmi Uz, Nejat Gündüç, Özen Gözler, Özgür Şenergin, Özlem Korkmaz, Öznur Deniz, Öznur Karakurt, Rıdvan Hoşgör, Sezin Ölmez, Türkay Ayyıldız, Veyis Polat.

Metin Yazarları:

Nihat Uçukoğlu ve Serhan Kemal Saygı'nın eşgüdümünde Asil Kaya, Banu Haytabey, Çağdaş Çıldır, Emrah Sait Erda, M. Uğur Sağıroğlu, Onur Eryeşil, Tülay Taşdelen, Yasemin Acar Yoluk, Yeşim Aras.

Güzelyalı-Mehmet Önengüt

Hilal-Liane Bencuya

Görülmemiş Bir Çiçek'in Özyaşam Öyküsü

Nergis Seli
Yazar

Karaburun'da eski bir Rum köyü vardır. Sazak köyü. Köyün evleri kayrak taşlarıyla yapılmış. Şimdi koca birer yığıntı, kuş uçmaz kervan geçmez bir yer. Öyle sessiz ve hâlâ öylesine güzel. Köy yüksekte, dağların tepesinde. Önünde alabildiğine uzanan yemyeşil çayırlara ve masmavi bir denizle son bulan muazzam bir panoramaya sahip. Biz sık sık ziyaret ederiz o köyü. Taşlarına dokunuruz. Yapıların, içlerinde yaşam varken ne için kullanıldıklarını bulmaya çalışırız. Oturma odası mı? Bir mutfak mı? Baca nerde? Köyün sonunda taş duvarlarla çevrilmiş çok geniş bir alan var. Orası muhtemelen zamanında hayvanlara ev olmuş ama belki de orada düğünler yapıyorlardı, kutlamalar, eğlenceler... O sona varınca avazımız çıktığı kadar bağırırız. Sesimiz yankılanır. Bize geri

döner. Dağlara, taşlara, denize vurup geri döner. Ne söylersen, sana dönen de o olur... İşte bu ziyaretlerimizin birinde kaybolduk. Yüksek dağların arasından, unutulmuş patika yolların kenarından, kuş uçmaz kervan geçmez köylerden ya da yokluğun ortasından geçtik. Ve insan kaybolunca, o an için yol dışında diğer her şey önemini yitiriyor. Sadece sen ve yolun arkadaşlığı önemini koruyor. Ve o zaman gözün daha önce görmediklerini görüyor. Ve işte böylece ben de bir çiçek gördüm. Bu çiçeğe, bazı yerlerde Sabır Ağacı dendiğini duymuştum. Bir ağaç gibi büyük ve onu doğuran bitkinin uzun zaman beklemesi gerekiyormuş. Hatta bitki yalnızca ömründe bir kez çiçek açıyormuş. Ne sabır! Onu o kadar çok sevdim ki ve arabadakilere hikâyesini anlattım. Sonra, "Şu çiçeği kessek, arabanın tepesine bağlayıp eve götürsek olmaz mı?" dedim. Kumsal bir anda çok üzgün bir sesle, "Ama anne yazık değil mi?" dedi... İşte Görülmemiş Bir Çiçek'in hikâyesi bende böyle başladı. Yazabildiklerim içimdeki duygulardan çok daha azı. Daha fazlasını anlatabilmeyi çok isterdim. Ama işte insanın dilinin de, sözünün de sınırları oluyor. Bu çiçek gibi sabırla beklemeyi bilmediğimizden belki de... Çiçeği kesmedik ama sık sık ziyaretine gittik. Sonra soldu, sonra kurudu ama bizim içimizden, dilimizden hiç eksik olmadı. Bize verdiği duygular hâlâ çiçekli. Tabii Kumsal'ın sözünden sonra hepimiz düşündük. Bencillüğümüzün, arsızlığımız, tüketmeye olan düşkünlüğümüzün, sabırsızlığımızın, her şeye sahip olma isteğimizin sınırları nerede bitiyordu? Anlattığım olaylardan sonra hikâyeyi yazdım. O sırada Okyanus'a hamileydim, o içimde filizlenen yeni bir yaşamdı, henüz görülmemişti ve ona ithaf ettim Görülmemiş Bir Çiçeği... Daha sonra ise hikâyenin bir kitaba dönüşme serüveni başladı. İşte o zaman şair bir arkadaşımın, İsmail Sertaç Yılmaz'ın kurduğu The Poet House geldi aklıma. Bu bir yayın

evinden çok öte ve farklı bir oluşum. Sertaç şöyle anlatmış Semih Gümüş'e verdiği röportajda:

"The Poet House olarak ben ürettiğim tüm nesnelere için "slow book" demeyi tercih ediyorum. (...) evde üretiyorum, kullandığım kâğıtları matbaadan gidip alıyor, yine orada kestiriyorum, kâğıtları eserlere göre seçiyorum. Eve dönüyorum, kâğıtları ayıkliyorum. (...) Dikkat ettiyseniz her şey, her adım yavaş, acelesiz. Ürettiğim nesnelere 50 edisyon, 100 edisyon hatta 200 edisyon olabilir ama ben ilk anda 10 edisyon basıyorum ve bu 10 edisyonla The Poet House sosyal medya hesaplarından booklet'i tanıtıyorum. Sipariş vermek için bana merhaba diyorlar, ben onlara merhaba diyorum. (...) Bir de şu var, The Poet House nesnelere kitapçılarda yok, isteyenler oluyor, bunu duymak da beni memnun ediyor ama bunu slow book dünyasına aykırı bulduğum için bu nazik davetlere hayır demek zorunda kalıyorum."

The Poet House'un aklıma gelmesinin, orayı tercih etmemin nedeni işte tam olarak Sertaç'ın anlattığı yavaşlık. Her eser elde üretiliyor. El emeği göz nuru yani. Yani her şeyin makineleştiği, zamanın hızla aktığı günleri yaşarken biri çıkıyor ve böyle bir işe kalkışıyor. Parçası olmasam hep içimde kalırdı. Her şeyin hızla tüketildiği ve hızla yok edildiği, her şeyin hızla okunduğu ve ardından hızla unutulduğu bir zamanda neyin gerçekten bizler için önemli olduğunun ayırımına varabilmemiz mümkün mü bilmiyorum. Anlamak için durmaya, yavaşlamaya ihtiyacımız olduğunu düşünüyorum. Bir şeyin değeri hızla, sayılarla, ederle ölçülmemeli. Stephen Spender'ın dediği gibi, "Tabii ki insanın ne yapıp edip kendini, adına istatistik denen sıradan kümelerin dışına çıkarması gerek" Bu kümelerin dışına ne kadar çıkabiliriz kestiremiyorum ama en azından yavaş bir adım bu uğraş için büyük bir adım olacak. Bundan eminim... The Poet House'u tercih etmemin bir diğer nedeni ise hikâyenin adını Yannis Ritsos'un Görülmemiş Bir Çiçek Açma adlı şiirinden alıyor olması. Yani büyük bir şiir ve ardından gelen şiir gibi minicik bir hikâye kitabı elimize kalan ve yalnızca 200 edisyon üretildi. Her biri numaralandırıldı. Kitaba sahip olmak isteyenlerin The Poet House'un sosyal medya hesaplarını takip edip Sertaç'a bir merhaba demeleri yeterli...

Konak'ta Yaşam

**ULUSAL
FOTOĞRAF
YARIŞMASI**

SON BAŞVURU :
13 KASIM 2020

ÖDÜLLER

Birincilik: 7.500 TL

İkincilik: 5.000 TL

Üçüncülük: 2.500 TL

Başvurular Konak Belediyesi Mobil
Uygulaması'ndan yapılacaktır.

Detaylı Bilgi İçin: www.konak.bel.tr
0232 484 53 00 / 1295

KONAK BELEDİYESİ

ÇEK, YAZ, GÖNDER

BİRLİKTE ÇÖZELİM

0533 071 55 65

(whatsapp hemşehri hattı)

BAŞKAN BATUR

SİZİ DİNLİYOR

DİLEK, ÖNERİ VE
İSTEKLERİNİZİ
BEKLİYORUZ

ABDÜL BATUR
MİMAR
KONAK BELEDİYE BAŞKANI

KONAK BELEDİYESİ